

UNIVERZITET U ZENICI
PRAVNI FAKULTET U ZENICI

NASTAVNI PLAN I PROGRAM DODIPLOMSKOG STUDIJA

Zenica, juni 2005.

SADRŽAJ

UVODNE NAZNAKE	7
PREDMETNO-PLANSKA STRUKTURA	11
I SEMESTAR.....	12
II SEMESTAR	12
III SEMESTAR.....	14
IV SEMESTAR.....	14
V SEMESTAR	16
VI SEMESTAR.....	17
VII SEMESTAR	19
VIII SEMESTAR	20
PROGRAMSKA STRUKTURA	23
PRVI SEMESTAR	24
DRŽAVNO-PRAVNI RAZVOJ BOSNE I HERCEGOVINE.....	24
EKONOMSKE OSNOVE DRŽAVE I PRAVA	25
INSTITUCIJE RIMSKOG PRAVA	26
SOCIOLOGIJA SA SOCIOLOGIJOM PRAVA.....	27
UVOD U NAUKU O DRŽAVI I PRAVU	28
DRUGI SEMESTAR	29
BOSANSKO KOMPARATIVNO PRAVO	29
KOMPARATIVNA PRAVNA HISTORIJA.....	30
KRIMINOLOGIJA	31
METODOLOGIJA DRUŠTVENIH I PRAVNIH NAUKA.....	32
STRUKTURA PRAVA	33
IZBORNİ PREDMETI	34
EKOLOGIJA I EKOLOŠKO PRAVO	34
EKONOMSKA ANALIZA PRAVA	35
GENDER I PRAVO.....	36
OSNOVE PRECEDENTNOG PRAVA	37
PRAVNA DRŽAVA.....	38
PRAVNA INFORMATIKA.....	39
PRAVNE KULTURE	40
RETORIKA I KULTURA PRAVNOG IZRAŽAVANJA	41
SOCIOLOGIJA POLITIKE.....	42
STARE PRAVNE KODIFIKACIJE	43
UVOD U INTERNACIONALIZACIJU PRAVA	44
VIKTIMOLOGIJA.....	45
TREĆI SEMESTAR	46
BRAČNO PRAVO.....	46
KRIVIČNO PRAVO.....	47
MODERNE PRAVNE KODIFIKACIJE	48
SAVREMENI PRAVNO-POLITICKI SISTEMI.....	49
USTAVNO PRAVO I.....	50
UVOD U GRAĐANSKO PRAVO.....	51
ČETVRTI SEMESTAR	52
KRIVIČNO PRAVO II	52
NASLJEDNO PRAVO	53
PRIVREDNO-PRAVNI SISTEM I POLITIKA.....	54
RODITELJSKO I STARATELJSKO PRAVO	55
STVARNO PRAVO	56
USTAVNO PRAVO II.....	57
IZBORNİ PREDMETI	58

LIČNA PRAVA	58
LOKALNA SAMOUPRAVA.....	59
LJUDSKA PRAVA.....	60
PRAVNA KLINIKA IZ GRAĐANSKOG PRAVA	61
PRAVNA KLINIKA IZ KRIVIČNOG PRAVA	62
PRAVNA KLINIKA IZ PORODIČNOG PRAVA	63
SUDSKA MEDICINA	64
PETI SEMESTAR.....	65
FINANSIJE I FINANSIJSKO PRAVO	65
KRIVIČNO PROCESNO PRAVO I.....	66
MEĐUNARODNO JAVNO PRAVO I.....	67
OBLIGACIONO PRAVO - OPĆI DIO	68
OSNOVE EVROPSKOG PRIVATNOG PRAVA	69
RADNO PRAVO	70
UVOD U PRAVO EVROPSKE UNIJE	71
IZBORNI PREDMETI	72
CIVILNO DRUŠTVO.....	72
KLASIČNI PRAVNI TEKSTOVI.....	73
KOMPARATIVNO POREZNO PRAVO	74
NOMOTEHNIKA	75
OSNOVI KRIMINALISTIKE	76
PRAVNA KLINIKA KRIVIČNOG PROCESNOG PRAVA	77
PRAVNA KLINIKA IZ MEĐUNARODNOG JAVNOG PRAVA.....	78
PRAVNA KLINIKA IZ OBLIGACIONAG PRAVA.....	79
PRAVNA KLINIKA IZ RADNOG PRAVA	80
PRIVREDNO PRAVNI SISTEM I POLITIKA EU.....	81
ŠESTI SEMESTAR.....	82
KRIVIČNO I PROCESNO PRAVO II.....	82
MEĐUNARODNO JAVNO PRAVO II.....	83
MEĐUNARODNO KRIVIČNO PRAVO.....	84
OBLIGACIONO PRAVO – POSEBNI DIO	85
SOCIJALNO PRAVO.....	86
DRŽAVNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	87
LOKALNA SAMOUPRAVA.....	87
KOLEKTIVNO RADNO PRAVO	88
USTAVNO SUDSTVO	89
GRAĐANSKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	90
NOTARSKO PRAVO.....	90
PRAVO STEČAJA	91
UNUTRAŠNJE – DOMAĆE ARBITRAŽNO PRAVO	92
NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA I.....	93
EVROPSKO RADNO PRAVO	93
MEĐUNARODNI ASPEKTI EVROPSKE UNIJE	94
USTAVNO PRAVO EVROPSKE UNIJE	95
KRIVIČNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	96
KRIVIČNO-PRAVNA ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA	96
KRIVIČNO-PRAVNA ZAŠTITA OKOLINE	97
ORGANIZIRANI KRIMINALITET	98
MEĐUNARODNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA.....	99
DIPLOMATSKO I KONZULARNO PRAVO.....	99
MEĐUNARODNI ODNOSI	100
MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE	101
PRAVNO-EKONOMSKA NASTAVNA GRUPA	102

EKOLOGIJA I EKOLOŠKO PRAVO	102
EKONOMSKA ANALIZA PRAVA	103
POTROŠNJA I POTROŠAČKO PRAVO.....	104
PRAVNO-HISTORIJSKA NASTAVNA GRUPA	105
RAZVOJ PRAVNE MISLI U BOSNI I HERCEGOVINI	105
SEKULARNA DRŽAVA NA BALKANU.....	106
STUDIJ GENOCIDA.....	107
SEDMI SEMESTAR.....	108
FILOZOFIJA PRAVA	108
GRA\ANSKO PARNIČNO PROCESNO PRAVO.....	109
ME\UNARODNO FINANSIJSKO PRAVO	110
ME\UNARODNO PRIVATNO PRAVO	111
OSNOVI PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA.....	112
PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA	113
UPRAVNO PRAVO I.....	114
IZBORNI PREDMETI	115
AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA	115
EVROPSKO PRAVO INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA.....	116
PRAVO INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA	117
BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE.....	118
KORPORATIVNO UPRAVLJANJE	119
ME\UNARODNO HUMANITARNO PRAVO	120
NOMOTEHNIKA	121
PRAVNA KLINIKA IZ GRA\ANSKOG PROCESNOG PRAVA	122
PRAVNA KLINIKA IZ LJUDSKIH PRAVA	123
PRAVNA KLINIKA IZ POSLOVNOG PRAVA	124
PRAVNA KLINIKA IZ UPRAVNOG PRAVA	125
OSMI SEMESTAR	126
GRA\ANSKO VANPARNIČNO I IZVRŠNO PROCESNO PRAVO	126
PENOLOGIJA	127
PROCESNO ME\UNARODNO PRIVATNO PRAVO	128
UGOVORNO POSLOVNO PRAVO	129
UPRAVNO PRAVO II	130
AMERIČKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	131
FEDERALIZAM U SAD.....	131
SUDSKI SISTEM U SAD	132
UVOD U AMERIČKO PRAVO.....	133
GRA\ANSKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	134
ME\UNARODNO ARBITRAŽNO PRAVO.....	134
PRAVO OSIGURANJA KREDITA.....	135
STEČAJNO PROCESNO PRAVO	136
NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA II	137
ME\UNARODNO STANDARDI U IZBORNOM PRAVU.....	137
SUDSKO PRAVO EVROPSKE UNIJE.....	138
UPRAVNO PRAVO EVROPSKE UNIJE	139
NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA III	140
GRA\ANSKO PROCESNO PRAVO	140
EVROPSKO UGOVORNO PRAVO	141
PRAVO ZAJEDNIČKOG TRŽIŠTA	142
NASTAVNA GRUPA KRIVIČNO-PRAVNA I.....	143
OSNOVI KRIMINALISTIKE	143
PREKRŠAJNO PRAVO	144
SUDSTVO ZA MALOLJETNIKE	145

NASTAVNA GRUPA KRIVIČNO-PRAVNA II	146
KOMPARATIVNA RJEŠENJA U IZVRŠENJU SANKCIJA	146
KRIVIČNO PRAVO EVROPSKE UNIJE	147
RESTORATIVNA PRAVDA	148
MEUNARODNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	149
KONVENCIJSKO MEUNARODNO PRIVATNO PRAVO	149
MEUNARODNO HUMANITARNO PRAVO	150
POMORSKO I SAOBRAĆAJNO PRAVO	151
PRIVREDNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	152
PRAVO KONKURENCIJE	152
PRAVO VRIJEDNOSNIH PAPIRA	153
TRANSPORTNO PRAVO	154
TEORIJSKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	155
PRAVO I ETIKA	155
RELIGIJA I PRAVO	156
TEORIJE ETNICITETA	157
UPRAVNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA	158
POSEBNO UPRAVNO PRAVO	158
SLUŽBENIČKO PRAVO	159
UPRAVNI SISTEMI	160

UVODNE NAZNAKE

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici je javna ustanova koja se djelatnošću visokog obrazovanja bavi organiziranjem nastavnog, naučno-istraživačkog i stručnog rada kroz dodiplomski i postdiplomski studij. U cilju ostvarivanja pretpostavljenih zadataka u okviru svojih djelatnosti Fakultet se organiziraju putem: katedri, nastavnih predmeta, instituta i seminara.

Fakultet u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju zeničko-dobojskog kantona organizira i izvodi dodiplomsku nastavu za stjecanje stručne spreme pravnih nauka. Nastava se izvodi prema utvrđenom nastavnom planu i nastavnom programu usklađenom prema Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju Bosne i Hercegovine i Bolonjskoj deklaraciji. Nastavni plan sadrži opće, stručne i fakultativne predmete. Opći i stručni predmeti su obavezni, a izborni predmeti postaju obavezni nakon što ih studenti odaberu.

Osoba koja stekne stručno zvanje *diplomirani pravnik* nakon završenog studija na Pravnom fakultetu u Zenici bila bi opskrbljena neophodnim teorijsko-aplikativnim kompetencijama za nesmetano i kvalitetno obavljanje poslova za koje se educira.

ECTS na Pravnom fakultetu

Evropski sistem (European Credit Transfer System) odnosno Evropski sistem prijenosa bodova dvočlani je sistem koji obuhvata sistem bodovanja kolegija po kriteriju opterećenosti studenata pojedinim kolegijima te izradu informacijskog paketa, cjelovitog skupa sažetih, sistemskih i transparentnih informacija o studiju i okolnostima studiranja. To se prije svega odnosi na program studija, preko programa pojedinih kolegija, uslova za upis i zahtjeva tokom studija pa do uslova stanovanja, sportskih aktivnosti i upravnih formalnosti u zemlji za strane studente.

Prijenos bodova znači dodavanje određenog koeficijenta svakom kolegiju u pojedinom semestru studija i to po kriteriju opterećenosti studenta tim kolegijem unutar toga semestra. Bodovanje po ECTS ne znači procjenjivanje opterećenosti studenata pojedinim kolegijima u jednom semestru akademske godine.

Svaki semestar ima ukupno 30 bodova, koji se moraju bez ostatka raspodijeliti na sve predmete (obavezne, izborne, opće) a mogu se bodovati i studentske aktivnosti za koje se procjeni da ulaze u nastavne aktivnosti (npr. istraživački projekti, seminari, vježbe i pojedini drugi oblici uspješnog studiranja). Bodovi postaju zaslužni i pripisuju se studentu tek nakon položenog ispita ili neke druge verifikacije aktivnosti studenta, prema popisanom nastavnom planu i programu.

Uvjeti za prijelaz u sljedeći semestar i godinu propisuju se brojem osvojenih bodova. Za puno ispunjenje obaveza u semestru student mora osvojiti 30 bodova. Više postignutih bodova u semestru ili godini (npr. više izbornih predmeta itd.) mogu se upisati studentu u opisnom supplementu diplomi.

Temeljna svrha ECTS je da olakša prijelaz studenta između pojedinih studijskih programa, fakulteta i univerziteta kao i redovno ispunjavanje obaveza studija pravnih nauka

Organizacija i trajanje studija

Dodiplomski studij za stjecanje visoke stručne spreme na Pravnom fakultetu u Zenici traje 4 (četiri) godine (osam semestara). Nastava i ispiti obavljaju se u toku školske godine, koja počinje 1. oktobra a završava se 30. septembra naredne kalendarske godine. Dijeli se na ljetni i zimski semestar.

Zimski semestar počinje 1. oktobra tekuće godine i završava se 31. januara kalendarske godine a ljetni semestar počinje 1. februara i završava se 30. septembra. Nastava u jednom semestru traje 15 (petnaest) sedmica. Sedmični broj časova nastave za studente iznosi maksimalno 30 časova. U prvoj godini.

Nakon završetka studija svršenik stiče diplomu u kojoj će stajati da je stekao stručni naziv **DIPLOMIRANI PRAVNIK**.

**UNIVERZITET U ZENICI
PRAVNI FAKULTET U ZENICI**

MODEL DODIPLOMSKOG STUDIJA			
Godina studija	Nastavni predmeti obavezni/izborni		
I godina (I + II) semestar	Obavezni 5 + 5	Izborni (II semestar) Otvorena lista I /1 predmet/ +seminar	
II godina (III + IV) semestar	Obavezni 6 + 6	Izborni (IV semestar) Otvorena lista II /1 predmet/ + seminar	
III godina V+VI semestar	Obavezni 7 + 5	Izborni	
		Otvorena lista III V semestar /1 predmet/	Lista nastavnih grupa I VI semestar /1 grupa – 3 predmeta/
IV godina VII + VIII semestar	Obavezni 7 + 5	Izborni	
		Otvorena lista IV VII semestar /1 predmet/	Lista nastavnih grupa II VIII semestar /1 grupa – 3 predmeta/
Ukupno	Obavezni: 46	Izborni: 10 + 2 seminara	

Napomena: Nastavno-naučno vijeće Fakulteta prije početka svake akademske/studijske godine donosi odluku o **najmanje pet izbornih predmeta** sa otvorene liste i odluku o **najmanje tri nastavne grupe** na kojima će se izvoditi nastava za tekuću akademsku/studijsku godinu na osnovu broja studenata, prostornih i kadrovskih mogućnosti.

PREDMETNO-PLANSKA STRUKTURA

I SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR I	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 101	Državno-pravni razvoj BiH	3	1	-	4	5
PRF ZE 102	Ekonomске osnove države i prava	4	2	-	6	8
PRF ZE 103	Institucije rimskog prava	3	1	-	4	5
PRF ZE 104	Sociologija sa sociologijom prava	3	1	-	4	5
PRF ZE 105	Uvod u nauku o državi i pravu	3	2	-	5	6
PRF ZE 106	Seminar	1	-	-	1	1
UKUPNO		17	7	-	24	30

II SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR II	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 107	Bosansko komparativno pravo	3	2	-	5	6
PRF ZE 108	Komparativna pravna historija	3	1	-	4	5
PRF ZE 109	Kriminologija	2	2	-	4	6
PRF ZE 110	Metodologija društvenih i pravnih nauka	3	1	-	4	5
PRF ZE 111	Struktura prava	3	2	-	5	6
	Izborni predmet	2	-	-	2	2
UKUPNO		16	8	-	24	30

OTVORENA LISTA I

Šifra	Izborni predmet	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 112	Ekologija i ekološko pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 113	Ekonomska analiza prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 114	Gender i pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 115	Osnove precedentnog prava	2	-	-	2	2

PRF ZE 116	Pravna država	2	-	-	2	2
PRF ZE 117	Pravna informatika	2	-	-	2	2
PRF ZE 118	Pravne kulture	2	-	-	2	2
PRF ZE 119	Retorika i kultura pravnog izražavanja	2	-	-	2	2
PRF ZE 120	Sociologija politike	2	-	-	2	2
PRF ZE 121	Stare pravne kodifikacije	2	-	-	2	2
PRF ZE 122	Uvod u internacionalizaciju prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 123	Viktimologija	2	-	-	2	2

III SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR III	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 124	Bračno pravo	3	1	-	4	5
PRF ZE 125	Krivično pravo	4	1	-	5	6
PRF ZE 126	Moderne pravne kodifikacije	1	1	-	2	3
PRF ZE 127	Savremeni pravno politički sistemi	1	1	-	2	3
PRF ZE 128	Ustavno pravo I	4	1	-	5	6
PRF ZE 129	Uvod u građansko pravo	4	1	-	5	6
PRF ZE 130	Seminar	1	-	-	1	1
UKUPNO						30

IV SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR IV	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 131	Krivično pravo II	3	1	-	4	6
PRF ZE 132	Nasljedno pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 133	Privredni pravni sistem i politika	2	1	-	3	4
PRF ZE 134	Roditeljsko i starateljsko pravo	3	1	-	4	5
PRF ZE 135	Stvarno pravo	4	1	-	5	6
PRF ZE 136	Ustavno pravo II	3	1	-	4	5
	Izborni predmet	2	-	-	2	2
UKUPNO		19	5	-	24	30

OTVORENA LISTA II

Šifra	Izborni predmet	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 137	Lična prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 138	Lokalna samouprava	2	-	-	2	2
PRF ZE 139	Ljudska prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 140	Pravna klinika iz građanskog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 141	Pravna klinika iz krivičnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 142	Pravna klinika iz porodičnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 143	Sudska medicina	2	-	-	2	2

V SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR V	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 144	Finansije i finansijsko pravo	2	1	-	3	4
PRF ZE 145	Krivično procesno pravo I	3	1	-	4	5
PRF ZE 146	Međunarodno javno pravo I	2	1	-	3	4
PRF ZE 147	Obligaciono pravo – opći dio	4	1	-	5	6
PRF ZE 148	Osnove evropskog privatnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 149	Radno pravo	3	1	-	4	5
PRF ZE 150	Uvod u pravo Evropske unije	2	-	-	2	2
	Izborni predmet	2	-	-	2	2
UKUPNO		20	5	-	25	30

OTVORENA LISTA III

Šifra	Izborni predmet	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 151	Civilno društvo	2	-	-	2	2
PRF ZE 152	Klasični pravni tekstovi	2	-	-	2	2
PRF ZE 153	Komparativno porezno pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 154	Nomotehnika	2	-	-	2	2
PRF ZE 155	Osnovi kriminalistike	2	-	-	2	2
PRF ZE 156	Pravna klinika iz krivičnog i procesnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 157	Pravna klinika iz međunarodnog javnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 158	Pravna klinika iz obligacionog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 159	Pravna klinika iz radnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 160	Privredno-pravni sistem i politika EU	2	-	-	2	2

VI SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR VI	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 161	Krivično procesno pravo II	3	2	-	5	5
PRF ZE 162	Međunarodno javno pravo II	2	2	-	4	5
PRF ZE 163	Međunarodno krivično pravo	2	1	-	3	3
PRF ZE 164	Obligaciono pravo – posebni dio	3	2	-	5	6
PRF ZE 165	Socijalno pravo	2	2	-	4	5
	Izborna nastavna grupa (3 predmeta)	6	-	-	6	6
UKUPNO		18	9	-	27	30

Šifra	Nastavna grupa	P	ECTS	Šifra	Nastavna grupa	P	ECTS
Državno-pravna		6	6	Međunarodno-pravna		6	6
PRF ZE 166	Lokalna samouprava	2	2	PRF ZE 178	Diplomatsko i konzularno pravo	2	2
PRF ZE 167	Kolektivno radno pravo	2	2	PRF ZE 179	Međunarodni odnosi	2	2
PRF ZE 168	Ustavno sudstvo	2	2	PRF ZE 180	Međunarodne organizacije	2	2
Gradansko-pravna		6	6	Pravno-ekonomska		6	6
PRF ZE 169	Notarsko pravo	2	2	PRF ZE 181	Ekologija i ekološko pravo	2	2
PRF ZE 170	Pravo stečaja	2	2	PRF ZE 182	Ekonomska analiza prava	2	2
PRF ZE 171	Unutrašnje – domaće arbitražno procesno pravo	2	2	PRF ZE 183	Potrošnja i potrošačko pravo	2	2
Komunitarna I		6	6	Pravno-historijska		6	6
PRF ZE 172	Evropsko radno pravo	2	2	PRF ZE 184	Razvoj pravne misli u BiH	2	2
PRF ZE 173	Međunarodni aspekti Evropske unije	2	2	PRF ZE 185	Sekularna država na Balkanu	2	2
PRF ZE 174	Ustavno pravo Evropske unije	2	2	PRF ZE 186	Studij genocida	2	2
Krivično-pravna		6	6				
PRF ZE 175	Krivično pravna zaštita ljudskih prava	2	2				
PRF ZE 176	Krivično pravna zaštita okoline	2	2				

PRF ZE 177	Organizovani kriminalitet	2	2
------------	------------------------------	---	---

VII SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR VII	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 187	Filozofija prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 188	Građansko parnično procesno pravo	3	1	-	4	5
PRF ZE 189	Međunarodno finansijsko pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 190	Međunarodno privatno pravo	2	1	-	3	4
PRF ZE 191	Osnovi prava intelektualnog vlasništva	2	1	-	3	4
PRF ZE 192	Pravo privrednih društava	3	1	-	4	5
PRF ZE 193	Upravno pravo I	3	2	-	5	6
	Izborni predmet	2	-	-	2	2
UKUPNO		20	5	-	25	30

OTVORENA LISTA IV

Šifra	Izborni predmet	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 194	Autorsko pravo i srodna prava, Evropsko pravo intelektualnog vlasništva, Pravo industrijskog vlasništva	2	-	-	2	2
PRF ZE 195	Berze i berzansko poslovanje	2	-	-	2	2
PRF ZE 196	Korporativno upravljanje	2	-	-	2	2
PRF ZE 197	Međunarodno humanitarno pravo	2	-	-	2	2
PRF ZE 198	Nomotehnika	2	-	-	2	2
PRF ZE 199	Pravna klinika iz građanskog procesnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 200	Pravna klinika iz ljudskih prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 201	Pravna klinika iz poslovnog prava	2	-	-	2	2
PRF ZE 202	Pravna klinika iz upravnog prava	2	-	-	2	2

VIII SEMESTAR

Šifra	SEMESTAR VIII	P	V	S	Σ	ECTS
PRF ZE 203	Građansko vanparnično i izvršno procesno pravo	2	-	-	2	5
PRF ZE 204	Penologija	3	1	-	4	3
PRF ZE 205	Procesno međunarodno privatno pravo	2	-	-	2	4
PRF ZE 206	Ugovorno poslovno pravo	2	1	-	3	6
PRF ZE 207	Upravno pravo II	2	2	-	4	6
	Izborna nastavna grupa (3 predmeta)	6	-	-	6	6
UKUPNO		18	9	-	27	30

Šifra	Nastavna grupa	P	ECTS	Šifra	Nastavna grupa	P	ECTS
Američko-pravna		6	6	Krivično-pravna II		6	6
PRF ZE 208	Federalizam u SAD	2	2	PRF ZE 223	Komparativna rješenja u izvršenju sankcija	2	2
PRF ZE 209	Sudski sistem u SAD	2	2	PRF ZE 224	Krivično pravo EU	2	2
PRF ZE 210	Uvod u američko pravo	2	2	PRF ZE 225	Restorativna pravda	2	2
Građansko-pravna		6	6	Međunarodno-pravna		6	6
PRF ZE 211	Međunarodno arbitražno pravo	2	2	PRF ZE 226	Konvencijsko međunarodno privatno pravo	2	2
PRF ZE 212	Pravo osiguranja kredita	2	2	PRF ZE 227	Međunarodno humanitarno pravo	2	2
PRF ZE 213	Stečajno procesno pravo	2	2	PRF ZE 228	Pomorsko i saobraćajno pravo	2	2
Komunitarna II		6	6	Privredno-pravna		6	6
PRF ZE 214	Međunarodni standardi u izbornom pravu	2	2	PRF ZE 229	Pravo konkurencije	2	2
PRF ZE 215	Sudsko pravo Evropske unije	2	2	PRF ZE 230	Pravo vrijednosnih papira	2	2
PRF ZE 216	Upravno pravo Evropske unije	2	2	PRF ZE 231	Transportno pravo	2	2
Komunitarna III		6	6	Teorijsko-pravna		6	6
PRF ZE 217	Građansko procesno pravo EU	2	2	PRF ZE 232	Pravo i etika	2	2
PRF ZE 218	Evropsko ugovorno pravo	2	2	PRF ZE 233	Religija i pravo	2	2
PRF ZE 219	Pravo zajedničkog tržišta EU	2	2	PRF ZE 234	Teorije etniciteta	2	2
Krivično-pravna I		6	6	Upravno-pravna		6	6
PRF ZE 220	Osnovi kriminalistike	2	2	PRF ZE 235	Posebno upravno pravo	2	2
PRF ZE 221	Prekršajno pravo	2	2	PRF ZE 236	Službeničko pravo	2	2

PRF ZE 222	Sudstvo za maloljetnike	2	2	PRF ZE 237	Upravni sistemi	2	2
------------	-------------------------	---	---	------------	-----------------	---	---

PROGRAMSKA STRUKTURA

PRVI SEMESTAR

DRŽAVNO-PRAVNI RAZVOJ BOSNE I HERCEGOVINE

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Srednjovjekovna (feudalna) bosanska država: Osnovne odlike i periodizacija državopravnog razvitka BiH, Bosna kao samostalna feudalna država, Bosanska crkva, Državno uređenje srednjovjekovne Bosne. Bosna pod osmanskom vlašću. Okupacija BiH 1878. god. BiH za vrijeme Austro-ugarske uprave: **Habsburška carevina i njena ustavna struktura, Organizacija vlasti u BiH 1878.-1918., Nacionalno-politički kurs okupacione uprave, Organizacija vjerskih zajednica, Političke stranke, Aneksija BiH, Bosanskohercegovački Ustav i Sabor.** BiH 1914.-1918. i stvaranje jugoslavenske države: **Državnopravne prilike u BiH tokom rata.** BiH u Jugoslaviji između dva svjetska rata: **BiH za vrijeme privremenog državnog uređenja 1918.-1921. Vidovdanski ustav. Šestojanuarska diktatura. Oktroirani ustav i njegova primjena. Borba za autonomiju BiH 1937.-1941.** BiH u vrijeme rata 1941.-1945. BiH U Socijalističkoj Jugoslaviji. BiH kao samostalna i suverena država.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student dužan je uraditi: Pojedinačno ili grupno istraživanje o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point bit će javno prezentirani; Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije bit će saopćeni na nastavi i tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 20 poena. Teme za eseje, i detalji vezani za obim, dokumentaciju, tehnički aspekt ovog rada i dinamiku izvršenja obaveza bit će saopćeni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji donosi do 50 poena.

Literatura

Obavezna:

Mustafa Imamović: Historija države i prava BiH, III izdanje, Magistrat, Sarajevo, 2003.

Čaušević, Dženana: Pravno-politički razvitak BiH, Dokumenti sa komentarima, Magistrat, Sarajevo, 2005.

Bosanski ustav (fototip izdanja iz 1910. godine), Muslimanski glas, Sarajevo, 1991.

Dopunska:

Mustafa Imamović: Historija Bošnjaka, Bošnjačka zajednica kulture "Preporod", Sarajevo, 1998.

Grupa autora: BiH od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata, Bosanski kulturni centar, Sarajevo, 1998.

Noel Malcolm: Povijest Bosne, Zagreb-Sarajevo, 1995.

EKONOMSKE OSNOVE DRŽAVE I PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	2	6	8

Program predavanja

Namjera je da se studentima pruže osnovna znanja o ekonomskim osnovama države i prava, s ciljem upoznavanja temeljnih odrednica društveno-ekonomskih odnosa i njihovih mehanizama u funkcioniranju države i prava.

Polazna znanja u razumijevanju odnosa prava i ekonomije. Zakonitosti tokova društvene reprodukcije. Efikasnost nacionalne ekonomije. Anatomija tržišnog sistema, regulatorna uloga države u privredno-pravnom sistemu. Međudržavni ekonomski odnosi. Politika raspodjele. Uticaj države na ekonomski razvoj. Globalizacijski tokovi.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava - prezentacije - diskusija). Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

B.Golić "Principi ekonomije I", Sarajevo 2002, (sa izuzetkom stranica 53 - 85; 389 - 406);

E.Vilogorac, "Uvod u ekonomiju", Sarajevo 2001;

P. Samuelson - W.Nordhaus, "Ekonomija"

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

INSTITUCIJE RIMSKOG PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Rimsko pravo u povijesti evropskog univerzitetskog razvoja predstavlja najstariju znanstvenu disciplinu. Pregledom aktualnih reformskih procesa na većini evropskih Univerziteta ova disciplina i dalje zauzima nezaobilaznu polazišnu odrednicu u osnovama evropskih pravnih studija. Moderni pravni sistemi u svijetu su baštinili temeljne institute rimskog prava, a naročito u najvažnijim pravnim kodifikacijama. Strukturalna pravna terminologija, načini pravnog rezoniranja, argumentiranja i tumačenja, sa pregledom evolutivnih promjena, a naročito ekonomskih, filozofskih i političkih uzroka tih promjena konkretnih pravnih instituta, posebno najrecipiranih institucija rimskog prava, stvarnog i obveznog prava, predstavljaju nezaobilazne elemente pravne edukacije modernog pravnika.

Uvod. Statusno pravo. Porodično pravo. Stvamo pravo – uvod. Pojedina stvama prava. Obvezno pravo - opći dio. Obvezno pravo - posebni dio - pojedine obveze. Nasljedno pravo. Rimski civilni proces.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Svi studenti su dužni aktivno se uključiti u predviđene oblike izvođenja nastave: predavanja (organiziranje panel diskusija), izrada seminarskih radova, konzultacije.

Metodološki pristup provjere znanja će biti potenciran kroz kontinuirano praćenje aktivnosti u seminarskim kolokvijima, seminarskim radnjama, pismenim testovima dok će na završnoj provjeri znanja studenti imati mogućnost izbora pismenog ili usmenog polaganja ispita.

Literatura

Obavezna:

Horvat M., Rimsko pravo, Zagreb, 2002.

Romac A., Rimsko pravo, Zagreb, 2002.

Stanojevic O., Rimsko pravo, Sarajevo, 2000.

Dopunska:

Romac A., Izvori rimskog prava, Zagreb, 1973.

Romac A., Rječnik rimskog prava, sva izdanja

SOCIOLOGIJA SA SOCIOLOGIJOM PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Edukacija studenata iz oblasti sociologije i sociologije prava, upoznavanje sa pojmom, ciljevima, zadacima, predmetom izučavanja sociologije i sociologije prava, osnovnim pojmovima sociologije i sociologije prava, njihovim nastankom i razvitkom, ulogom i zadaćama kroz povijest i u današnje vrijeme. Očekuje se ovladavanje studenata predviđenim nastavnim gradivom u cilju budućeg uspješnog uključivanja u dalji nastavno-obrazovni proces, savladavanja tog procesa na razini evropskih standarda i uspješnog okončanja studija prava.

Sociologija: Uvod. Historijski razvitak sociologije kao društvene znanosti. Sociologija u granicama klasičnog građanskog društva. Sociologija i suvremeno građansko društvo. Pozicija sociologije kao znanosti i njena uloga danas. **Sociologija prava:** Uvod. Pravo i znanosti o pravu. Prirodno i pozitivno pravo: društveno-historijske i teorijske pretpostavke transformacije prirodnog u pozitivno pravo. Njemačka klasična filozofija - filozofijsko ishodište moderne sociologije prava. Nastanak i razvitak sociologije prava kao moderne sociolozijske discipline. Pravo u BiH, evropsko pravo i pravo međunarodne zajednice - nova uloga i zadaća sociologije prava.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe. Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni odslušati predviđeno nastavno gradivo prema programu, pohađati i aktivno učestvovati na vježbama i konsultacijama te u toku semestra napisati, po vlastitom izboru, jedan seminarski rad, esej ili članak iz gradiva koje slušaju. Ovo se odnosi na redovne studente i studente upisane na paralelni studij. Vanredni studenti izvršavaće ove obaveze sukladno vlastitim objektivnim mogućnostima.

Rad studenata pratit će se kroz pohađanje nastave, njihove aktivnosti kroz učešća na vježama i konsultacijama, povremenim anketiranjem, a efekti svih oblika nastavnog procesa i rezultati rada, po svršetku semestra, utvrdit će se završnom anketom i usmenim ili pismenim ispitom.

Literatura

"Sociologija" autora prof. dr. Fuada Saltage, knjiga "Žana Karbonijea "Pravna sociologija" (Izdavačka knjižnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci - Novi Sad CIID - Titograd, 1992.) kao i vlastitim bilješkama sa predavanja.

Ostala (pomoćna) literatura: George Ritzer "Suvremena sociolozijska teorija", Zagreb, Nakladni zavod "Globus", 1997. (samo određena poglavlja prema preporuci nastavnika), Entoni Gidens "Sociologija" CID Podgorica - Romanov Banja Luka 2001. (samo određena poglavlja po preporuci nastavnika) i Georges Gurviteh "Sociologija", Zagreb "Naprijed" 1946-1966. (tom II, str. 185-219. "Problemi sociologije prava").

UVOD U NAUKU O DRŽAVI I PRAVU

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	6

Program predavanja

U okviru predmeta Uvod u nauku o državi i pravu stiču znanje, vještine i sposobnosti vezane za: shvatanje važnosti veze između države i prava; uvođenje u osnovne pojmove države kao organizacije i države kao političke zajednice; uvodna saznanja o državi, obliku vladavine, političkom sistemu, državnom uređenju i stepenu centralizacije državnih organa; objašnjavanje općih pojmova države i državnih djelatnosti, ustavno zakonodavne, izvršne političke, sudske i upravne; upoznavanje sa radom državnih organa i pravom koje stvaraju prepoznavanje kategorija javnog prava.

Država kao organizacija. Državni organi. Podjela vlasti i podjela državne djelatnosti. Zakonodavna vlast i ustavno-zakonodavna djelatnost. Izvršna vlast i izvršna politička djelatnost. Sudska vlast i pravosudna djelatnost. Upravna djelatnost. Podjela država. Oblik vladavine. Pojmovi: pravna država, socijalna država, totalitarna država, minimalna država, Repeticijska pojmovnika.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni učestvovati u svim oblicima rada (prisustvo časovima nastave, grupnim i individualnim oblicima rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Studenti su obavezni uraditi pristupni rad i testove. Ukupna ocjena se formira na osnovu evaluacije svih oblika studentskog rada. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Nikola Visković: Država i pravo, Univerzitetska knjiga, Sarajevo 1996.

Fuad Muhić: Teorija države i prava, Magistrat, Sarajevo, 2002

Berislav Perić: Država i pravni sustav, Informator, Zagreb 1994.

Atila Ozer: Država, Rabic, Sarajevo, 2004

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti

DRUGI SEMESTAR

BOSANSKO KOMPARATIVNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	6

Program predavanja

Ciljevi i očekivani rezultati predmeta: da upozna studente sa bosanskim komparativnim pravom kao nastavnom disciplinom koja je bila predmetom proučavanja, kako na pravnom studiju u BiH, tako i van nje; da sagleda uporedno-pravni razvitak jurističkih institucija u BiH koji se u kontinuitetu može pratiti još od ranog južnoslavenskog srednjeg vijeka, pa preko osmanskog i austro-ugarskog razdoblja do formiranja zajedničke jugoslavenske države i njenog razvitka do 1992. godine; da komparativnim izučavanjem studenti shvate međuučicaje dubrovačkog i mletačkog prava, šerijatskog i kanonskog, odnosno milletskeg prava sa osmanskim državnim i tanzimatskim pravom, te austro-ugarskog, hrvatsko-slavonskog, srbijanskog i cmogorskog prava, na bosansko pravo, i da omogući studentima da se naučno upoznaju sa značenjem i razvitkom pravnih institucija u BiH u kontekstu općih tokova pravnog razvitka u Evropi i razvije i učvrsti kritičku svijest o kontinuitetu pravnih institucija i njihovom uporedno-pravnom prožimanju na tlu Bosne i Hercegovine.

Sadržaj predmeta: Uvod u komparativno pravo. srednjovjekovno bosansko pravo. Bosna pod osmanskom vlašću. BiH za vrijeme Austro-ugarske uprave. BiH u Jugoslaviji između dva svjetska rata. Pravo u BiH u Socijalističkoj Jugoslaviji. Pravo u BiH kao samostalnoj i suverenoj državi.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student dužan je uraditi: Pojedinačno ili grupno istraživanje o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani. Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopćeni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra. Esej o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 20 poena. Teme za eseje, i detalji vezani za obim, dokumentaciju, tehnički aspekt ovog facta i dinamiku izvršenja obaveza biće saopćeni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi. Da pristupi završnom ispitu koji donosi do 50 poena.

Literatura

Mustafa Imamović: Historija države i prava Bosne i Hercegovine, III izdanje, Magistrat, Sarajevo, 2003.

Čausević, Dženana: Pravno-politički razvitak Bosne i Hercegovine - Dokumenti sa komentarima, Magistrat, Sarajevo, 2005.

Anto Babić: Diplomatska služba u srednjovjekovnoj Bosni, Međunarodni centar za mir, Sarajevo, 1995.

M. Akif Ajdin: Pravo kod Osmanlija (str. 515-585), u knjizi: Historija osmanske države i civilizacije, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2004.

KOMPARATIVNA PRAVNA HISTORIJA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Historijski pregled nastanka pojedinih pravnih sistema daje se izlaganjem sljedećih segmenata: Političke institucije, Izvori prava, Pregled pravnih grana, Sudstvo, Razvoj pravne nauke i Uloga pravnika u društvu.

Uvodna izlaganja: Predmet i metodi Komparativne pravne historije. Ciljevi izučavanja. Izvori i literatura. **Države i prava Starog istoka:** Egipat. Babilon. Starojevrejska država. Antička Grčka. **Države i prava srednjeg vijeka:** Bizantija. Arapsko-islamska država. Franačka i zemlje nasljednice (Francuska, Italija, Njemačka). **Nastanak modernog svijeta:** Reformacija i pravo. Apsolutistički režimi i pravo. Građanske revolucije i pravo. Socijalističke revolucije i pravo.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student je dužan da uradi: Pojedinačno ili grupno istraživanje na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani; Detalji u pogledu istraživanja, tehničkog aspekta biće saopšteni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 20 poena. Teme za eseje i detalji u pogledu obima, dokumentacije, tehničkog aspekta ovog rada i dinamike izvršenja obaveza biće saopšteni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji nosi do 50 poena.

Literatura

Prof.dr Mustaf Imamović - Predavanja iz opće povijesti prava i političkih institucija (Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2005), str. 216.

Pravni tekstovi- odabrani izvori za Opću historiju države i prava, odabrao prof.dr Fikret Karčić (Sarajevo: Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2004), str. 279

Prof.dr Raifa Festić, Opća historije države i prava (Sarajevo: 1998) str. 311.

Dopunska:

Sir Leonard Wooley, Počeci civilizacije (Zagreb: Naprijed, 1966) str 72-105, 136-191

Historija čovječanstva- Kulturni i naučni razvoj. Svezak drugi. Stari svijet od 1200 god. pr.n.e. do 500. godine. Knjiga prva (Zagreb: Naprijed, 1967), str 204-249; 262-276

Historija čovječanstva- Kulturni i naučni razvoj. Svezak drugi/ Knjiga druga. Stari svijet od 500 god. pr.n.e. do početka nove ere (Zagreb: Naprijed, 1967) str 167-193

Marko Šunjić, Narodi i države ranog srednjeg vijeka (Sarajevo: Rabić, 2003), str. 251-261; Georgije Ostrogorski, *Istorija Vizantije* (Beograd: Prosveta, n.d.) str. 230-252

Oksfordska historija Islama, priredio Džon L. Esposito (Beograd: Clio, 2002) str. 123-172.

Andre Maurois, *Povijest engleske politike* (Zagreb, MCMXL) str. 302-402

Aleksandar Molnar, *Rasprava o demokratskoj ustavnoj državi, II. Klasične revolucije: Nizozemska, Engleska, SAD* (Beograd: Samizdat B92, 2001) str. 341-438.

Aleksis de Tokvil, *Stari režim i revolucije* (Sremski Karlovci-Novu Sad: 1994)

KRIMINOLOGIJA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	2	4	6

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa ključnim pojmovima kriminologije kao naučne discipline i njene uloge u suzbijanju kriminaliteta. U okviru tradicionalne kriminoloske teorije, cilj je da studenti ovladaju znanjima o neposrednim društvenim faktorima koji su karakteristični za ovaj region, te fenomenologijom organiziranog kriminaliteta. Krajnji cilj je osposobljavanje studenata za aplikativnu kriminologiju, tj. za rad u organima suda, tuziteljstva i policije, i to na poslovima otkrivanja, istraživanja i procesuiranja krivičnih djela i procjene ličnosti učitelja krivičnih djela.

Kriminalitet i kriminologija (osnovni pojmovi o kriminalitetu i kriminologiji); Mjerenje prestupničkog ponašanja i strah od kriminaliteta; Etiologija kriminaliteta (odabrane teorije iz oblasti socioloških, bioloških i psiholoških teorija koje uzrokuju kriminalno ponašanje i pogoduju njegovoj ekspanziji); Neposredni društveni faktori kriminaliteta sa posebnim osvrtom na narkomaniju, prostituciju i nezaposlenost; Kriminalna fenomenologija, sa posebnim osvrtom na organizirani kriminalitet i korupciju.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene oblike rada (predavanja, vježbe i konsultacije) prema utvrđenom fondu sati. Uspješnost studenata u savladavanju pojmova i kategorija kriminologije kontinuirano se prati tokom nastave i vježbi i izražava se odgovarajućim bodovima i kreditima. Znanje studenata provjerava se putem vježbi i jednog testa koji će raditi na vježbama, što utiče 50% na konačnu ocjenu, koja se utvrđuje na ispitu. Ispit se polaze usmeno ili pismeno ili kombinirano (pismeno i usmeno) što će zavisi od uvjeta utvrđenog rezima polaganja ispita na Fakultetu.

Pracenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenata.

Literatura

Petrović, B., Meško, G. (2004). Kriminologija. Sarajevo: Pravni fakultet, Milutinović, M. (1981). Kriminologija. Beograd: Savremena administracija, Singer, M. (1994). Kriminologija. Zagreb: Globus

Dopunska: Meško, G. (ur). (2004). Preprečavanje kriminaliteta - teorija, praksa in dileme. Ljubljana: Institut za kriminologiju pri Pravni fakulteti v Ljubljani.; Meško, G. (2002). Osnove preprečavanja kriminaliteta. Ljubljana: Fakultet za policijsko-varnosne vede.; Meško, G. (ur). (2002). Vizije slovenske kriminologije. Ljubljana: Fakultet za policijsko-varnosne vede.; Ignjatović, D. (1998). Kriminološko nasljeđe. Beograd: Policijska akademija.; Adler, F., Mueller, G.O.W., Laufer, W.S. (1991). Criminology. New York: Mc Graw Hill; Kanduč, Z. (1994). Radikalna kriminologija: nova, kritična ali marksistična? Revija za kriminalistiko in kriminologijo, 1., s. 1-18.

METODOLOGIJA DRUŠTVENIH I PRAVNIH NAUKA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Edukacija studenata iz oblasti metodologije društvenih i pravnih nauka; upoznavanje sa osnovama opće metodologije kao načina dolaska do objektivne naučne istine, te načina formiranja i upotrebe logičkih i tehničkih metoda u društvenim i pravnim naukama, što sve podrazumijeva upoznavanje sa osnovama metodologije prava kao načina stvaranja funkcionisanja i evolucije prava, te njegove spoznaje, tumačenja, primjene i realizacije.

Od studenata se očekuje da kroz ovladavanje ovom materijom zadobiju teorijske osnove za aktivno učešće u daljem nastavno-naučnom procesu, valorizacije, teorijske i pozitivnopravne nauke.

Uvod u metodologiju društvenih nauka: Predmet i funkcije metodologije. Epistemološke osnove društvenih nauka. Eticko-kulturne vrijednosti u društvenim naukama. Istorija i istorijski izvori. Uporedna istraživanja. Teorija naučnog obavještenja. Posmatranje. Razgovor i upitnik. Analiza sadržaja. Klasifikacija i mjerenje. Proučavanje uzročno-funkcionalnih odnosa. Eksperiment. **Uvod u metodologiju pravnih nauka:** Pojam prava i metode u pravu. Sociološka metoda. Aksiološka metoda. Lingvistička metoda. Logička metoda. Dogmatska metoda.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti i studenti paralelnog studija dužni su odslusati i aktivno učestvovati u valorizaciji planiranog nastavnog gradiva, aktivno učestvovati na vježbama, konsultacijama, izradi seminarskih radova i dr.

Rad studenata pratit će se kroz pohađanje i njihovo aktivno učešće u nastavi, vježbama, seminarskim radovima.

Rad studenata pratit će se planiranim anketiranjem, testom ili usmenim ispitom.

Literatura

Emil Dirkem, Pravila sociološke metode;

Muhamed Filipović, Metodologija znanosti i znanstvenog rada, Svjetlost, Sarajevo, 2004.;

Fuad Salaga, Metodologija društvenih i pravnih nauka.

STRUKTURA PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	6

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je da obuči studente o osnovnom pojmovniku prava. Okosnicu predmeta predstavlja izučavanje pravne norme, pravnog odnosa, primjene pravne norme i sistematizacija pravnih normi. Od studenata se očekuje korištenje intelektualnih sredstava za kritičko razmišljanje i analiziranje osnovnih pojmova prava te razvijanje sposobnosti tumačenja prava.

Cilj predmeta je usvajanje znanja i vještina koje su preduslov studentima za izučavanje pozitivnih pravnih predmeta na daljem studiju prava.

Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta: Predstavlja osnov za izučavanje pozitivnih pravnih disciplina koje se izučavaju na studiju prava; Razvija sposobnost analitičkog mišljenja; Gradi osnove za tumačenje prava.

Usvajanje osnovnih znanja, vještina i sposobnosti je preduslov za izučavanje pozitivnopravnih disciplina.

Razumijevanje pojma prava i izvora prava. Razumijevanje društvene norme i razlikovanje običajne, moralne i pravne norme. Razumijevanje strukture pravne norme. Razumijevanje i prepoznavanje vrsta pravnih normi. Razumijevanje pravnog odnosa. Razumijevanje subjektivnog prava. Razumijevanje odnosa među pravnim aktima i načelo zakonitosti. Razumijevanje primjene prava. Razumijevanje pravila tumačenja i argumenata u pravu. Sistematizacija prava.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo na časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Studenti su obavezni uraditi pristupni rad testove koji utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Nikola Visković: Država i pravo, Univerzitetska knjiga, Sarajevo 1996.

Fuad Muhić: Teorija države i prava, Magistrat, Sarajevo, 2002

Berislav Perić: Struktura prava, Informator, Zagreb 1994

Frederic Rouvillois: Pravo, Rabic, Sarajevo, 2004

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

IZBORNI PREDMETI

EKOLOGIJA I EKOLOŠKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student treba da se upozna i usvoji temeljna znanja o pravnom uređenju čovjekove okoline. Polazna razumijevanja ekologije i ekološkog prava. Globalne implikacije narušavanja ekološke ravnoteže. Stanje i upravljanje prirodnom sredinom. Evolucija pristupa upravljanja prirodnom sredinom. Odnos države i društva prema zaštiti prirodne sredine. Primjena modela održivog razvoja. Pozitivno-pravni propisi iz oblasti zaštite okoliša u BiH. Pozitivno-pravni propisi iz oblasti zaštite okoliša u EU.

Obaveze studenata

Oblici nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava - prezentacije - diskusija). Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

Ekonomija i ekologija, Dr Bajro Golić, Sarajevo 1998.;

Principi ekonomije I, Dr Bajro Golić, Sarajevo 2002, (stranica 389 - 406);

Pozitivno-pravni propisi FBiH

Pozitivno-pravni propisi EU

Agenda 21

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponudena i druga aktuelna literatura.

EKONOMSKA ANALIZA PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je upoznati studente s kategorijama i institucijama koje ukazuju na neodvojivu sponu države i prava s jedne i privrede s druge strane. Od studenata se očekuje da usvoje znanja o neophodnosti pravne regulacije privrednih tokova u zaštiti i artikulaciji općih i pojedinačnih interesa.

Sadržaj predmeta: Pojam i svrha ekonomske analize prava. Skole ekonomske analize prava. Uvod u ekonomsku teoriju. Efikasnost svojinskih sistema. Javni izbori. Pravo konkurencije.

Obaveze studenata

Oblici nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava - prezentacije - diskusija). Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

A. Bajt "Osnove ekonomske analize i politike", Informator, Zagreb;

R.Coase "The firm, The Market and The Law", UNIVERSITY of Chicago Press 1988;

Cooter and Ulen, "Law and Economic", Harper Collins, 1988;

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

GENDER I PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenata sa gender dimenzijom prava. Okosnicu predmeta predstavlja izučavanje prava sa rodne/gender perspektive gdje je akcenat stavljen na pitanje polne diskriminacije. Od studenata se očekuje korištenje intelektualnih sredstava za kritičko razmišljanje i analiziranje osnovnih pojmova vezanih za gender terminologiju i razvijanje rodne/gender senzibilitnosti.

Uspjesno ovladavanje sadržajima ovog predmeta: Predstavlja osnov za prepoznavanje rodne/gender diskriminacije u pravnim sistemima. Razvija sposobnost kritičkog razmišljanja o rodnoj/gender ravnopravnosti. Pruža osnovne informacije o instrumentima za zaštitu ljudskih prava – zenskih prava. Osposobljava studente za razumijevanje globalnih, regionalnih i nacionalnih politika koje razvijaju rodnu/gender jednakost.

Razumijevanje pojma rodne/gender jednakosti. Izučavanje kulturnih stereotipa i njihove povezanosti sa pravom. Problem isključenja žena/diskriminacije u historijskom kontekstu.

Globalna politika (UN nivo) za sprječavanje diskriminacije žena. Regionalna politika za sprječavanje diskriminacije. Situacija u Bosni i Hercegovini vezana za polnu diskriminaciju.

Mapiranje glavnih problema na globalnoj razini vezanih za priznavanje, uzivanje i zaštitu ljudskih prava žena.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo na časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Elizabet Badenter: Jedno je drugo; Svjetlost, Sarajevo 1988

Konvencija za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena

Pekinška deklaracija i Platforma za akciju

Dr. Jasna Baksić - Muftić, Dr. Nada Ler - Sofronić, Dr. Jasminka Gradašević Sijerčić, Mr.

Maida Fetahagić: Socia ekonomski položaj žena u BiH, Jež, Sarajevo 2003.

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

OSNOVE PRECEDENTNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa doktrinom o precedentu zbog posebnog značaja precedentnog prava u državama oslonjenim na tradicije običajnog prava. Cilj je dati okvirna znanja studentima o formi precedentnog prava, gdje se ono može naći i kakvu pravnu snagu ima, s namjerom da se poveća učinkovitost budućih pravnika u dobijanju informacija vezanih za precedentno pravo.

Funkcije sudskih odluka u sistemu običajnog prava/ rješavanje spora: *res judicata*, uspostavljanje precedenta-doktrina *stare decisis*/. Problemi u vezi sa doktrinom precedena/obim oslanjanja na višestruko formulisani bitni dio presude, retroaktivno dejstvo odluke kojom se ukida ranija odluka/. Forma u kojoj se objavljuju sudske odluke/precedentno pravo -odluke apelacionih sudova tj. Vrhovnog suda SAD-a. Sistemi pronalazenja precedentnog prava /sistem rezimea-*American Digest System*, sistem citata- *Shepards Citations*). Tehnika primjene precedenata/problemi prilagodavanja državnog i federalnog prava, federalno običajno pravo, precedentno pravo država-članica/.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Pozitivno ocjenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

Price, Bitner, *Workbook to Accompany Effective Legal Research*, 4th ed. Boston, Mass: Little, Brown & Co., 1979,

Maltz E.M., *The Nature of Precedent*, 1989, 66. N.c.L. Rev. 367,

Goldstein L., *Some Problems with Precedent*, 1983, 43 Camb.L.J. 88

druga domaća i strana literatura po izboru studenta

PRAVNA DRŽAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenata sa principima ustavnosti i zakonitosti, sistemom njihove zaštite, mjestom i ulogom ustavnog sudstva u tome, te posebno sa ustavnosudskom zaštitom ljudskih prava i osnovnih sloboda putem tzv. ustavne tužbe. Obrazovanjem studenata o ustavnosudskoj kontroli saglasnosti zakona, drugih propisa i opštih akata sa ustavom, uključujući proceduru vršenja te kontrole, studenti će steći ne samo znanja o sadržaju i toku tog postupka, nego i razvijati svoju profesionalnu svijest o značaju vladavine prava i načinima njenog ostvarivanja i zaštite.

Pojam ustavnosti i zakonitosti. Sistemi kontrole ustavnosti i zakonitosti. Ustavno sudstvo: Nadležnosti ustavnih sudova (kontrola ustavnosti zakona - prethodna i naknadna kontrola, te kontrola ustavnosti i zakonitosti drugih propisa i opštih akata; rješavanje sukoba nadležnosti; suđenje najvišim državnim funkcionerima; odlučivanje o pravu na imunitet; rješavanje izbornih sporova; odlučivanje o povredi pojedinačnih prava zajamčenih ustavom - ustavna tužba, odnosno apelaciona jurisdikcija; kontrola ustavnosti djelovanja političkih partija;

Postupak pred ustavnim sudovima. Ovlašćenje za pokretanje po stupka pred ustavnim sudovima. Dejstvo odluka ustavnih sudova. Ustavno sudstvo u Bosni i Hercegovini (položaj, sastav i izbor, nadležnost, postupak pred ustavnim sudom, pravo pokretanja postupka pred ustavnim sudom, dejstvo odluka ustavnih sudova). Ustavni sudovi i drugi organi sudske vlasti u Bosni i Hercegovini. Ustavni sudovi u Bosni i Hercegovini u svjetlu evropskog sistema zaštite prava.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo na časovima, grupne i individualne oblike rada), prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspjehnosti nastave provodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Udzbenik za Ustavno pravo

Grupa autora: Komentar Ustava Federacije BiH i Ustava Republike Srpske,

Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo, 2004.

Jadranko Crnić: Vladavina Ustava, Informator, Zagreb, 1994.

Prof. dr Slobodan Blagojević: Ustavno sudstvo i ustavni sistem, Titograd, 1986

PRAVNA INFORMATIKA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa osnovama sistema pronalaženja,sortiranja i ocjenjivanja pravnih informacija s namjerom da se poveća učinkovitost budućih pravnika u pretraživanju i dobijanju informacija vezanih za pravo.

Pravo u informatičkom okruženju /informatika,informatička tehnologija i pravo/. Područja primjene pravne informatike /Doprinos informatike u objavljivanju pravnih akata/. Primjena informatike na području zakonodavstva,u pravosuđu,u upravi. Baze pravnih podataka/pravni informacioni sistemi u pojedinim zemljama, Law Library. Research Exchange-web portal za istraživanje međunarodnog i stranog prava na Internetu <http://www.llrx.com/>. Elektronski pravni izvori u BiH. Pravni okviri zaštite podataka /zaštita ličnih podataka u pravu BiH,slobodan pristup informacijama u pravu BiH/.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti uticu na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu.

Pozitivno ocjenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

Mario Lozano, Uvod u pravnu informatiku,Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br.4, 1971,
Dragoljub Kavran,Uloga prava u razvoju i funkcionisanju informacionih sistema, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, b.2-3, 1989,

Stevan Lilić, Pravna informatika,Beograd, 1994.

Mirela Roznovschi, »Toward a cyberlegal culture: Legal Research on Frontier of Innovation»
druga domaća i strana literatura po izboru studenta

PRAVNE KULTURE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi i očekivani rezultati: Da proširi znanje i svijest studenata o pravnom pluralizmu u svijetu; Da omogući studentima da situiraju vlastiti pravni sistem u širu perspektivu; Da pruži praktična znanja studentima za kontakte sa različitim pravnim sistemima i kulturama.

Pregled svake pravne kulture daje se putem razmatranja koncepta prava, rasprostranjenosti kulture, izvora prava i sudskog postupka.

Uvod u komparativno proučavanje pravnih kultura: Koncept pravne kulture. Ciljevi izučavanja pravnih kultura. Metodi izučavanja pravnih kultura. **Pravne kulture:** Kultura civilnog/evropsko-kontinentalnog prava. Anglo-američka pravna kultura. Jevrejska pravna kultura. Kanonsko pravo. Islamska pravna kultura. Mješovite pravne kulture.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student je dužan da uradi: Pojedinačno ili grupno istraživanje na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani; Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopšteni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 20 poena. Teme za eseje i detalji u pogledu obima, dokumentacije, tehničkog aspekta ovog rada i dinamike izvršenja obaveza biće saopšteni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji nosi do 50 poena.

Literatura

Obavezna:

Hrestomatija *Pravne kulture* (u pripremi) koja obuhvata sljedeće radove:

Mary Ann Glendon, Michael W. Gordon, Paolo G. Carozza, *Comparative Legal Traditions* (St Paul, Minn.:West Group, 1999), str. 1-13; 16-58; 125-148; 150-178; 261-287.

Judaizam i ljudska prava, priredio Eliezer Papa (Sarajevo: Pravni centar Fonda Otvoreno društvo, 1998), str.41-54.

Nikola Skalabrin, *Uvod u kanonsko pravo* (Djakovo: Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu -Teologija u Đakovu, 1994), str. 87-105.

Muhamed Hasim Kamali, "Zakon i društvo" u *Oksfordska istorija islama*, priredio Džon. L. Espozito (Beograd: Clio, 2002), str.123-172.

William Tetley, "Mixed Jurisdictions: Common Law vs Civil Law (Codified and Uncodified", [http:// www.unidroit.org/english/publications/review/article/J993-3.htm](http://www.unidroit.org/english/publications/review/article/J993-3.htm).

Arthur T. Van Mehren, "The US legal System: Between the Common Law and Civil Law legal Tradition (Roma: Centro di studi e ricerche di diritto comparata e straniero, 2000), str.17.

Dopunska:

1. Sayed Hassan Amin, *Pravni sistemi Srednjeg istoka* (Sarajevo: EI-Kalem, 1998), str. 470.

2. Rusmir Tanović, *Osnove precedentnog prava Common Law* (Zagreb, izdanje aut ora,1998), str. 257.

RETORIKA I KULTURA PRAVNOG IZRAŽAVANJA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj ovog predmeta jeste razvijanje vjestina komunikacije i kulture pravnickog izrazavanja. S obzirom da su vjestine vazan element pravne profesije, studenti se putem teoretskih tematskih cjelina i prakticnih vjezbi upomaju sa osnovim pojmovima retorike, te razvijaju vjestine prezentacije i pravne argumentacije. Uspjesno ovladavanje sadrzajem ovog predmeta podrazumijeva: Osposobljavanje za argumentiranu debatu; Osposobljavanje za javni nastup; Upotrebu jezika u pravu.

Komuniciranje (vrste: zvanicno - pismeno, usmeno, nezvanicno / elementi: posiljalac, poruka, komunikacijski kanal, prijemnik i etika pri ostvarivanju ciljeva komuniciranja /kvalitet komuniciranja/ govorenje: pazljivo, brzo, tiho, glasno/ slusanje, zapisivanje). **Retorika** (pojam i elementi: osobine, jezik, disanje i govor, mimika, gestikulacija, drzanje proksemika, oprema / Vrste u strukturi govora - monolog/ Pripremljeni i nepripremljeni govor (improvizacija) /usmjeravanje i razvijanje misaonih procesa/ misljenje/ pridobivanje i zadržavanje paznje slusatelja/ Javni nastup: uzivo, nastup u medijima/ debata, dijalog, postupci argumentacije/historija evropske i americke retorike.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo na casovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrdjenom rasporedu. Studenti na prvom casu dobijaju instrukcije o oblicima pracenja njihovog rada, karakteru i sadrzajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje uticu na formiranje konacne ocjene. Pracenje uspjesnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadrzaja i oblika.

Literatura

Sanja Vlaisavljević «Uvod u debatu-kriticko misljenje i logika « Pravni centar , Fond otvoreno drustveno drustvo BiH

Stjepko Tezak: «Govome vjezbe u nastavi hrvatskog ili srpskog jezika» , Skolska knjiga Zagreb 1990

Marko Fabije Kvintilijan «Obrazovanje govornika «, Sarajevo 1984

Ivo Škarić «Temeljni suvremenog govomistva», Zagreb 2000

Miroslav Beker «Kratka povijest anticke retorike «, Zagreb 1997

Na pocetku svake akademske godine studenti ce biti obavijesteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

SOCIOLOGIJA POLITIKE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Edukacija studenata iz oblasti sociologije politike kao jedne od najznacajnijih grana moderne sociologije; upoznavanje sa pojmom politike i fenomenom politickog kao jedne od prvih ljudskih djelatnosti i nacina tvorbe, izgradnja i ocuvanja politicke zajednice (drzave); upoznavanje sa odnosnom izmedu politike i prava (komplementarnost i iskljucivost), sa pojmovima drzave, politickih poredaka i rezima, organizacija i institucija itd.

Od studenata se ocekuje ovladavanje predvidenim nastavnim gradivom u cilju uspjesnog ukljucivanja u dalji nastavno-obrazovni proces, savladavanje tog procesa na razini evropskih standarda i uspjesnijeg ostvarivanja pravnicke profesije nakon okoncanja studija.

Uvod.Opci pojmovi. Politika kao drustvena djelatnosti. Zajednica i drustvo. Drzava kao politicka zajednica-drzava i politika. Politicka konstitucija drzave i pravna konstitucionalizacija vlasti. Oblici drzavnog uredenja i tipologija politickih rezima. Drustvena struktura i politicki proces organizacije i institucije. Izborni proces konstitucije i konstitucionalizacija vlasti. Tranzicija i globalizacija. Tranzicija i globalizacija kao izraz planetarne drustveno-povijesne preinake i preuredjenja svijeta.

Obaveze studenata

Redovni studenti i studenti koji su upisali paralelni studij obavezni su odslusati predvidjeno nastavno gradivo i aktivno ucestvovati u konsultacijama. Vanredni studenti izvrsavat ce ove obaveze sukladno vlastitim objektivnim mogucnostima.

Rad studenata pratit ce se kroz prisustvo na predavanjima i ucesce u konsultacijama te, na druge prigodne nacine (povremene ankete, testovi i sl.), a ukupni efekti rada ocijenit ce se nakon odslusanih predavanja i obavljenih konsultacija završnom anketom, testom ili usmenim ispitom.

Literatura

U pripremi je udzbenik sa zbornikom (hrestomatijom) odabranih tekstova iz sociologije politike.

Do zavrsetka udzbenika (zbomika) studenti ce koristiti slijedece knjige:

Franz Neumann "Demokratska i autoritarna država", Zagreb, "Naprijed" 1992.

"Legitimnost demokratske vlasti" (Zbornik), Zagreb, "Naprijed" 1996. (radove - tekstove iz zbornika po preporuci nastavnika).

Dejvid Held "Demokratija i globalni poredak", Beograd "Filip Visnjic" 1997. (dijelove iz knjige po preporuci nastavnika)

Norberto Bobio "Buducnost demokratije", Beograd "Filip Visnjic" 1990. (dijelove iz knjige po preporuci nastavnika).

Nerkez Smailagić "Historija politickih doktrina" I i II, Zagreb "Naprijed" 1970. (tekstove iz oba toma po preporuci nastavnika).

Maks Veber "Vlast i politika" (dijelovi knjige po preporuci nastavnika).

Ivo M. Tomić "Neraskidivi bosanski nodus", Sarajevo, "Magistrat" 1999. (dijelovi knjige po preporuci nastavnika).

STARE PRAVNE KODIFIKACIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi predmeta su: Da upozna studente sa procesom i okolnostima nastanka starih kodifikacija prava sa naglaskom na Evropu; Da razvije sposobnost studenata za sagledavanje pojedinih pravnih instituta u historijskoj i komparativnoj perspektivi; Da pruži studentima praktično poznavanje koncepta, strukture i karakterističnih instituta najpoznatijih starih pravnih kodifikacija.

Stari kodeksi i njihov historijski značaj. Zakonici stare Mesopotamije (Ur-Nammuov, Bilalamov i Harmurabijev zakonik). Uporedna analiza Hamurabijevog zakonika, hebrejske Tore i rimskog Zakona Dvanaest ploca. Bizantijska kodifikacija Ekloga iz 726 godine. Salijski zakonik. Srednjovjekovne kodifikacije kanonskog prava (Decretum Gratiani, Decretales i Corpus Iuris Canonici). Osmanske kanunname.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student je dužan da uradi: Pojedinačno ili grupno istraživanje na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani; Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopšteni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 20 poena. Teme za eseje i detalji u pogledu obima, dokumentacije, tehničkog aspekta ovog rada i dinamike izvršenja obaveza biće saopšteni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji nosi do 50 poena.

Literatura

Obavezna:

Srdjan Sarkic i Dragoljub Popovic, *Veliki pravni sistemi i kodifikacije* (Beograd: Izdavacka kuca "Draganic", 1996), str.9-113.

Dr Marko Visit, *Zakonici drevne Mesopotamije* (Beograd-Podgorica: Sluzbeni list SCG i CID, 2003), str.125-195.

Pravni tekstovi- odabrani izvori za Opcu historiju drzave i prava, odabrao prof. dr Fikret Karcic (Sarajevo: Pravni fakultet, 2004).

Dopunska:

Nikola Skalabrin, *Uvod u Kanonsko pravo* (Djakovo:Teologija u Djakovu, 1994), str. 87-105.

Russ Versteeg, *Law in the Ancient World* (Durham, N. Carolina: Carolina Academic Press, 2002). (Dijelovi ove knjige planiraju se prevesti na bosanski jezik)

Dr. Branislav Djurdjev et. al., *Kanuni i kanunname za bosanski, hercegovački, zbornički, kliski, cmogorski i skadarski sandzak* (Sarajevo: Orijentalni institut, 1957), str.211.

UVOD U INTERNACIONALIZACIJU PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta je upoznavanje studenata sa postojanjern medjunarodnog prava, kao zasebne grane prava. Predmet daje uvod u karakter, osnovne pojmove i principe te teoriju medjunarodnog prava, naglasavajući postojanje ovih principa i standarda i njihov znacaj u unutasnjirn pravnim sistemima.

Istorijski razvoj medjunarodnog prava. Odnos medjunarodnog i unutasnjeg prava.

Uvod u funkcije i osnovu koncepta medjunarodnog prava. Osnovna struktura medjunarodne zajednice. Drzava kao subjekt u medjunarodnom pravu. Uvod u principe Evropske unije. Znacaj medjunarodnog prava za nacionalne pravne sisteme.

Obaveze studenata

Studenti su obvezni poadjati sve oblike rada (prisustvo na casovirna, grupne i individualne oblike rada). Vrsit ce se kontinuirana provjera znanja i pracenja rada studenata. Od studenata se ocekuje aktivno ucestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitana i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat ce se svi oblici rada.

Literatura

Odabrani tekstovi medjunarodnog prava o aktuelnim problemima u teoriji i praksi.

VIKTIMOLOGIJA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Viktimologija (pojam, predmet, zadaci i ciljevi); Prava zrtve (aktivnost svjetskog viktimoloskog društva, položaj zrtve u našem pravu, zrtva krivičnog djela kod nas); Zrtve zločina (zrtve nasilja, međunarodnog terorizma, ubistva, seksualnog nasilja, nasilja u obitelji, stradanje i zaštita djece i omladine, stradanje na radu i u civilnoj okolini); Zrtve rata (genocid i ratni zločini, zločin protiv čovječnosti, zaštita zrtava rata u međunarodnom humanitarnom pravu); Prevencija stradanja i zaštita zrtava (spriječavanje stradanja ljudi, socijalna zaštita zrtava, zloupotrebe starih osoba).

Obaveze studenata

Obaveza redovnih studenata, tj. onih koji su sa ponudjene liste izbornih predmeta izabrali ovu nastavnu disciplinu je da pohađaju predavanja, da obavljaju konsultacije prema utvrđenom fondu nastavnih sati, da ukoliko se opredjela, izrade i odbrane seminarski rad prema izabranoj ili dodijeljenoj temi; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom izvođenja svih oblika nastavnog rada, a konačna ocjena utvrđuje se na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji budu važili na Fakultetu.

Literatura

Viktimologija (studije o zrtvarima), "Informator", Zagreb, 1998., (autor: Z. Separović);
Viktimologija, izd. Fakultet kriminalističkih nauka, Sarajevo, 2004., (autori: A. Ramljak - H. Halilović);
Viktimoloski pojmovnik, izd. Udruženje diplomiranih kriminalista u BiH, Sarajevo, 2005. (autori: A. Ramljak - B. Petrović);

Dopunska:

Krivični zakon Bosne i Hercegovine, ("Sl. glasnik BiH", br.3/2003);
Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine, ("Sl. glasnik FBiH", br. 36/2003);
Zenevske konvencije o zaštiti zrtava rata iz 1949. godine;
Konvencija o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine;

TREĆI SEMESTAR

BRAČNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Usvajanje i razumijevanje osnovnih znanja o institutima bračnog prava. Studenti će kroz prikaz ovog instituta u našem zakonodavstvu te analizu uporedno pravnih rješenja i međunarodnih dokumenta biti podstaknuti na razvijanje kritickog misljenja.

Uvod. Pojam porodičnog prava. Predmet, sadržaj i razvoj porodičnog prava. Izvori i načela porodičnog prava. Porodica i brak u međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima. **Bračno pravo.** Pojam i razvoj instituta braka. Pojam i obilježja bračnog prava. Teorije o pravnoj prirodi braka. Pretpostavke, postupak i nadležnost organa za sklapanje braka. Forme sklapanja braka. Dejstva braka. Lična prava i dužnosti bračnih drugova. Prestanak braka. Postupak posredovanja. Zastita djece u bračnim sporovima. Pravne posljedice prestanka braka za djecu i bračne drugove. **Vanbračna zajednica.** Pojam i pravno uređenje vanbračne zajednice. **Izdržavanja.** Obilježja izdržavanja. Izdržavanje bračnih drugova. Izdržavanje vanbračnih drugova. **Imovinski odnosi.** Pojam i obilježja imovinskih odnosa bračnih drugova. Imovinski odnosi bračnih drugova. Imovinski odnosi vanbračnih drugova.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Rad studenata manifestirat će se kroz obavezno redovno i kontinuirano pohađanje i praćenje svih vidova nastave. Nastava će se odvijati putem predavanja, vježbi, te kroz zajednički (seminarske grupe) i individualni rad. Rad studenata tokom predavanja će redovno biti praćen putem zadaca koje se odnose na pojedine tematske jedinice ili kroz samostalnu obradu pojedinih instituta (pojedinačani/ili zajednički rad).

Na kraju semestra slijedi pismena provjera manja, uz uvažavanje prethodno ostvarenih rezultata.

Literatura

Nerimana Traljic, Suzana Bubic, *Porodično pravo*, Magistrat, Sarajevo, 2001.

M. Alincic, A. Bakaric - Mihanovic, D. Hrabar, D. Jakovac -Lozic, A. Korac, *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2001.

Marija Draskic, *Porodično pravo*, Colpi, Beograd, 1998.

Porodični zakon Bosne i Hercegovine (Sl. R BiH 21/79, Sl. R BiH 42/89)

Porodični zakon Republike Srpske (Sl. Glasnik RS, bI. 54/02)

Porodični zakon FBiH

KRIVIČNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	1	5	6

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa osnovnim pojmovima krivičnog prava kao pravne nauke i kao grane pozitivnog prava odnosno zakonodavstva koji se odnose na krivično zakonodavstvo, krivično djelo i krivičnu odgovornost u cilju razvijanja sposobnosti samostalne teorijske i stručne analize tih pojmova; student se osposobljava za rad u pravosudnim institucijama.

Krivično zakonodavstvo. Ciljevi krivičnog zakonodavstva. Izvori krivičnog prava. Vazenje krivičnog zakonodavstva. **Krivično djelo.** Pojam krivičnog djela. Opci osnovi koji isključuju postojanje krivičnog djela. Stadijumi u ostvarenju krivičnog djela. Mjesto, vrijeme i način ucinjenja krivičnog djela. Sticaj krivičnih djela. **Krivična odgovornost.** Pojam krivične odgovornosti. Uračunljivost. Krivnja i oblici krivnje. Zablude i njihov značaj u krivičnom pravu.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Rad studenata manifestirat će se kroz obavezno redovno i kontinuirano pohađanje i praćenje Obaveza redovnih studenata je da pohađaju sve predviđene oblike nastavnog procesa (predavanja, vježbe, konsultacije) prema utvrdjenom fondu nastavnih sati, da ukoliko se opredjele, izrade i odbrane seminarski rad prema izabranoj ili dodijeljenoj temi, te da pristupe testu koji će biti organiziran tokom semestra; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom izvođenja svih oblika nastavnog rada, a konačna ocjena utvrđuje se na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji budu važili na Fakultetu.

Literatura

Krivično pravo, opšti dio, "Savremena administracija", Beograd, 1998., (autori: N Srzentic, A. Stajic, Lj. Lazarevic);

Kazeno pravo, opći dio, "Informator", Zagreb, 1998., (autor: F. Bacic);

Komentari krivičnih zakona u BiH, "Vijeće Evrope i Evropska Komisija", Sarajevo, 2005. (grupa autora);

Dopunska:

Komentar krivičnog zakona SFRJ, "Savremena administracija", Beograd, 1978., (autor: grupa autora pod redakcijom N. Srzentic);

Komentar kaznenog zakona, "Organizator", Zagreb, 2004., (autor: F. Bacic, S. Pavlovic);

Zakonski tekstovi (važeci krivični zakoni Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Distrikta Brcko Bosne i Hercegovine).

MODERNE PRAVNE KODIFIKACIJE

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
1	1	2	3

Program predavanja

Cilj predmeta je: Da upozna studente sa procesom i okolnostima nastanka modernih kodifikacija prava sa naglaskom na Evropu; Da razvije sposobnost studenata za sagledavanje pojedinih pravnih instituta u historijskoj i komparativnoj perspektivi; Da pruži studentima praktično poznavanje koncepta, strukture i karakterističnih instituta najpoznatijih modernih pravnih kodifikacija

Kodifikacija: koncept i historija. Koncept kodifikacije. Primjeri pred-modernih kodifikacija u Evropi. Faktori koji su doveli do razvoja kodifikatorskog pokreta u Evropi u 19 vijeku. Kodifikacije 19 vijeka. Francuski građanski zakonik. Francuski krivični zakonik. Austrijski opšti građanski zakonik. Opšte zemaljsko pravo Pruske. Pruski krivični zakonik od 1851. Osmanski građanski zakonik (Medzela). Njemački građanski zakonik. Svajcarske kodifikacije. Egipatski građanski zakonik.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student je dužan da uradi: Pojedinačno ili grupno istraživanje na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani; Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopšteni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 20 poena. Teme za eseje i detalji u pogledu obima, dokumentacije, tehničkog aspekta ovog rada i dinamike izvršenja obaveza biće saopšteni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji nosi do 50 poena.

Literatura

Srdjan Sarkic i Dragoljub Popovic, *Veliki pravni sistemi i kodifikacije* (Beograd: Izdavačka kuća "Draganic", 1996), str.117-196.

O. F. Robinson, T. D. Fergus, W. M. Gordon, *European Legal History* (London Dublin-Edinburgh: Butterworth, 1994), str.242-299. (Planira se prevodjenje dijelova ove knjige na bosanski jezik)

Codification 1231-1900 (Course package) by prof Ken Pennington (CUA)
[http://faculty.cua.edu/pennington/Law508/Codification 1231-1900.html](http://faculty.cua.edu/pennington/Law508/Codification%201231-1900.html)

Dopunska:

Medžellei ahkjami šerije (Otomanski građanski zakon) (Sarajevo: Tisak i naklada Daniela A. Kajona 1906), str.671. Reprint izdanje Sarajevo:Bosanski kulturni centar, 1997.

Blagojevic, "Postanak Francuskog građanskog zakonika, *Pravna misao* 5/1-2 (Beograd 1939).

D. Nikolic, "Francuski krivični zakonik iz 1791 godine", *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nisu*, XXXI (1991).

Njemački građanski zakonik (od 1896 godine)-Opci dio i obavezno pravo (§ 1 do 853), preveo A. Verona (Beograd, 1970).

SAVREMENI PRAVNO-POLITICKI SISTEMI

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
1	1	2	3

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je sticanje znanja o savremenim pravno-politickim sistemima na globalnom planu. Studenti se osposobljavaju za kriticko razmisljanje o savremenim pravnim i politickim sistemima, oblicima u kojima se javljaju, nacinu funkcioniranja, klasifikaciji i njihovoj evoluciji. Upoznavanje studenata sa savremenim ustavnim, pravnim i politickim sistemima, posebno parlamentarizmom, osnova je za razumijevanje i daljnju izgradnju kako, savremenim politickih sistema tako i politickog sistema Bosne i Hercegovine.

Uloga civilnog drustva u stvaranju prava. Opca pitanja politickog sistema. Motivi politickog angaziranja. Asocijacije kao agregati politike. Konverzacija ciljeva u zahtjeve. Politicke partije. Interesne asocijacije. Javno misljenje. Pravo kao odgovor na zahtjeve. **Parlamentarni politicki sistem.** Bipartizam u britanskom parlamentarnom sistemu. Koalicioni bipartizam u SR Njemackoj. Multipartizam u italijanskom politickom sistemu. Deformacija parlamentarizma u vidu jednopartijskih sistema. Predsjednicki politicki sistem. Savremeni dualisticki parlamentarizam. Skupstinski sistem. Savremene tendencije u razvoju politickog sistema. Medunarodni politicki sistemi. **Organizacija ujedinjenih nacija. Oblici svjetskog poretka.**

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prema utvrdjenom rasporedu, pohađati sve oblike nastave (prisustvo na casovima, grupne I individualne oblike rada i sl.). Studenti ce dobiti instrukcije o oblicima pracenja njihovog rada I nacinama za ocjenjivanje toga rada, kao i formiranja konacne ocjene. Pracenje uspjesnosti nastave vrši se putem anketiranja studenata na osnovu jedinstvenog unaprijed propisanog upitnika.

Literatura

Obavezna:

Cazim Sadikovic "Politicki sistemi", izd. Pravni fakultet Sarajevo, 2004.

Dopunska:

Prof. dr. Nijaz Durakovic "Savremeni politicki sistemi", Sarajevo 1999; Dr. Najdan Pasic "Usporedni politicki sistemi", izd. Beograd. 1981.

Kolektivno djelo "Usporedni politicki sistemi", izd. Savremena administracija, Beograd 1988;

Eckard Jesse "Tipologija suvremenih politickih sistema", izd. Osijek, Zagreb, Split 1999;

Miodrag Jovicic "Veliki ustavni sistemi", izd. Beograd 1984.

USTAVNO PRAVO I

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	1	5	6

Program predavanja

Obrada ključnih pojmova ustavnog prava u kontekstu pojmova, instituta i kategorija Ustavnog prava, sa posebnim akcentom na razvojne faze u ustavnom razvitku BiH, te preduvjetima za razvoj demokratije.

Uvod u ustavno pravo /pojava ustava, vrste ustava, sadržaj ustavne materije/.

Razvojne faze ustavnosti.

Ljudska prava kao centralni segment ustavne materije.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada. Znanje studenata se kontinuirano provjerava i ocjenjuje, a posebno testiranjem te usmenim ispitom kao završnom provjerom.

Literatura

Dr., Smiljko Sokol, Dr. Branko Smerdel, Ustavno pravo (poglavlja I-III, V) Zagreb, 1998.

Dr. Jasna Baksic-Muftic, Sistem ljudskih prava, Sarajevo, 2002.

UVOD U GRAĐANSKO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	1	5	6

Program predavanja

Pojam Građanskog prava. Pojam, predmet i metod Građanskog prava; Razgranicenje građanskog prava od ostalih grana prava; Građansko pravo u opstem pravnom sistemu; Sistem građanskog prava; "Evropeizacija" Građanskog prava. **Izvori Građanskog prava.** Pojam i vrste izvora Građanskog prava; Znacaj privatnopravne regulacije u okviru EU; Izvori građanskog prava u BiH (obicaji i uzanse; sudska praksa i pravni standardi; pravna nauka kao izvor Građanskog prava) Primjena i tumačenje građanskopravnih propisa. **Subjekti Građanskog prava.** Uopste o subjektima Građanskog prava; Fizička lica (postanak i prestanak, pravna i poslovna sposobnost); Pravna lica (postanak i prestanak, pravna i poslovna sposobnost, vrste pravnih lica). **Građansko-pravni odnos.** Pojam i elementi građanskopravnog odnosa; Pravne činjenice kao osnova građanskopravnih odnosa; Objektivno i subjektivno građansko pravo; Priroda i sadržina subjektivnog građanskog prava; Klasifikacija građanskih prava; Objekti građanskopravnog odnosa; Imovina i pravni promet; Licna prava. **Pravni poslovi.** Pojam i elementi pravnog posla; Vrste pravnih poslova; Izjava volje u pravnim poslovima; Neslaganje volje i izjave; Kauza pravnih poslova; Ogranicenje pravnih poslova; Tumačenje pravnih poslova; Zastupnistvo; Nevazeci pravni poslovi. **Vrsenje i zaštita subjektivnih građanskih prava.** Vrsenje subjektivnih građanskih prava; Zaštita građanskih subjektivnih prava; Zastarjelost i prekluzivni rokovi.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti: kontinuirano ucesce u nastavnim aktivnostima.

Provjera znanja: pracenjem prisustva i aktivnog ucesca na predavanjima i vjezbama, ocjenom seminara (autor i/ili oponent) i putem, po pravilu, pismenog završnog ispita. Odgovarajući minimum prisustva predavanjima i vjezbama je uslov za pristupanje završnom ispitu.

Literatura

Vedris, Martin/Klaric, Petar, Građansko pravo, Informator, Zagreb, 1996

Opšti dio, str. 1-151, Vrijednosni papiri, stro 481-487 i Ugovor o punovlascu, str. 409-414.

Zbirka vazecih propisa u BiH: Temeljni zakoni iz oblasti građanskog prava, Sarajevo, - izdaje se svake skolske godine

Dopunska:

Gams, Andrija/Djurovic, Ljiljana, Uvod u građansko pravo, Naucna knjiga, Beograd, 1990

Spaic, Vojislav, Građansko pravo, Opšti dio i stvarno pravo, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 1971, srt. 1- 373

Stankovic, Obren/Vodinelic, Vladimir, V., Uvod u Građansko pravo, Nomos, Beograd, 1996.

ČETVRTI SEMESTAR

KRIVIČNO PRAVO II

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	6

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa osnovnim pojmovima krivičnog prava kao pravne nauke i kao grane pozitivnog prava odnosno zakonodavstva koji se odnose na saučesništvo u ostvarenju krivičnog djela, na sistem krivičnih sankcija i na posebni dio krivičnog zakonodavstva u cilju razvijanja sposobnosti samostalne teorijske i stručne analize tih pojmova; student se osposobljava za rad u pravosudnim institucijama.

Saučesništvo u krivičnom djelu. Opšti pojam saučesništva. Uslovi za postojanje saučesništva. Pojedini oblici saučesništva. Krivična odgovornost saučesnika. **Krivične sankcije.** Pojam i vrste krivičnih sankcija. Pojam kazne, opravdanost i svrha kazne. Sistem kazni u domaćem krivičnom pravu. Odmjeravanje kazne Sankcije opominjanja (uslovna osuda i sudska opomena). Mjere sigurnosti Sankcije prema maloljetnicima. **Posebni dio Krivičnog prava.** Krivična djela propisana u KZ BiH. Krivična djela propisana u KZ FBiH. Analiza nekih najtipičnijih krivičnih djela.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obaveza redovnih studenata je da pohađaju sve predviđene oblike nastavnog procesa (predavanja, vježbe, konsultacije) prema utvrđenom fondu nastavnih sati, da ukoliko se opredjele, izrade i odbrane seminarski rad prema izabranoj ili dodijeljenoj temi, te da pristupe testu koji će biti organiziran tokom semestra; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom izvođenja svih oblika nastavnog rada, a konačna ocjena utvrđuje se na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji budu važili na Fakultetu.

Literatura

Krivično pravo, posebni dio, "Magistrat", Sarajevo, 2003., (autor: Z.Tomić);

Krivično pravo, posebni dio, "Savremena administracija", Beograd, 1998., (autor: LJ. Lazarević);

Komentari krivičnih zakona u BiH, "Vijeće Evrope i Evropska komisija", Sarajevo 2005, (grupa autora)

Dopunska:

Kazneno pravo, posebni dio, "Informator", Zagreb, 2001., (autori: F. Bačić i Š. Pavlović);

Novo hrvatsko kazneno pravo, "Organizator", Zagreb, 1997., (autor: Ž Horvatić);

Zakonski tekstovi (važeći krivični zakoni Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Distrikta Brčko Bosne i Hercegovine).

NASLJEDNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student se upoznaje sa osnovama materijalnopravnog nasljednog uređenja kao i sa ostavinskim postupkom. Očekuje se da student usvoji temeljna znanja i temeljne institute nasljednog prava i savlada osnovne vještine rješavanja problema iz nasljednog prava. Studenti treba da budu u stanju da obrade sva pravna pitanja koja se postavljaju u vezi sa otvaranjem nasljeđa jednog lica te da budu u stanju da u stvarnom ili hipotetičkom slučaju mogu odrediti nasljednike, veličinu njihovih nasljednih dijelova i sastav zaostavštine, kao i riješiti eventualna procesna pitanja koje se s tim u vezi postavljaju.

Pojam i osnovna načela nasljednog prava. Pretpostavke za nasljeđivanje - smrt ostavioca, postojanje nasljednika, zaostavština, prijem i odricanje od nasljeđa, osnov pozivanja na nasljeđe. Zakonsko nasljeđivanje - činjenice za određivanje zakonskih nasljednika, raspored zakonskih nasljednika. Nužno nasljeđivanje - pojam i pravna priroda, vrste nužnih nasljednika i njihov raspored, zaštita nužnog nasljednog dijela. Nasljeđivanje na osnovu testamenta - pojam i karakteristike testamenta, vrste testamenta, uvjeti za valjanost. Nasljedno-pravni ugovori - ugovor o nasljeđivanju, ugovor o nasljeđivanju koje nije otvoreno, ugovor o doživotnom izdržavanju, ugovor o ustupanju i raspodjeli imovine za života ostavioca. Ostavinski postupak - pojam i načela, tok postupka.

Obaveze studenata

Obavezno prisustvovanje i aktivno učestvovanje u svim oblicima nastave. Napredak studenata se prati kontinuirano i provjerava putem testa. Predispitne aktivnosti učestvuju u završnoj ocjeni 50% (20% aktivnost u nastavi, 30% test). Završni ispit se obavlja pismeno ili usmeno i pismeno u skladu sa utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

D. Bago, N. Traljić, M. Povelakić, Z. Petrović, Nasljedno pravo, Sarajevo 1991.
Zakon o nasljeđivanju, Zakon o vanparničnom postupku

Dopunska:

Borislav Blagojević, Nasljedno pravo u Jugoslaviji, Beograd, 1979. i sva kasnija izdanja Nikola Gavella, Nasljedno pravo, Zagreb, 1990. Oliver Antić, Nasljedno pravo, Beograd, 1999.

PRIVREDNO-PRAVNI SISTEM I POLITIKA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	4

Program predavanja

Cilj je upoznati studente sa osnovnim kategorijama i institucijama koje ukazuju na funkcionalnu vezu države i prava s jedne i privrede s druge strane. Od studenata se očekuje da shvate neophodnost pravne regulacije privrednih tokova u zaštiti i artikulaciji općih i pojedinačnih interesa učesnika.

Privredno-pravni sistem i politika kao naučna disciplina i kao praktična aktivnost, njihov značaj i uloga u društvu. Pojam, faktori i mjerenje ekonomskog (privrednog) razvoja države. Elementi i determinante privredno-pravnog sistema. Privredno-pravni sistem i politika kao praktična aktivnost. Razvoj i tranzicije privredno-pravnog sistema BiH.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe, interaktivna nastava - prezentacije - diskusija, analiza case study. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

Prof.dr.Kasim I.Begić, "Ekonomska politika", drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo 2000;

Prof.dr.Kasim I.Begić, "BiH od Vanceove misije do Davtonskog sporazuma", Sarajevo 1997;

Aleksandar Bajt, "Alternativne ekonomske politike", Globus Zagreb, 1986;

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

RODITELJSKO I STARATELJSKO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Cilj predmeta je usvajanje i razumijevanje osnovnih znanja o institutima roditeljskog i starateljskog prava. Studenti će kroz prikaz instituta roditeljskog i starateljskog prava u našem zakonodavstvu te analizu uporedno pravnih rješenja i međunarodnih dokumenta biti podstaknuti na razvijanje kritičkog mišljenja.

Odnosi roditelja i djece. O odnosima roditelja i djece uopće. Porodični status djeteta. Vansudsko utvrđivanje porijekla djeteta. Sudsko utvrđivanje porijekla djeteta. Regulacija potpomognute oplodnje. Prava djece u porodičnom zakonodavstvu i prema Konvenciji UN o pravima djeteta. Roditeljsko staranje. Ovlaštenja i mjere nadležnih organa za zaštitu prava djece. **Usvojenje.** Razvoj i značaj instituta usvojenja. Vrste usvojenja. Pretpostavke i nadležnost organa za zasnivanje usvojenja. Postupak za zasnivanje usvojenja. Dejstva usvojenja. Prestanak usvojenja. **Starateljstvo.** Pojam i svrha starateljstva. Organ starateljstva. Starateljstvo nad maloljetnim licima. Starateljstvo nad licima kojima je oduzeta poslovna sposobnost. Starateljstvo za posebne slučajeve. **Izdržavanje.** Izdržavanje između roditelja i djece. Izdržavanje između usvojioca i usvojenika. **Imovinski odnosi.** Imovinski odnosi roditelja i djece. Troškovi trudnoće i poroda vanbračnog djeteta.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Rad studenata manifestirat će se kroz obavezno redovno i kontinuirano pohađanje i praćenje svih vidova nastave. Nastava će se odvijati putem predavanja, vježbi, te kroz zajednički (seminarske grupe) i individualni rad. Rad studenata tokom predavanja će redovno biti praćen putem zadaća koje se odnose na pojedine tematske jedinice ili kroz samostalnu obradu pojedinih instituta (pojedinačani/zajednički rad). Na kraju semestra slijedi pismena provjera znanja, uz uvažavanje prethodno ostvarenih rezultata.

Literatura

Nerimana Traljić, Suzana Bubić, Porodično pravo, Magistrat, Sarajevo, 2001.

M. Alinčić, A. Bakarić - Mihanović, D. Hrabar, D. Jakovac -Lozić, A. Korać, Obiteljско pravo, Narodne novine, Zagreb, 2001.

Marija Draškić, Porodično pravo, Colpi, Beograd, 1998.

Olga Cvejić Jančić, Roditeljsko i Starateljsko pravo, Univerzitet u Novom Sadu, Pravni fakultet, Novi Sad, 2004.

Porodični zakon Bosne i Hercegovine (SI. R BiH 21/79, SI. R BiH 42/89)

Porodični zakon Republike Srpske (SI. Glasnik RS, br. 54/02)

Porodični zakon FBiH Konvencija o pravima djeteta

STVARNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	1	5	6

Program predavanja

Uvod u stvarno pravo - pojam i karakteristike stvarnih prava, razgraničenje od obligacionih prava, razvoj stvarnog prava u BiH, stvarno pravo u tranzicijskom procesu, pojam stvari i podjela. **Javni registri nepokretnosti** - Pravni režim nepokretnosti, pojam i značaj zemljišnih knjiga. Osnovne crte historijskog razvitka evidencije nepokretnosti u BiH, vrste evidencije nepokretnosti u BiH (zemljišne knjige, katastar nepokretnosti, knjiga položenih ugovora), načela zemljišnih knjiga. **Posjed** - Pojam i funkcija posjeda, vrste posjeda, pravne posljedice posjeda. **Pravo vlasništva** - pojam i karakteristike prava vlasništva, garancija i ograničenje prava vlasništva, suvlasništvo i zajedničko vlasništvo, etažno vlasništvo, stjecanje, zaštita i prestanak prava vlasništva. **Stvarna pravo na tuđoj stvari** - Pojam i funkcije založnog prava, razlikovanje stvarnih i ličnih sredstava osiguranja potraživanja, moderne tendencije u razvitku založnog prava (bezposjedovna zaloga, fiducijarno vlasništvo, zadržanje prava vlasništva, zemljišni dug), načela založnog prava. Pojam, karakteristike, sadržaj, zaštita i prestanak stvarnih služnosti, realnih tereta, prava građenja.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije). Znanje studenata kontinuirano se prati tokom semestra. Teži se ka interaktivnom izvođenju nastave i evidentira se aktivnost studenata na predavanjima i vježbama. U okviru vježbi studenti izrađuju dva pismena rada - jedan samostalno i van nastave, drugi u okviru vježbi koji se sastoji u rješavanju konkretnih slučajeva (pismena klauzura). U toku semestra provjera znanja se vrši putem najmanje jednog a najviše dva testa. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu od 50% (10% aktivnost u nastavi, 20% pismeni radovi, 20% test) u formiranju konačne ocjene. Završni ispit se polaže pismeno ili pismeno i usmeno u skladu sa utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

M. Vedriš - P. Klarić, Građansko pravo, Zagreb 1996.g.

Zakonski tekstovi: svake akademske godine određuju se relevantni propisi za pripremanje ispita.

O. Stanković - M. Orlić, Stvarno pravo, Beograd, 1989. i sva novija izdanja

N. Gavella i drugi, Stvarno pravo, Zagreb, 1998.g.

Zoran P. Rašović, Stvarno pravo, Podgorica, 2002

USTA VNO PRAVO II

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa osnovama državno-političkog i društveno-ekonomskog uređenja u oblasti ustavne materije, te funkcioniranju organa državne vlasti, kao i ustrojstvu nadležnostima i postupku za donošenje odgovarajućih pravnih akata. Poseban akcent stavlja se na zaštitu ustavnosti i zakonitosti.

Zakonodavna vlast. Izvršna vlast. Sudska vlast. Lokalna samouprava. Kontrola ustavnosti i zakonitosti.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obavezno prisustvo predavanjima i vježbama, te kontinuirano ocjenjivanje znanja studenata u toku nastave.

Literatura

Obavezna:

Dr. Smiljko Sokol, Dr. Branko Smerdel: Ustavno pravo (poglavlja IV, VIII, IX, X, XI), Zagreb 1998; Ustav BiH, Zakoni, podzakonski propisi koji se odnose na organizaciju državne vlasti u BiH (za svaku akademsku godinu oni koji su na snazi)

Dopunska:

Dr. Ratko Marković: Ustavno pravo i političke institucije, Beograd 1998; Dr. Mirjana Pajvančić, Ustavno pravo, Novi Sad, 2003.

IZBORNI PREDMETI

LIČNA PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je: upoznavanje studenata sa pojavom i značenjem nauke o starim poveljama i grbovima kao simbolima bosanskohercegovačke države i državnosti; utvrđivanje osobnosti bosanskohercegovačkih povelja i diploma kao izvora prava u vrijeme bosanske državne samostalnosti, ali i u njenim kasnijim razdobljima (U istoj funkciji je i razmatranje bosanskohercegovačkih državnih simbola i drugih znakovlja.), i razvijanje svijesti kod studenata o Bosni i Hercegovini kao državi i njenom diplomatskom kodeksu i znakovlju.

Pojam diplomatike kao nauke o starim poveljama. Paleografija. Konstantinova darovnica. Srednjovjekovne povelje i njihova struktura. Povelja kao pravna norma. Bosanske povelje -jezik i struktura. Heraldika kao pomoćna historijska disciplina. Grbovi i njihov državnopravni značaj. Bosansko heraldičko nasljeđe. Fojnički grbovnik.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tokom nastave svaki student je dužan da uradi: Pojedinačno ili grupno istraživanje na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani; Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopšteni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra; Esej na temu iz nastavnog programa ovog predmeta što nosi do 20 poena. Teme za eseje i detalji u pogledu obima, dokumentacije, tehničkog aspekta ovog rada i dinamike izvršenja obaveza biće saopšteni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi; Da pristupi završnom ispitu koji nosi do 50 poena.

Literatura

Jakov Stipšić: Pomoćne povijesne znanosti u teoriji i praksi, Zagreb, 1991.

Dženana Čaušević: Pravno-politički razvitak Bosne i Hercegovine - dokumenti sa komentarima, Magistrat, Sarajevo, 2005.

Fojnički grbovnik, Rabic, Sarajevo, 2004.

Enver Imamović: Korijeni Bosne i bosanstva, Sarajevo, 1995.

LOKALNA SAMOUPRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Razvijena lokalna i regionalna samouprava je vrlo važan faktor demokratizacije društvenih odnosa i ukupne stabilizacije društva. Uključivanje Bosne i Hercegovine u evropske integracije je značajno uslovljeno stanjem i razvijenošću ove samouprave. Ne samo daje realno stanje u ovom domenu slabo i nerazvijeno, nego je problem još više u slaboj nerazvijenoj društvenoj svijesti o značaju i sadržini lokalne samouprave. Diplomirani pravnici su objektivno suočeni sa očekivanjima društva da upravo oni svojim znanjem i angažovanju u lokalnoj samoupravi doprinesu njenom razvoju u Bosni i Hercegovini. Sticanje ovih znanja za vrijeme studija je uslov da bi oni ispunili ova opravdana društvena očekivanja.

Centralni i necentralni organi vlasti. Dekoncentracija i decentralizacija nadležnosti. Pravo građana na učešće u vođenju javnih poslova. Ustavni i zakonski osnov lokalne samouprave Suština, značaj i djelokrug lokalne samouprave. Općina kao osnovna jedinica lokalne samouprave. Izvorne i prenesene nadležnosti organa lokalne samouprave. Regionalna samouprava. Organizacija uprave za potrebe lokalne i regionalne samouprave. Izvori finansiranja lokalne samouprave. Upravni nadzor nad radom lokalnih vlasti. Pravna zaštita lokalne samouprave. Pravo lokalnih vlasti na udruživanje. Međunarodno pravo o lokalnoj samoupravi i obaveze država po tom osnovu. Komparativni pregled stanja lokalne samouprave u Evropi i SAD.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada), prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Evropska povelja o lokalnoj samoupravi

Prof. dr Neđo Milićević: Komentar Evropske povelje o lokalnoj samoupravi, Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo, 2004.

Prof. dr Neđo Milićević: Lokalna samouprava u Bosni i Hercegovini, u Zborniku radova: Ogledi o regionalizmu, izdanje Otvorenog univerziteta u Subotici, Subotica, 2001.

Publikacija grupe autora: Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini, Centar za promociju civilnog društva, Sarajevo, 2001.

LJUDSKA PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je izučavanje filozofske, političke, ideološke i pedagoške dimenzije ljudskih prava. Izdvojanjem ljudskih prava u samostalnu cjelinu, studentima se pruža mogućnost upoznavanje višestrukih aspekata ljudskih prava. Smješatajući ljudska prava u globalni kontekst produbljuju se znanja o načinima njihovog priznavanja, uživanja i zaštite na globalnom, regionalnom i nacionalnom nivou. Ljudska prava su neodvoji segment demokracije i komparativni pristup ljudskim pravima razvija kod studenata građansko znanje, spoznaju građanskih sposobnosti i razvija stavove nužne za demokratsko građantvo. Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta podrazumijeva: Sticanje znanja o filozofskoj, političkoj i pedagoškoj dimenziji ljudskih prava; Usvajanje znanja o globalnim mehanizmima zaštite ljudskih prava; Usvajanje znanja o regionalnim posebnostima i regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava; Razumijevanje pedagogije i kulture ljudskih prava.

Univerzalizam ljudskih prava. Globalni mehanizmi zaštite ljudskih prava. Generacije ljudskih prava i širenje kataloga ljudskih prava. Kulturni partikularizam. Regionalni instrumenti zaštite ljudskih prava. Politička i ideološka dimenzija ljudskih prava. Izgradnja kulture ljudskih prava.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Jack Donelv «Međunarodna ljudska prava»

Enes Karić «Ljudska prava u kontekstu islamsko-zapadne debate », Pravni centar, Sarajevo 1996.

Jasna Bakšić-Muftić «sistem ljudskih prava », Magistrat, 2000

Grupa autora « Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima », FOD, Sarajevo 2001

Human Rights in Eastern Europe

Ćazim Sadiković «Evropsko pravo ljudskih prava» . Magistrat 2000

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti

PRAVNA KLINIKA IZ GRAĐANSKOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Interaktivni metod edukacije studenata sa ciljem da studenti steknu određene pravne vještine. Student uz pomoć nastavnika i relevantnih stručnjaka iz prakse savladava vještine komunikacije, pravne analize, sačinjavanja pojedinačnih pravnih akata, razvijanje strategije u tužbi ili odgovoru na tužbu, sposobnost uobličavanja pravnih poslova (kautelarna jurisprudencija). Očekuje se da student može samostalno proučiti i dati odgovor u vezi sa konkretnim hipotetičkim ili stvarnim slučajem i u simuliranim situacijama pregovora **ili** suđenja preuzeti ulogu jedne od stranaka.

Vještina intervjuisanja i istraživanja prave volje stranaka. Vještina pravničkog istraživanja - na osnovu datih činjenica odrediti relevantne propise. Vještina i strategija pregovaranja, vođenja spora, pravničke argumentacije. Sadržaj i forma ugovora o prodaji nekretnine i zasnivanju založnog prava. Sadržaj i forma tužbe, protutužbe i presude.

Obaveze studenata

Obaveza pohađati sve oblike rada i u njima aktivno učestvovati - prisustvo časovima, grupni i individualni rad na času, samostalno ili u realnom kontekstu (sud, advokatska kancelarija). Prema dogovorenoj metodologiji studenti vode dnevnik svog rada. Pred svaki čas se studentima na raspolaganje stavlja određeni materijal koji su studenti dužni pripremiti. U okviru individualnog samostalnog rada studenti pripremaju nacрте ugovora, tužbi, odgovora na tužbu i sudskih odluka. Aktivnosti u nastavi učestvuju u konačnoj ocjeni sa 90%, a 10% rješenje zadatka na osnovu realne ili simulirane situacije.

Literatura

Zavisna od izabranih slučajeva u određenoj akademskoj godini Zakonski tekstovi iz oblasti građanskog prava.

PRAVNA KLINIKA IZ KRIVIČNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa praktičnom provedbom krivičnog zakona. Cilj je da se steknu osnovna znanja koja su potrebna prevashodno za kvalifikaciju krivičnih djela, počev od istrage, zatim optuženja, a potom i presuđenja. U tom smislu kod studenata se razvijaju vještine analize i tumačenja činjeničnog stanja određenog krivičnog događaja, koje treba podvesti pod odgovarajuću normu krivičnog zakona i tako taj događaj kvalificirati kao konkretno krivično djelo. Nadalje, kod studenata se razvija vještina tumačenja krivičnopravnih normi. Krajnji cilj je osposobljavanje studenata za rad u organima tužiteljstva i suda.

Karakteristike pojedinih (tipičnih) krivičnih djela. Predmeti i tragovi koji najčešće nastaju po učinjenju određenih krivičnih djela. Način učinjenja pojedinih krivičnih djela /kriminalna taktika i metodika/. Ličnost osumnjičenika. Odmjeravanje kazne. Tumačenje krivičnog zakona.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja prema utvrđenom fondu sati. Neće se raditi o klasičnim predavanjima, već o svojevrsnom interaktivnom radu gdje će, osim nastavnika i studenata učestvovati tužitelji, sudije, advokati i policija. Znanje studenata provjerava se testom koji će se raditi tokom predavanja/vježbi, te završnog ispita, takođe u vidu testa, što će činiti konačnu ocjenu. U konačnoj ocjeni sudjelovaće i stručnjaci iz prakse koji budu učestvovali u izvođenju vježbi. Praćenje uspješnosti nastave/vježbi provodi se i anketiranjem studenata.

Literatura

Petrović, B., Jovašević, D. (2005). Krivično pravo Bosne i Hercegovine, opći dio. Sarajevo: Pravni fakultet.

Tomić, Z. (2003). Krivično pravo, posebni dio. Sarajevo: Magistrat

Babić, M., et al. (2005). Komentar krivičnih/kaznenih zakona. Sarajevo

Pravosnažne sudske presude koje će se birati u zavisnosti od pojedinih instituta krivičnog prava i krivičnih djela koja će biti predmet obrade tokom pravne klinike.

PRAVNA KLINIKA IZ PORODIČNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je razvijanje vještina komunikacije studenata prava sa klijentima koji traže pružanje pravnih usluga u pogledu situacija proisteklih iz porodično pravnih odnosa, odnosno razvijanje vještina ophođenja sa klijentima; razvijanje sposobnosti pisanja podnesaka upravnim organima i sudovima; upoznavanje studenata sa postojećom praksom iz domena porodično pravnih odnosa prije svega kroz problematiku istraživanja činjenica relevantnih za konkretne ili kreirane slučajeve; stavljanje studenata u simulirane situacije.

Studenti će kroz zajednički rad i rad u grupama, teorijskom obradom pojedinih instituta od strane relevantnih predavača, te većim dijelom radom sa stručnjacima iz prakse, ovladati vještinama koje su postavljene u ciljevima ovog vida obrazovanja.

Obaveze studenata

Aktivno učešće u radu sa stručnjacima iz prakse; pisanje podnesaka, istraživački rad, pisanje završnog izvještaja i sumiranja rezultata do kojih se došlo analizom određenih slučajeva ili obradom aktuelnih tema iz oblasti porodičnog prava. Završna provjera znanja sastoji se od rješavanja postavljenog zadatka na osnovu realne ili simulirane situacije.

Literatura

- Nerimana Traljić, Suzana Bubić, Porodično pravo, Magistrat, Sarajevo, 2001.
M. Alinčić, A. Bakarić - Mihanović, D. Hrabar, D. Jakovac -Lozić, A. Korać, Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2001.
Marija Draškić, Porodično pravo, Colpi, Beograd, 1998.
Porodični zakon Bosne i Hercegovine (SI. R BiH 21/79, SI. R BiH 42/89)
Porodični zakon Republike Srpske (SI. Glasnik RS, br. 54/02)
Konvencija o pravima djeteta Ostali pozitivnopravni propisi vezani za porodično pravnu oblast.

SUDSKA MEDICINA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa osnovnim pojmovima sudske medicine kao i osnovnim institutima ove discipline. Sticanje temeljnih saznanja iz ove oblasti zasniva se na savremenim viđenjima teorije i prakse, nauke i struke, koje se bave fenomenima ove naučne discipline.

Forenzička patologija (oštećenje zdravlja, ishod oštećenja zdravlja, uzroci oštećenja zdravlja). **Forenzički aspect tjelesnih povreda** (klasifikacija i kvalifikacija tjelesnih povreda). **Forenzički aspect smrti** (uzroci, znaci, utvrđivanje i određivanje doba smrti). **Forenzički aspekti trudnoće** (znaci trudnoće kod živih i mrtvih žena, trajanje i nepravilnosti trudnoće). **Forenzički aspect pobačaja** (znaci, vrste i posljedice). **Forenzički aspect porođaja** (znaci kod živih i mrtvih žena). **Forenzički aspekti novorodenosti i novorođenčeta** (dob, životna sposobnost, znaci živorođenosti, uzroci smrti).

Obaveze studenata

Obaveze studenata su da prate predavanja, da obavljaju konsultacije prema utvrđenom fondu nastavnih sati; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom izvođenja svih oblika nastavnih aktivnosti, dok se konačna ocjena stečenog znanja, formira na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji kao takvi budu prihvaćeni na Fakultetu.

Literatura

Prohić. H (1986). Sudska medicina. Glas Medicinara. Sarajevo;
Milovanović.M. (1975). Sudska medicina. Medicinska knjiga. Beograd - Zagreb.
Jeličić, O. (1977) Osnove sudske medicine, za studente prava, Savremena administracija, Beograd.
Jevtić, M.D. (1956.). Sudska medicina, Naučna knjiga, Beograd.

PETI SEMESTAR

FINANSIJE I FINANSIJSKO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	4

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa osnovnim finansijsko-pravnim kategorijama i finansijskim pravom s osvrtom na finansijski sistem Bosne i Hercegovine, kako bi stekli znanje iz oblasti finansija i finansijskog prava i na taj način bili pripremljeni za praktičan rad u finansijskim institucijama, organima javne uprave i pravosuđa, te obavljanje drugih poslova za koje će poznavanje ove nastavno-naučne discipline biti neophodno.

Pojam i historijski razvoj finansija i finansijskog prava. Vrste finansija i finansijskog prava. Novac, valute i devize u finansijskom pravu. Bankarsko pravo i bankarski sistem. Finansijske institucije. Uloga i značaj finansijskih izvještaja u finansijskom pravu. Poresko pravo i vrste poreza u BiH. Carinsko pravo i carine u sistemu prihoda BiH. Takseno pravo i taksena sistematizacija u BiH. Pravo i vrste doprinosa u BiH. Budžetsko pravo. Organi nadležni za postupak naplate javnih prihoda i finansijske kontrole.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe, interaktivna nastava - prezentacije - diskusija, Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima i vježbama. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Jahić, Mehmed, Finansije i finansijsko pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2004.

Dautbašić, Ismet, Finansije i finansijsko pravo, Sarajevo 2001.

Zakonski propisi iz oblasti koje čine sadržaj nastavnog predmeta Finansije i finansijsko pravo.

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

KRIVIČNO PROCESNO PRAVO I

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Krivično procesno pravo i krivični postupak (pojam i svrha, međunarodno pravo o pravima čovjeka, izvori krivičnog procesnog prava u BiH). **Pregled historijskog razvoja krivičnog procesnog prava** (uopšte, razvoj u BiH). **Osnovna načela krivičnog procesnog prava** (tradicionalna i savremena, načela koja su bitna za zaštitu ljudskih prava ili efikasnost krivičnog postupka). **Sud** (organizacija i načela u obavljanju sudske funkcije, sudska nadležnost). **Stranke u krivičnom postupku** (krivična tužba i pravo na odbranu, tužilac i osumnjičeni, odnosno optuženi, prava i dužnosti). **Branilac** (položaj u krivičnom postupku, pravna priroda formalne odbrane, prava i dužnosti). **Radnje dokazivanja** (klasična i savremena dokazna sredstva, dokazne zabrane, zaštita prava na privatnost). **Mjere za obezbjeđenje prisustva osumnjičenog, odnosno optuženog** (katalog mjera, pritvor, zaštita prava na ličnu slobodu, sudska kontrola).

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih zadataka, a koji se odnose na konkretne krivičnoprocesne institute. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnoprocesnog prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz dva testiranja. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanih sadržaja.

Literatura

Sijerčić-Čolić, H.: Krivično procesno pravo BiH. Sarajevo, 2005.; Dijk, P. van et al.: Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sarajevo, 2001.; Sijerčić-Čolić, H.: Krivični postupak i zaštita prava i sloboda čovjeka. U: Čitanka ljudskih prava. Sarajevo. 2001., str. 345. - 362. ; Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. "Službeni glasnik BiH", br. 3/2003., 36/2003. 26/2004., 63/2004. i 13/2005.; Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. "Službene novine Federacije BiH", br. 35/2003., 56/2003. i 78/2004.

Dopunska:

Bayer, V.: Kazneno procesno pravo - odabrana poglavlja. Priredio D. Krapac. Zagreb, 1995.

Grubač, M.: Krivično procesno pravo. Uvod i opšti deo. Beograd, 2002.,

Krapac, D.: Kazneno procesno pravo. Prva knjiga: institucije. Zagreb, 2000.

Sijerčić-Čolić, H. et al.: Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH. Sarajevo, 2005.

MEĐUNARODNO JAVNO PRAVO I

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	4

Program predavanja

Cilj je upoznavanje studenata sa pojmom međunarodnog prava, osnovnim principima te izvorima međunarodnog prava. Studenti će steći opća i posebna znanja o sistemu pravnih pravila koja uređuju odnose između međunarodnopravnih subjekata/prije svega uzajamne odnose država, država i međunarodnih organizacija, te odnose između međunarodnih organizacija.

Osnovna pitanja definicija i pojam teorijsko pravna pitanja pravne prirode i odnosa prema unutrašnjem pravu. Izvori međunarodnog prava i kodifikacija. Subjekti međunarodnog prava država međunarodne organizacije sukcesija država. Čovjek pojedinac u međunarodnom pravu međunarodnopravni subjektivitet pojedinca državljanstvo međunarodna zaštita čovjeka krivična odgovornost.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Oblik nastave: predavanja, vježbe, interaktivna nastava - prezentacije - diskusije - «simulirana suđenja». Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirana provjera znanja. Način polaganja ispita: pismeno, pismeno i usmeno.

Literatura

Vladimir \. Degan, Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2000, str. 3-555.

J. Andrassv, Međunarodno pravo, Zagreb, 1990;

J. Andrassv, B. Bakotić, B. Vukas, Međunarodno pravo I. Zagreb, 1995.

Dopunska:

Povelja UN, Statut Međunarodnog suda

V. Ibler, Riječnik međunarodnog javnog prava, Zagreb, 1987.

OBLIGACIONO PRAVO - OPĆI DIO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
4	1	5	6

Program predavanja

Ciljevi predmeta su sticanje osnovnih znanja iz oblasti ugovornog prava, kao i teoresko-praktična pitanja ostalih izvora obligacionih odnosa. U ovom dijelu, a imajući u vidu obim i potrebe predmeta, cilj je iz množine obligacionih odnosa izdvojiti one karakteristike koje omogućavaju njihovo grupisanje i tretiranje kao zasebnih obligacionopravnih instituta. To je potrebno uraditi prije svega iz pedagoško-didaktičkih razloga, a može se posmatrati i kao izraz naučnog sistema obligacionog prava.

Pojam i značaj. Obligacionog prava. Pojam i vrste obligacija (obaveza). Izvori nastanka obligacije. Ugovori kao izvor obligacije. Neosnovano obogaćenje. Poslovodstvo bez naloga. Jednostrana izjava volje kao izvor obligacije.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti imaju pravo pohađati nastavu i pri tom aktivno učestvovati u istoj na način postavljanja pitanja, rješavanja zadataka, kao i razjašnjavanje nedovoljno jasnih pojmova iz predmetne materije. Predavanje: usmeno izlaganje. Vježbe i konsultacije: rješavanje praktičnih zadataka. Način obavljanja ispita: pismeno rješavanje praktičnih zadataka kao eliminatoran uvjet izlaska na pismeni ispit (teoretska pitanja), te usmeno (po potrebi za višu ocjenu).

Literatura

Doc. dr. Abedin Bikić, Obligaciono pravo - Opći dio, Sarajevo, 2004.

Doc. dr. Abedin Bikić, Obligaciono pravo - Posebni dio, Skripta, Sarajevo, 2003. godina;

Dopunska:

Prof. dr Bogdan Loza/Doc. dr Nevenko Misita: Obligaciono pravo, Opšti dio, Sarajevo, izdanja poslije 1978. godine;

Isti autori: Obligaciono pravo, Posebni dio, Sarajevo, izdanja poslije 1978.

Dr Jakov Radišić: Obligaciono pravo, Opšti deo, Beograd, izdanja poslije 1982.

Dr Slobodan Perović: Obligaciono pravo, knjiga prva, Beograd, 1980.

Dr Mirsa Mijačić, Obligacioni ugovori, 1988.

OSNOVE EVROPSKOG PRIVATNOG PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Znanstveno pozicioniranje discipline. Metodsko - sistemske osnove i pojmovi. Pravo i jezik. Nastanak učenja o pravnim krugovima i pravnim familijama. Kriteriji za grupiranje. Pravni krugovi europskog privatnog prava. Rimsko-pravni krug i pravni krug Common Law. Naročite poteškoće pri klasificiranju i podjelama na pravne krugove. Širenje uticaja pravnih uređenja i pravnih kultura. Recepcija stranih pravnih uređenja. Modeli i sistemi. Mogućnosti boljeg razumijevanja drugih pravnih uređenja. Proces i pravno ujedinjenje. Osnovi pravnog uređenja po pojedinim evropskim zemljama. Razvoj instituta stvarnog prava. Vlasništvo, sadržaj i načini prenosa. Opći principi prometnog prava sa pojedinačnim ugovorima (lex mercatoria). Delikti i naknada štete. Razvoj sudstva. Evropsko privatno pravo kao nova nauka o privatnom pravu. Povijesne dimenzije europskog privatnog prava (ius commune). Pitanja evropske kodifikacije - pokušaji - mogućnosti – opasnosti.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Svi studenti su dužni aktivno se uključiti u predviđene oblike izvođenja nastave : predavanja (organiziranje panel diskusija), izrada seminarskih radova, eseja, konsultacija. Metodološki pristup provjere znanja će biti potenciran kroz kontinuirano praćenje svih aktivnosti u seminarskim kolokvijima, seminarskim radnjama, esejima, pismenim testovima, dok će na završnoj provjeri znanja studenti imati mogućnost izbora pismenog ili usmenog polaganja ispita.

Literatura

Horvat M., Rimsko pravna povijest, Zagreb, 1943.

Rainer J.M., Europaeisches Privatrecht. Die Rechtsvergleichung. Salzburger Studien zum Europaeischen Privatrecht. Frankfurt am Main. Berlin. Bern. Bruxelles. New York. Oxford. Wien: Lang, 2002. (Planira se prevodjenje najvažnijih dijelova ove knjige na naš jezik).

Dopunska:

Benacchio G., Diritto privato della Comunita Europea, Fonti, modelli, regole, 2. ed. Padova - Cedam, 2001.

RADNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Uvod u radno: pravo/predmet proučavanja, pojava i razvoj radnog prava, karakteristike suvremenog radnog prava, ljudska prava na radu i povodom rada/. **Izvori radnog prava** /heteronomni i autonomni izvori/. **Međunarodna organizacija rada i međunarodni izvori radnog prava:** MOR, konvencije i preporuke MOR-a, izvori Evropskog radnog prava/. **Kolektivno radno pravo** /socijalni dijalog-tipartizama, sindikalna prava i slobode, kolektivno pregovaranje i kolektivno ugovaranje, participacija zaposlenika, pravo na štrajk, mirni načini rješavanja kolektivnih radnih sporova/. **Individualno radno pravo/politika** zapošljavanja, sistem radnih odnosa u BiH, zasnivanje radnog odnosa, status zaposlenika, radno vrijeme, odmori i odsustva, mirovanje radnog odnosa, zaštita na radu, plaće, odgovornost u režimu radnih odnosa, prestanak radnog odnosa/. **Zaštita prava i obaveza iz radnog odnosa/interna,** sudska, alternativna i upravna zaštita/.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije) prema utvrđenom fondu nastavnih sati, te izraditi samostalno dva zadatka(vježbe) iz konkretnog zadatog instituta radnog prava. Uspješnost studenta u savladavanju kategorija i instituta radnog prava kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima/kreditima. Znanje studenata provjera se i ocjenjuje tokom nastave i putem dva testa, a konačna ocjena se utvrđuje na ispitu. Predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uvjetima utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Sead Dedić, jasminka Gradašević-Sijerčić, Radno pravo, Sarajevo, 2005. godine

Zakon o radu FBiH(«Sl.novine FBiH»br.43/99,32/00 i 29/03);

Zakon o radu RS «Sl.glasnik RS»br.38/00..)

Zakon o radu Brčko Distrikta BiH («Sl.glasnik Brčko Distrikta BiH»broj 7/00..)

Zakon o zapošljavanju stranaca(«Sl.novine FBiH»8/99)

Opći kolektivni ugovor za teritoriju FBiH(«Sl.novine FBiH»broj .../05)

Granski kolektivni ugovori

Ravnić Anton,Osnove radnog prava:domaćeg,usporednog i međunarodnog, Zagreb, 2004.

Žepić Božo, Radno i socijalno pravo, Split,2001.do str.290.

Brajić Vlajko,Radno pravo,Beograd,1991.

Studenti će tokom nastave dobiti i drugu aktuelnu literaturu.

UVOD U PRAVO EVROPSKE UNIJE

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Nastanak, ciljevi i osnovne karakteristike EU. Istorijska pozadina; Osnivanje zajednica; "Konstitucionalizacija"; Konstituisanje unije; Rekonstrukcija ustavnopravnog okvira (Jedinstveni evropski akt; Mastihtski ugovor; Amsterdamski ugovor; Ugovor iz Niče; Ustav EU - nacrt); Širenje Evropske unije i paralelni integracioni procesi (Položaj balkanskih država; Poseban osvrt na BiH). **Pravna priroda i elementi ustavnog okvira EU.** Evropska zajednica; Evropska unija; Osnovni elementi ustavnog okvira EU (Temeljne vrijednosti; Nadležnost; Fleksibilnost; Supsidijarnost...). **Komunitarno pravo.** Pojam, priroda i karakteristike; Izvori; Ujednačavanje prava i implementacija komunitarnih propisa. **Institucije.** Političke institucije i konsultativna tijela; Donošenje pravnih akata; Evropski sud (Evropski sud; Sud prve instance; Posebni tribunali); Djelovanje evropskog suda; Metodi i tehnike tumačenja komunitarnog prava; Ostale institucije i tijela. **Saradnja u unijskim segmentima** - II stub; III stub. *Posebni dio - ekonomski ustav EU.* **Komunitarne politike:** Uvod ("ekonomski ustav"); Unutrašnje tržište - četiri osnovne slobode; Tržišna konkurencija; Ekonomsko-monetarna unija; Sektorska perspektiva (Poljoprivreda: Ribarstvo; Transport ...); Horizontalne politike (Regionalni razvoj; Socijalna politika; Zaštita okoline ...); Međunarodna perspektiva (Zajednička trgovinska politika).

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe. Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni prisustvovati predavanjima i izraditi seminar iz određene teme (ili djelovati kao oponent na njegovoj odbrani). Provjera znanja - uz praćenje rada tokom semestra, po pravilu, putem pismenog završnog ispita. Odgovarajući minimum prisustva predavanjima i seminarskim časovima je uslov za pristupanje završnom ispitu.

Literatura

Misita, Nevenko, Osnove prava Evropske unije, COLPI - MAGISTRAT, Sarajevo, 2002

Dopunska:

Herdegen, Matthias, Evropsko pravo, PF Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2003.

Rodin, Siniša, Pravni sustav i institucije Evropske zajednice, Zagrebačka poslovna škola, 1990, Zagreb.

Vukadinović, Radovan, Pravo Evropske unije, "Megatrend" univerzitet primenjenih nauka, Beograd, 2001.

IZBORNI PREDMETI

CIVILNO DRUŠTVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je razumijevanje pojma civilnog društva, definiranje značenja civilnog društva i civilne kulture u suvremenim društvima. Civilno društvo se proučava u kontekstu demokracije, zatvorenih društava u historijskoj i globalnoj perspektivi. Poseban skenat se stavlja ulozu civilnog društva balkanskom i bosanskohercegovačkom konetkstu. Jedan od ciljeva je usvajanje i razumijevanje osnovnih pojmova vezanih za civilno društvo, odnos vlada (vlasti) i civilnih inicijativa, određenje građanske kulture, uloge nevladinih organizacija, civilno društvo u liberalnim demokracijama i demokracijama u razvoju, civilno društvo u balkanskom kontekstu i djelovanje civilnog društva u Bosni i Hercegovini.

Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta: Predstavlja osnov za razumijavanje odnosa vlade (vlasti) i interesa građana; Otvara mogućnosti građanskih utjecaja na politike; Razvija sposobnost kritičkog razmišljanja i ohrabruje građansko djelovanje; Pruža osnovne informacije o civilnom društvu i načinima njegovog funkcioniranja; Osposobljava studente za razumijevanje djelovanja nevladinih organizacija; Jača osjećaj građanske odgovornosti.

Razumijevanje pojma civilnog društva. Odnos države i građanskih inicijativa. Pravi distinkcija između totalitarnih društava, zatvorenih društava i demokratskih država u globalnoj perspektivi. Izučavanje mogućnosti građanskog djelovanja i izgradnje građanske kulture.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

K. Poper: Otvoreno društvo i njegovi neprijatelji, Pravni centar FODBiH, Sarajevo1998.

C. Tavlora: Prizivanje građanskog društva, Circulus, Beogradski krug, Beograd, 2000

P. Canivez: Odgojiti građanina, Pravni centar FOD BiH, Sarajevo, 1999.

Benjamin Spector: Društvo, Rabic, Sarajevo, 2005

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

KLASIČNI PRAVNI TEKSTOVI

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj je uvođenje studenata u metode pravnog mišljenja rimskih klasičnih pravnika. Saznanja koja studenti dobijaju na predavanjima i iz udžbenika su ipak samo interpretacija rimskog pravnog sistema. Cjelovitost pogleda se može postići samo sa upoznavanjima sa supstancom tog prava a to su prije svega klasični izvorni pravni tekstovi. To omogućuje studentima neposredan susret sa osnovnim principima pravne dijalektike. Studentima se daje mogućnost da uoče " savremenost " pravnih pravila rimskog prava koja su kroz dugotrajan proces recepcije postala sastavnim dijelom modernih pravnih sistema. Pored čistih pravnih tekstova obradom sudskih govora i nepravni izvora na latinskom jeziku uz odgovarajuće prevode na naš jezik studenti usvajaju opće civilizacijske vrijednosti antike. Simuliranjem antičkih sudskih procesa, rješavanjem konkretnih problemskih pravnih situacija u pojedinim tekstovima studenti se osposobljavaju za pravnički način razmišljanja, pravnog argumentiranja i logiciranja, tumačenja i usvajaju osnove internacionalne pravničke terminologije.

Izvori obveza. Kontrakti (pojam i zaključenje). Verbalni kontrakti. Literarni kontrakti. Realni kontrakti. Konsenzualni kontrakti. Bezimeni kontrakti. Kvazikontrakti. Conditiones sine causa Negotiorum gestio - Tutela Communio incidens - Delikti Furtum Iniuria Damnum iniuria datum Rapina Dolus.

Obaveze studenata

Svi studenti su dužni aktivno se uključiti u predviđene oblike izvođenja nastave : predavanja (organiziranje panel diskusija, priprema praktičnih vježbovnih zadataka), izrada seminarskih radova, eseja, konsultacija. Metodološki pristup provjere znanja će biti potenciran kroz kontinuirano praćenje svih aktivnosti u seminarskim kolokvijima, seminarskim radnjama, esejima, pismenim tekstovima, dok će na završnoj provjeri znanja studenti pismeno obradivati i komentirati zadate rimske pravne tekstove.

Literatura

Romac A., Izvori rimskog prava, Zagreb, 1973.

Bogojević - Glušćević N., Izvori za rimsko obligaciono pravo (posebni dio), Podgorica, 1996.

Malenica A., Izvori rimskog prava, Novi Sad, 2001.

Romac A., Flrilegij latinskih pravnih izreka, Zagreb, 1985.

KOMPARATIVNO POREZNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenata sa poreskim sistemom i elementima poreskog sistema, fiskalnim odnosima i načinima raspodjele fiskalnih ovlasti između različitih političko-teritorijalnih jedinica unutar jedne države, kompariranje poreskih sistema razvijenih, zemalja u razvoju i zemalja u procesu tranzicije s naznakama o njihovim osobnostima, zatim sa komparativnim poreskim sistemima susjednih zemalja, te sa pravnom regulativom poreza unutar Evropske unije i poreskim sistemom Sjedinjenih Američkih država uz razmatranje poreskih reformi u kontekstu harmoniziranja poreskih sistema unutar ekonomskih integracija i postojanja potrebe za poreskom koordinacijom, kao i budućnosti poreskih reformi u svijetu.

Poresko pravo i poreski sistem. Razlike u poreskim sistemima suvremenih država. Kompariranje poreskih sistema prema stupnju razvijenosti država. Komparativni poreski sistemi.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, interaktivna nastava - prezentacije - diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Brummerhoff, Dieter, Javne financije, VII - izdanje, Mate, Zagreb, 2000.
Hitiris, Theo, European Union Economics, Prentice Hall, 4.th edition, 1997.
Musgrave, Peggy & Richard, Javne financije u teoriji i praksi, V - izdanje, Institut za javne financije, Zagreb, 1993.
Ristić, Žarko, Komparativni fiskalni sistemi, Službeni list, Beograd, 1992.
Rosen, S. Harvev, Javne financije, V - izdanje, Institut za javne financije, Zagreb, 1999.
Popović, Dejan, Poreski sistem, Dosje, Beograd, 1999.
Skupina autora, Javne financije u Hrvatskoj, UF, Zagreb, 1999.
U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

NOMOTEHNIKA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Pravno normiranje kao oblik društvenog stvaranja. Pojam i zadatak nauke o izradi pravnih propisa. Predmet nauke o izradi pravnih propisa. Pravni propisi (vrste pravnih propisa i hijerarhija pravnih propisa). Pretpostavke za donošenje pravnih propisa: pravna svijest; znanje (opšta naobrazba, poznavanje jezika, poznavanje društvenog uređenja, poznavanje društvene politike, poznavanje materijalnog prava, poznavanje nomotehnike). Metode za izradu pravnog propisa: taksativno normiranje, primjerično normiranje, apstraktno normiranje, načelno normiranje, precedentno normiranje. Oblici normativnog izražavanja. Jezičko izražavanje u pravnim propisima (vrste jezika, gramatika u pravnim propisima, sintaksa u pravnim propisima, značenje izraza u pravnim propisima, interpunkcija u pravnim propisima). Pojmovi u pravnim propisima. Sudovi u pravnim propisima. Zaključci u pravnim propisima. Konstitutivnost, apstraktnost, prosječnost i ciljanost pravne norme. Načela za izradu pravnog propisa: načelo jasnoće, kvaliteta i kvantiteta stila pravnog propisa, načelo odnosa jezičkih izraza i logičkog smisla pravnog propisa, načelo ukupnosti sadržaja pravnog propisa, načelo utvrđivanja egzistencijalne i sadržajne zavisnosti nižeg o višem pravnom propisu. Sastavni dijelovi pravnog propisa (uvodni dio pravnog propisa, naslov pravnog propisa, uvodne odredbe, centralni dio pravnog propisa, prelazne odredbe pravnog propisa, kaznene odredbe pravnog propisa, završne odredbe pravnog propisa). Objavljivanje i stupanje na snagu pravnih propisa. Izmjene i dopune pravnih propisa. Prečišćeni tekst pravnog propisa. Ispravka pravnog propisa. Prestanak važenja pravnog propisa. Klasifikacija pravnih propisa s obzirom na: sadržaj, obim, prostor, vrijeme, nadležnost za donošenje, djelovanje. Postupak izrade zakona (izrada teza; izrada prednacrt, nacrt i prijedloga zakona; izrada obrazloženja; amandmani; javna rasprava). Redovni, skraćeni i hitni postupak za donošenje zakona.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada), prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Mihajlo Vuković, \uro Vuković: Znanost o izradi pravnih propisa – Nomotehnika, Informator, Zagreb, 1997.

Prof. dr Mirjana Pajvančić: Pravno normiranje, Novi Sad, 1995.

Prof. dr Ivo Borković: Postupak i tehnika izrade pravnih propisa, Informator, Zagreb, 1985.

Prof. dr Miodrag Zečević: Proces stvaranja opštih akata, Savremena aministracija, Beograd, 1982.

OSNOVI KRIMINALISTIKE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa značajem i ulogom kriminalistike u suzbijanju kriminaliteta, te osnovnim kriminalističkim institutima. Cilj je da studenti ovladaju osnovnim znanjima o metodologiji istraživanja kriminaliteta, tj. kakva je uloga pojedinih državnih organa prekrivičnog i krivičnog postupka, a primarno tužiteljstva policije. Time se student, u određenoj mjeri, osposobljava za rad u državnim organima koji se bave otkrivanjem, istraživanjem i procesuiranjem kriminala.

Pojam i predmet kriminalistike; Osnovna načela i zlatna pitanja kriminalistike; Opći dio kriminalistike: Kriminalističko-taktičke radnje, Kriminalističko-tehničke metode i sredstva. Posebni dio kriminalistike: metodologija istraživanja općeg kriminala, metodologija istraživanja privrednog kriminala, metodika istraživanja genocida i ratnih zločina, metodika istraživanja maloljetničke delinkvencije, metodika istraživanja prometne delinkvencije.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja prema utvrđenom fondu sati. Uspješnost studenata u savladavanju osnova kriminalistike kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima /kreditima/. Znanje studenata se provjerava jednim testom koji će se raditi na predavanjima, što će 50% uticati na konačnu ocjenu koja se utvrđuje na ispitu. Ispit se polaže usmeno ili pismeno, što će zavisiti od uvjeta utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata pomoću odgovarajućih upitnika.

Literatura

Petrović, B. (2005). Osnovi kriminalistike. Sarajevo: Pravni fakultet;
Modly, D., Petrović, B., Korajlić, N. (2004). Uvod u kriminalistiku; Sarajevo
Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (odabrana poglavlja)

Dopunska:

Pavišić, B., Modly, D. (1999). Kriminalistika. Rijeka: Pravni fakultet
Aleksić, Ž., Škulić, M. (2002). Kriminalistika. Beograd: Dosje
Maver, D., et al. (2004). Kriminalistika. Ljubljana: Uredni list
Bošković, M. (1998). Kriminalistika metodika I. Beograd: Policijska akademija
Bošković, M. (2000). Kriminalistika metodika II. Beograd: Policijska akademija
Krivokapić, V. (1997). Kriminalistika taktika III. Beograd: Policijska akademija
Simonović, B. (2004). Kriminalistika. Kragujevac: Pravni fakultet

PRAVNA KLINIKA KRIVIČNOG PROCESNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Kod studenata se afirmišu praktične vještine u primjeni krivičnoprocesnih normi, kao i simuliranje situacija i okolnosti za rješavanje pravnih pitanja u okviru konkretnog krivičnog predmeta. Očekuje se da studenti steknu praktična znanja i vještine u radu na predmetima koji su značajni za pozitivno krivično procesno pravo. Na ovaj način student se osposobljava za rješavanje pitanja koja se javljaju u praktičnom radu u oblasti krivičnoprocesnih odnosa.

Otkrivanje krivičnog dijela i njegovog izvršioca, kao rješavanje pitanja koji su od značaja za donošenje zakonite odluke (uloga ovlaštenih službenih osoba, tužioca, suda i osumnjičenog, odnosno, odnosno optuženog u branioca). Zaštita osnovnih prava i sloboda čovjeka. Pismena izrada akata, podnesaka i odluka o krivičnom postupku.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati i učestvovati u radu pravne klinike, a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih zadataka, a koji se odnose na konkretne krivičnoprocesne institute i praktične zadatke, kao i u simuliranju situacija iz krivičnog postupka. Očekivani rezultati studenata kontinuirano se prate tokom rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom praktičnog rada kroz ocjenu obrađenih tema i izađenih zadataka. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na osnovu pismene izrade odgovarajućih podnesaka i odluka u krivičnom postupku. Praćenje uspješnosti rada ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Sijerčić-Čolić, H.: Krivično procesno pravo BiH. Sarajevo, 2005.

Sijerčić-Čolić, H. et al.: Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH. Sarajevo, 2005.

Dijk, P. van et al.: Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sarajevo, 2001.

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. "Službeni glasnik BiH", br.3/2003., 36/2003., 26/2004., 63/2004. i 13/2005.

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. "Službene novine Federacije BiH", br.35/2003., 56/2003. i 78/2004.

Dopunska:

Avdić, M. Zbirka obrazaca za praktičnu primjenu ZKP-a i ZIKS-a Federacije Bosne i Hercegovine. Tuzla, 1999. godine

Korač, I, Kramarić, I. Krivični postupak Priručnik za primjenu Zakona o krivičnom postupku s primjerima podnesaka I akata. Zagreb, 1983.

Petrić, B., Špiro, V. Priručnik za praktičnu primjenu Zakona o krivičnom postupku. Beograd, 1977. godine.

U toku rada na pravnoj klinici studentima će biti preporučena i druga aktuelna literature, kao i odgovarajući zakonski tekstovi.

PRAVNA KLINIKA IZ MEĐUNARODNOG JAVNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog programa je da se studenti upoznaju sa praksom rada međunarodnih sudskih i arbitražnih tijela, a posebno sa radom međunarodnih sudova, gdje se država Bosna i Hercegovina pojavljuje kao strana u sporu. Kod studenata se razvija sposobnost kritičkog promišljanja. Ovakav oblik kliničkog obrazovanja osposobljava studente za praktičnu primjenu stečenih znanja. Za Bosnu i hercegovinu, kao nezavisnu državu, međunarodno pravo je postalo od izuzetne važnosti, s obzirom na činjenicu da svaka država mora imati dobro utemeljenu pravnu službu koja će biti u stanju zastupati njene legitivne interese.

Arbitraža. Međunarodni sud pravde u Hagu Slučaj Bosne i Hercegovine pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu. Međunarodna krivična sudska tijela. Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju: nadležnost, statut, pravila i procedura, presude. Međunarodni krivični tribunal za Ruandu. Stalni Međunarodni sud.

Obaveze studenata

Nastava će se izvoditi u okviru zajedničkih časova, te rada po grupama i individualnog rada. Grupe će riješavati konkretne slučajeve sporova između država (genocid, granice) i pisati tekst presude. Bit će u obavezi da samostalno izlažu i obrazlažu rješenje spora.

Literatura

Vladimir Ćuro Degan, Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2000., str. 725-751.

J. Andrassy, Međunarodno pravosuđe, Zagreb, 1948.

John E. Ackerman, Eugene O' Sullivan Praksa i procedura međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju sa odabranim materijalima međunarodnog krivičnog tribunala za Ruandu Fond otvoreno društvo, BiH, Sarajvo 2002.

Statut Međunarodnog suda pravde u Hagu

Rimski statut Stalnog međunarodnog krivičnog suda

PRAVNA KLINIKA IZ OBLIGACIONAG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi koji se žele postići u okviru klinike jesu sticanje osnovnih praktičnih znanja iz oblasti obligacionog prava. Studenti trebaju smostalno ovladavati tehnikom rješavanja bligacionopravnih problema.

U okviru ovog predmeta sa studentima će prije svega biti rađene praktične vježbe i to kroz rješavanje konkretnih pravnih problema iz određenih tematskih cjelina.

Obaveze studenata

Studenti imaju pravo pohađati pravnu kliniku i aktivno učestvovati u istoj. Obaveze studenata se sastoje i u pisanju i rješavanju konkretnih slučajeva (pisanje ugovora i tužbi vezani za Obligaciono pravo). Interaktivna saradnja sa studentima, rješavanje konkretnih zadataka. Studenti aktivno učestvuju u rješavanju pravnih problema: pismeno rješavanje praktičnih zadataka.

Literatura

Doc. dr. Albedin Bikić, Obligaciono pravo – Opći dio, Sarajevo, 2004.

Doc. dr. Albedin Bikić, Obligaciono pravo – Posebni dio, Skripta, Sarajevo, 2003.

PRAVNA KLINIKA IZ RADNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Interaktivni metod edukacije studenata prava s ciljem obučavanja studenata u nekom praktičnim vještinama koje su neophodne za smostalno obavljanje buduće profesije. Istovremeno pored sticanja određenih praktičnih vještina pod rukovodstvom stručnjaka iz prakse i odgovornih nastavnika, studenti uče i profesionalnoj odgovornosti. Učenjem “iz iskustva” studenti dobijaju priliku da se suštinski zainteresuju za pojmove, kategorije i institute radnog prava, kao i da razviju sposobnost analitičkog i kritičkog mišljenja koje je posebno važno za svako bavljenje pravom.

Opći principi profesionalne etike pravника /nezavisnost, povjerljivost, čuvanje profesionalne tajne, poštovanje pravila ponašanja u okviru profesionalnih pravničkih udruženja, zanimanja nespojiva sa profesijom pravника/. **Odnos sa klijentima, odnos sa sudovima** /primarnost interesa klijenta, prihvatanje i otkazivanje pomoćja, konflikt interesa, plaćanje honorara i zabrana “pactum de quota litis”, poštovanje i uštitivost prema sudovima, pošteno ponašanje u postupku pred sudovima/. **Tehnika pisanja pojedinačni akata kojim se odlučuje o pravima i obavezama radnog odnosa** /pojedinačni pravni akti poslodavca, procesno-pravne forme za ostvarivanje sudske zaštite: tužba, žalba, sudske odluke: presude, rješenja/. **Tehnika intervjuisanja** /vještine komunikacije, intervjui u posebnim okolnostima/. **Vještine posredovanja** /mirenje, arbitraža kao način rješavanja radnih sporova/.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene oblike rada (prisustvo časovima, grupni i individualni rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti učesnici klinike na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakterom i sadržajem njihove aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje ocjene. U strukturi ukupnog broja poena 90% poena je predviđeno za aktivnosti i provjere tokom kliničkog obrazovanja. Završni ispit iz Pravne klinike iz radnog prava je rješavanje konkretnog zadatka na osnovu realne ili siminlirane situacije u pogledu ostvarivanja i zaštite prava iz radnog odnosa. Zbog međusobno čvrste uvezanosti ovog predmeta sa obavezanim nastavnim predmetom Radno pravo preporučuje se da studenti prvo polože zaj ispit. Praćenjem uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Zakonski zakstovi vezani za oblast radnih odnosa.

PRIVREDNO PRAVNI SISTEM I POLITIKA EU

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je upoznati studenta s kategorijama i institucijama u okviru privredno-pravnog sistema i politike Evropske Unije, te metodama realizacije istih akcentirajućih specifičnosti “ekonomske federalizma” koji baštini EU. Student će na taj način biti dovoljno educiran o nastanku i djelovanju EU, kao specifične integracije suverenih, evropskih država.

Nastanak i razvoj Evropske Unije. Institucije i organi Evropske Unije. Specifičnost privredno-pravnog sistema Evropske Unije. Regulativne aktivnosti Evropske Unije u pogledu stvaranja društvenog ambijenta za efikasan ekonomski razvoj: Budžet EU, Poreska harmonizacija, Pravni okvir jedinstvenog tržišta, zajednička agrarna politika, Evropska monetarna unija, Energetska i okolinska politika, Socijalna politika i tržište rada. Bosna i Hercegovina i EU.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene oblike rada (prisustvo časovima, grupni i individualni rad) prema utvrđenom rasporedu. Oblik nastave: Predavanja, vježbe, interaktivna nastava – prezentacije – diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenta tokom nastave: kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

Prof. dr. Kasim I. Begić, “Ekonomika politika”, drugo izmjenjeno i dopunjeno izdanje, Sarajevo 2000;

dr. Azra Hadžiahmetović “Ekonomika Evrope”, Sarajevo, 2005;

Theo Hiritis, “European Union Economic”, Dorwyn ltd, Guildford 1998.

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena I druga aktuelna literature.

ŠESTI SEMESTAR

KRIVIČNO I PROCESNO PRAVO II

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	5

Program predavanja

Istraga (predistražni postupak, uloga tužioca i suda, položaj osumnjičenog i branioca). **Postupak optuživanja** (sudska kontrola optužnice, konsenzualni modeli). **Glavni pretres** (predpostavke, tok glavnog pretresa, presuda, sadržaj presude). **Postupak po pravnim lijekovima** (system pravnih lijekova, redovni i vanredni pravni lijekovi). **Postupak protiv pravnih osoba** (specifičnosti krivične odgovornosti i vođenja postupka protiv pravne osobe). **Postupak za izdavanje kaznenog naloga** (odstupanje od redovnog krivičnog postupka). **Postupak prema maloljetnicima** (odstupanje od postupka protiv punoljetnog izvršioca). **Posebni postupci** (međunarodna krivičnopravna pomoć, naknada štete, postupak u slučaju neuračunljivosti).

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u predviđenim oblicima rada (predavanja, vježbe, konsultacije), a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih zadataka, a koji se odnose na konkretne krivičnoprocesne institute i praktične zadatke. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnoprocesnog prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz dva testiranja. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Sijerčić-Čolić, H.: Krivično procesno pravo BiH. Sarajvo, 2005.

Dijk, P. van et al. : Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sarajvo, 2001.

Sijerčić-Čolić, H.: Konsenzualni modeli u novom krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine. Pravo i pravda. Sarajevo. 2 (2003) 1. – 2., str. 69. – 90,

Takon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine, “Službeni glasnik BiH”, br. 3/2003., 36/2003. 26/2004., 63/2004. i 13/2005.

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. “Službene novine Federacije BiH”, br. 35/2003., 56/2003. i 78/2004.

U toku rada studentima će biti preporučena i druga aktuelna literature, kao i odgovarajući zakonski tekstovi.

MEĐUNARODNO JAVNO PRAVO II

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	2	4	5

Program predavanja

Objekti međunarodnog prava: državno područje i granice, međunarodne rijeke, more, zračni prostor, razvoj pojma zajednička baština čovječanstva u teoriji i praksi. **Mirno rješavanje sporova i osiguranje mira:** opće karakteristike, mjesto i uloga Ujedinjenih nacija i drugih međunarodnih organizacija, proces ograničenja naoružanja, pravo na samopomoć. **Pravo oružanih sukoba:** rat – oružani sukob, pravno regulisanje međunarodnog i nemeđunarodnog oružanog sukoba, ograničenja ratova, ratna okupacija, prava i dužnosti neutralaca.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Oblik nastave: predavanja, vježbe, interaktivna nastava – prezentacije – diskusije – “simulirana suđenja”. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: kontinuirana provjera znanja. Način polaganja ispita: pismeno, pismeno i usmeno.

Literatura

Vladimir \. Degan, Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka 2000, str. 555-937.

J. Andrassy, Međunarodno pravo, Zagreb, 1990.

J. Andrassy, D. Bakotić, D. Vukas, Međunarodno pravo I. Zagreb, 1995.

Dopunska:

Povelja UN, Statut Međunarodnog suda

V. Ibler, Riječnik međunarodnog javnog prava, Zagreb, 1997.

V. \uro Degan, međunarodno pravo mora u miru i oružanim sukobima, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci. Rijeka, 2002.

MEĐUNARODNO KRIVIČNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	3

Program predavanja

Student se upoznaje sa osnovnim pojmovima međunarodnog krivičnog prava kao segmenta međunarodnog javnog prava koji se odnose na njegov nastanak i razvoj, osnovna načela na kojima je to pravo izgrađeno, njegovim izvorima, vremensko i prostorno važenju, općim pojmom međunarodnog krivičnog djela i krivične sankcije te o međunarodnom krivičnom pravosuđu i pravnoj pomoći u krivično pravnim stvarima u cilju razvijanja sposobnosti samostalne teorijske i stručne analize tih pojmova; student se osposobljava za rad u domaćim i međunarodnim pravosudnim institucijama.

Opća pitanja međunarodnog krivičnog prava: Pojam međunarodnog krivičnog prava, Osnovna načela međunarodnog krivičnog prava, Izvori međunarodnog krivičnog prava, Vremensko i prostorno važenje. **Međunarodno krivično djelo i krivične sankcije:** Opći pojam međunarodnog krivičnog djela, Osnovi isključenja međunarodnog krivičnog djela, Saučesništvo, Krivične sankcije, Pojedina međunarodna krivična djela. **Međunarodno krivično pravosuđe i međunarodna pravna pomoć u krivičnopravnim stvarima:** Ad hoc tribunali (Ninrbeški i Tokijski tribunal i tribunali za bivšu Jugoslaviju i Ruandu), Stalni međunarodni krivični sud (osnivanje, nadležnost i orhanizacija), Eks tradicija (stranij državi i međunarodnom krivičnom sudu), Izvršenje strane krivične presude.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Obaveza redovnih studenata je da pohađaju sve predviđene oblike nastavnog procesa (predavanja, vježbe, konsultacije) prema utvrđenom fondu nastavnih sati, da ukoliko se opredjele, izrade i odbrane seminarski rad prema izabranoj ili dodijeljenoj temi, te da pristupe testu koji će biti organiziran tokom semestra; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom itvođenja svih oblika nastavnog rada, a konačna ocjena tvrđuje se na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji budu važili na Fakultetu.

Literatura

Međunarodno krivično pravo, prvi dio, "Informator", Zagreb, 1979. (autor: B. Zlatarić);
Međunarodno kazneno pravo, "Prosvetno delo", Skoplje, 1998. (autor: V. Kambovski);
Međunarodno krivično pravo, Podgorica, 1999., (autor: D. Radulović);
Međunarodno krivično pravo (skripta), "Dosije", Beograd, 2003., (autor: Z. Stojanović);

Dopunska:

Stalni međunarodni kazneni sud, "Hrvatski i Pravni centar", Zagreb 2001, (autor: I. Josipović, D. Krapac, P. Novoselec)

OBLIGACIONO PRAVO – POSEBNI DIO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	6

Program predavanja

Posebni dio obligacionog prava sadržinski je plod nastojanja da se iz množine obligacionih odnosa izdvoje one njihove karakteristike koje omogućavaju njihovo grupisanje i tretiranje kao zasebnih obligacionopravnih instituta. To je rezultat prije svega pedagoško-didaktičkih potreba, a izraz je i naučnog sistema obligacionom prava.

Posebni dio obligacionog prava obuhvata deliktnu odgovornost za prouzrokovanu štetu i obligacione ugovore koji su, obzirom na svoju učestalost I značaj, posebno urađeni.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Studenti imaju pravo pohađati nastavu, kao i učestvovati u stručnoj diskusiji povodom materije koja je sastavni dio ovog predmeta. Način izvođenja nastave: Predavanje: usmeno izlaganje; Vježbe i konsultacije: rješavanje praktičkih zadataka. Način obavljanja ispita: pismeno rješavanje praktičkih zadataka (pismeni I) kao eliminatoran uvjet izlaska na teoretska pitanja (pismeni ispit II), te usmeno (za višu ocjenu).

Literatura

Doc. dr. Abedin Bikić, Obligaciono pravo – Opći dio, Sarajevo, 2004.godine;

Doc. dr. Abedin Bikić, Obligaciono pravo – Posebni dio, Skripta, Sarajevo, 2003. godina;

Dopunska:

Prof. dr Bogdan Loza/Doc. dr Nevenko Misita: Obligaciono pravo, Opšti dio, Sarajevo, izdanja poslije 1978.

Prof. dr Bogdan Loza/Doc. dr Nevenko Misita: Obligaciono pravo, Posebni dio, Sarajevo, izdanja poslije 1978

Dr Jakov Radišić: Obligaciono pravo, Opšti deo, Beograd, izdanja poslije 1982.

Dr Slobodan Perović: Obligaciono pravo, knjiga prava, Beograd, 1980. g.; Dr Mirsa Mijačić, Obligacioni ugovori, 1988.

SOCIJALNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	2	4	5

Program predavanja

Uvod u socijalno pravo /ključni pojmovi socijalnog prava: socijalna država, socijalna politika, socijalno osiguranje, socijalna zaštita,/; **Izvori socijalnog prava** /domaći i međunarodni izvori/; **Zdravstveno osiguranje i zdravstvena zaštita** /principi zdravstvenog osiguranja, elementi pravnih odnosa zdravstvenog osiguranja, pravo na zdravstvenu zaštitu, finansiranje zdravstvenog osiguranja, zdravstvene organizacije,/; **Penzijsko i zdravstveno osiguranje** /principi penzionog i invalidskog osiguranja, elementi pravnih odnosa penzionog i invalidskog osiguranja, vrste penzija, korištenje i prestanak prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja/; **Socijalna prava branilaca i članova njihovih porodica** /ključni pojmovi: vojni invalid, članovi porodica, prava/; **Socijalna zaštita** /opći korisnici socijalne zaštite, civilne žrtve rata, zaštita porodica sa djecom/; **Postupak ostvarivanja i zaštite prava iz socijalnog osiguranja i socijalne zaštite** /prikaz osnovnih instituta socijalnog prava/.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije) prema utvrđenom fondu nastavnih sati, te izraditi samostalno jedan zadatak (vježba) iz konkretnog zadatog instituta socijalnog prava, po izboru teorijsko pravne ili istraživačke prirode. Uspješnost studenta u savladavanju kategorija i instituta socijalnog prava kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima /kreditima. Znanje studenata provjerava se i ocjenjuje tokom nastave i putem testa, a konačna ocjena se utvrđuje na ispitu. Pred ispitne aktivnosti utiču na 50% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uvjetima utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Sead Dedić, Socijalno pravo, Sarajevo, 2005. godine

Evropska socijalna povelja

Konvencija MOR-a broj 102 o minimalnoj normi socijalne sigurnosti

Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Sl. novine FBiH" br. 30/97, 32/00);

Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Sl. novine FBiH" broj 29/97)

Zakon o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Sl. novine FBiH" broj 29/98, 32/91)

Zakon o organizaciji penzijskog i invalidskog osiguranja ("Sl. novine FBiH" broj 49/00)

Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih lica u FBiH ("Sl. novine FBiH" broj 41/01)

Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica ("Sl. novine FBiH" broj 41/04)

Tokom obrade tematskih cjelina i tematskih jedinica studenti će dobiti i drugu aktuelnu literaturu.

DRŽAVNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA

LOKALNA SAMOUPRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenta sa nastankom, razvojem, načelima i sistemima lokalne samouprave u BiH, te komparativno.

Nastanak lokalne samouprave. Razvoj lokalne samouprave. Načela lokalne samouprave. Sistemi lokalne samouprave.

Obaveze studenata

Obavezno prisustvo predavanjima i vježbama, konsultacije po inicijativi studenata u zakazanom terminu ili po dogovoru, u toku nastave test po završenoj cjelini, usmeni ispit kao završna provjera.

Literatura

Dr. Sead Dedić: Lokalna samouprava u Federaciji Bosne i Hercegovine, Sarajevo 1988.

Dr. Aleksandar \urđev: Lokalna samouprava, Novi Sad 2003;

Dr. Janez Šmidovnik: Lokalna samouprava, Sarajevo 1999.

KOLEKTIVNO RADNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student se upoznaje sa pojmovima, kategorijama i institutima najrazvijenijeg dijela radnog prava-kolektivnog radnog prava. Osnovni cilj je osposobljavanje studenta da obrađuje pravna pitanja posebnih segmenata u kolektivnom radnom pravu s naglaskom na kolektivno pregovaranje i ugovaranje. Očekuje se da student savlada razumijevanje modela kolektivnog radnog prava, služenje različitim izvorima informacija kao i tehnike rješavanja problema u ovoj oblasti u cilju priprema za cjeloživotno učenje, zapošljavanje i samozapošljavanje.

Uvod u Kolektivno radno pravo /kolektivni radni odnosi, socijalni dijalog, tripartizam, ekonomski, pravni, politički i socijalni značaj/; **Sindikalna prava i slobode**/osnovni principi ostvarivanja i zaštite, implementacija u zakonodavstvu BiH); **Kolektivno pregovaranje i ugovaranje**/bitna obilježja kolektivnih ugovora, značaj, funkcije, kolektivni ugovori u zakonodavstvu BiH); **Pravo na participaciju u upravljanju i donošenju odluka u radnoj sredini**/oblici, pravni režim, pozitivnopravna rješenja u BiH); **Mirni načini rješavanja kolektivnih radnih sporova** /posredovanje, mirenje i arbitraža); **Pravo na štrajk i lock out** /konceptije štrajka, ravnopravne posljedice učešća u štrajku, ofanzivni i defanzivni lock out/.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (prema utvrđenom fondu nastavnih sati), te izraditi samostalno jedan esij na temu po sopstvenom izboru ali uz konsultaciju sa odgovornim nastavnikom. Metode rada stavljaju student u središte nastavnog procesa i student produbljuje znanja stečenana obaveznom nastavnom predmetu Radno pravo. Znanje studenta provjerava se i ocjenjuje tokom nastave i putem testa, a preduvjeti za dodjelu odgovarajućeg broja poena su vezani za izradu i prezentaciju eseja. Predispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uvjetima utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Sead Dedić: Jasminka Gradašćević-Sijerčić, radno pravo, Sarajevo, 2005.str.82-122,
Lubarda B.: Rješavanje kolektivnih radnih sporova, Beograd,1999.
Potočnjak Ž.: Pravo na štrajk, Zagreb, 1992.
Juriša S.: Suodlučivanje zaposlenihu privredi SR Njemačke, Zagreb, 1991.
Košutić B.: kolektivni pregovori, Pravo na štrajk i lock out u savremenim kapitalističkim državama, Beograd, 1987.
Konvencija MOR-a broj 87 o slobodi udruživanja i zaštita prava na organizovanje;
Konvencija MOR-a broj 98 o primjeni načela prava na organizovanje i kolektivno pregovaranje;
Konvencija MOR-a broj 135 o zaštiti predstavnika radnika u preduzeću.
Tokom obrade tematskih cijelina i tematskih jedinica studenti će dobiti i drugu aktuelnu literaturu.

USTAVNO SUDSTVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenta sa bitnim organizacionim i funkcionalnim aspektima ustavnog sudstva, a u smislu postupka kontrole ustavnosti i zakonitosti.

Organizacija Ustavnog suda. Kontrola ustavnosti zakona. Kontrola ustavnosti i zakonitosti podzakonosnih općih akata. Kontrola ustavnosti pojediničanih pravnih akata.

Obaveze studenata

Obavezno prisustvo predavanjima i vježbama, te kontinuirano ocjenjivanje znanja studenata u toku nastave.

Literatura

Dr. Smiljko Sokol, Dr. Branko Smerdel: Ustavno pravo, poglavlje IV, Zagreb 1998;

Poslovník Ustavnog suda BiH

Dr. Vesela Mukoska-Čingo: Ustavno sudstvo, Skoplje 2002.

NOTARSKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student se upoznaje sa pojmom, evolucijom i osnovnim značajkama notarske službe. Akcenat se stavlja na postupak notarske obrade isprava o pravnim poslovima koji imaju za predmet nekretnine i o pravnim poslovima nasljednog i porodičnog prava. Očekuje se da studenti shvate ciljeve notarskog djelovanja posebno kao factor pravne sigurnosti u pravnom prometu nekretnina i kod osiguranja povjerilaca. Studenti treba da savladaju postupak notarske obrade isprava odnosno da razviju spodobnost sačinjavanja pravnih poslova iz oblasti prometa nekretnine, porodničnog i nasljednog prava, da steknu sposobnost da pri oblikovanju navedenih odnosa podjednako zaštite obje strane, prepoznaju rizikepojedninih operacije i da znaju dati prijedloge za njihovo rješavanje.

Uvod u notarsko pravo – pojam i funkcija notara, historiski razvitak institucije, kratki uporednopravni prikaz. Notarijat u BiH – osnovne značajke službe notara kao samostalne profesije sa javnim ovlaštenjima, pretpostavke za obavljanje funkcije, nadležnosti notara. Notarske isprave – notarski obrađene isprave, notarske ovjere i potvrde, notarska isprava kao izvršni naslov. Notarski obrađene isprave o pravnim poslovima koje imaju za predmet nekretnine. Notarski obrađene isprave o pravnim poslovima nasljednog i porodičnog prava.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni sudjelovati u nastavi. Nastava se sobzirom na manju grupu studenata izvodi interaktivno i uz obavezni praktični rad. Studenti su obavezni sačiniti dva pismena rada o konkretnom slučeu koji zadaje nastavnik i pri tome primjeniti sva pravila notarske obrade – istraživanje prave volje stranaka, zaštitu obiju stranaka, osiguranje istovremenog ispunjenja obaveza obiju stranaka, izbjegavanja rizičnih klauzula i nezakonitih odredaba itd. Radovi se prezentiraju na času. Napredak studenata se prati kontinuirano. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu o 70% u formiranju konačne ocjene (20% aktivnost na časovima, 25% za svaki pismeni rad). Završni ispit se polaže pismeno.

Literatura

Zakon o notarima Federacije BiH i Republike Srpske

Schalast-Povlakić, Materijali korišteni u okviru edukacijski seminara za notare u Federaciji BiH (Moduli 1-5.)

Meliha Povlakić, Izvršnost javnobilježnički akata, Pravna misao, 3-4/2000.

Meliha Povlakić, Institut javnog bilježništva i efikasno ostvarivanje prava povjerilaca u upravu Federacije BiH, I dio, Pravni savjetnik, 4/2002.

Meliha Povlakić, Institut javnog bilježništva i efikasnost ostvarivanja prava povjerilaca u upravu Federacije BiH, II dio, Pravni savjetnok, 7/2002.

Meliha Povlakić, Osnovne značajke notarske službe u Ffederaciji BiH, Pravni savjetnik, 4/2003.

Pretpostavke: Položeni ispiti iz predmeta Stvarno, Porodično, Nasljedno pravo, a preporučuje se da studenti predhodno polože ispit iz predmeta Obligaciono pravo – opći dio.

PRAVO STEČAJA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je da se kroz skraćenu opcionu edukaciju, studenti upoznaju sa ustanovama stečajnog procesa, koje su intrigirane za izučavanje, obzirom na aktuelni privredni trenutak kod nas i u svijetu.

Ciljevi, pojam, načela i izvori stečajnog postupka, vrste stečaja, načela stečajnog postupka, zakonodavna nadležnost, subjekti stečaja, stečajni sud i njegovi pomoćni organi, nadležnost stečajnog suda, odbor povjerenika, položaj stečajnog upravnika u stečajnom postupku, stranke u stečajnom postupku, stečajni dužnik i stečajni povjerilac, tok stečajnog postupka: osnovni stadijumi, pripremanje, pokretanje i sprovođenje stečajne procedure, rješavanje sporova nastalih u toku stečajnog postupka, prethodni postupak, prvo ročište, obavezan pokušaj prinudnog poravnjenja, stečajni razlozi, otvaranje stečaja.

Obaveze studenata

Da prisustvuju izvođenju nastave, da uzmu aktivno učešće u istoj, postavljanje pitanja i traženja odgovora na sve nejasnoće u vezi sa nastavnom građom. Dolazak na prethodna – kontrolna ispitivanja znanja putem pismenih testova tokom semestra, čiji je cilj ustanovljavanje nivoa i rezultata prethodnog edukacionog ciklusa, te polaganje završnog usmenog ispita iz ovog predmeta.

Literatura

Čović: Poslovno pravo, Sarajevo, 2003 /kao verificirani univerzitetski udžbenik/;
Poznić, Rakić-Vodinelić: Građansko procesno pravo, Beograd 1999;
Velimirović: Preduzeća i njihovi pravni poslovi, Sarajevo 2000;
Shepard, Company Law, London 1997.

UNUTRAŠNJE – DOMAĆE ARBITRAŽNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je da se u okviru predviđenog fonda sati studenti upoznaju sa baznim načelima i principima postupanja pred iudex privatusom, mogućnostima ugovaranja pravila procedure in concreto, kao i preuređivanja prema pravilu: ex aequo et bono.

Očekivani rezultati su primjereni karakteru izbornog predmeta i sumarnom načinu izlaganja gradiva, obzirom na minimalan fond sati, sa zadatkom da se studenti educiraju u smislu esencijalnih pravnih pojmova, vezano za rad i procesuiranje tuzemne – unutrašnje arbitraže.

Ad hoc arbitraže: arbitražni sporazum /klauzula ili ugovor/, - broj arbitara i način njihovog biranja, pravila o izuzeću, derogiranje sudske nadležnosti, pravila postupka, presuda, klauzula pravosnažnosti, način i razlozi za poništaj presude, kao i subjektivni i objektivni rokovi predviđeni za to. **Institucionalne arbitraže:** odredbe Pravilnika o organizaciji i radu arbitražnog suda Privredne komore BiH iz 1988. godine, pokušaj mirenja: medijacija i concilijacija, jezik u postupku, spor o nadležnosti /Kompenzenz – Kompetenz problem, protivtužba, pravila o dostavljanju, «rezervni» arbitar, tarifa troškova.

Obaveze studenata

Kao i kod obaveznih nastavnih predmeta, prisustvovanje izvođenju nastave i eventualnih ad hoc pismenim preliminarnim provjerama znanja apsolviranog gradiva po modulima, pristup finalnom usmenom ispitu.

Literatura

Čalija – Omanović: Građansko procesno pravo /verificirani univerzitetski udžbenik/;

Stanković: Građansko procesno pravo, Niš 1998;

Starović – Keča: Građansko procesno pravo, Novi Sad 1998;

Trifković – Omanović; Međunarodno poslovno pravo i arbitraže, Sarajevo 2001.

NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA I

EVROPSKO RADNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student se upoznaje sa nastankom i primjenom evropskog radnog prava kao važnog segmenta unutrašnjeg tržišta Evropske unije. Akcenat se stavlja na funkcije i zadatke Evropskog radnog prava za države nečlanice, odnosno buduće države članice u koje se ubraja i Bosna i Hercegovina. U kontekstu analize i procjenjivanja osnovnih segmenata Evropskog radnog prava očekuje se da studenti budu upoznati sa neophodnošću i postupkom usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa pravom Evropske unije.

Uvod u Evropsko radno pravo /evropska integracija i radno pravo, koncepcije i definicije evropskog radnog prava/; **Područja regulative Evropskog radnog prava** /izvori evropskog radnog prava, institucionalni okvir za stvaranje Evropskog radnog prava u okviru pravnog poretka Evropske unije, usklađivanje nacionalnih prava s pravom Evropske unije/; **Evropsko individualno radno pravo** /uvjeti zapošljavanja državljana članica, ostvarivanje principa jednakosti i ravnopravnosti u tretmanu zaposlenika, zaštita na radu – tehničko harmoniziranje i osnovni principi stalnosti zaposlenja,/; **Evropsko kolektivno radno pravo** /principi sindikalnog organizovanja i kolektivnog pregovaranja u EU/; **Zaštita prava pojedinca pred nacionalnim sudovima u kontekstu sticanja i ostvarivanja komunitarnih prava** /zaštita komunitarnih prava protiv država članica, protiv organa Zajednice i zaštita protiv pojedinca/.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (prema utvrđenom fondu nastavnih sati, te izraditi samostalno jedan esej na temu po sopstvenom izboru ali uz konsultaciju sa odgovornim nastavnikom. Uspješnost studenta u savladavanju kategorija i instituta Evropskog radnog prava kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima/kreditima, a zbog međusobno čvrste uvezanosti ovog predmeta sa obaveznim nastavnim predmetom Uvod u pravo Evropske unije, preporučuje se da studenti prvo polože taj ispit. Znanje studenata provjerava se i ocjenjuje tokom nastave i putem testa, a konačna ocjena se utvrđuje na ispitu. Pred ispitne aktivnosti utiču na 70% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uvjetima utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu.

Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Radno pravo. Sead Dedić, Jasminka Gradašćević – Sijerčić, Sarajevo, 2005. str. 125 – 147, Maximilian Fuchs, Franc Marhold, Europaisches Arbeitsrecht, Graz, 2001.

Branko Luparda, Evropsko radno pravo, Beograd, 2002.

Tokom obrade tematskih cjelina i tematskih jedinica studenti će dobiti i drugu aktuelnu literaturu.

MEĐUNARODNI ASPEKTI EVROPSKE UNIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta međunarodni aspekti Evropske Unije jeste upoznavanje studenata sa teoretskim i istorijskim okvirima evropskog prava, upoznavanje sa strukturom Evropske unije kao i sticanje pregleda u najznačajnijim pravcima njenog djelovanja.

Struktura Evropske unije: Evropske zajednice i unija. Članstvo u uniji. Oblici suradnje država nečlanica s unijom. **Međunarodnopravni subjektivitet i Evropska unija.** Subjektivitet država članica. Položaj regija. Subjektivitet zajednica i unije. **Međunarodno pravo i Evropska unija.** Položaj međunarodnog prava u pravnom poretku Evropske unije. Opća načela prava. Sklapanje međunarodnih ugovora od strane Evropskih zajednica i unije. Međunarodni sporazumi i pravni sustav zajednice. **Izabrana područja zajedničkog djelovanja država članica Evropske unije:** zaštita ljudskih prava, pravo mora, zaštita okoliša. Evropska unija i rješavanje međunarodnih sporova mirnim sredstvima. Zajednička vanjska i sigurnosna politika Evropske unije – suradnja s drugim Evropskim organizacijama i NATO-m. Zapadnoevropska unija /ZEU/. Organizacija za Evropsku sigurnost i suradnju /OESS/.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenja rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

Nevenko Misita, Osnovi prava Evropske unije, Magistrat Sarajevo 2002. god.

T.C. Hartley, Osnovi prava Evropske zajednice, Otvoreno društvo, Sarajevo, 1998.

Mathijsen. P.S., A Guide to European Community Law, London, Sweet and Maxwell, 1990.,

Matthias Herdegen, Evropsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2002.

Dopunska:

Milutin Janjević, III. stub Evropske unije, Beograd 2003.

Osnivački ugovori Evropske unije, priredio Duško Lopandić, Beograd, 2003. god.

Vajić, N., Postupak zaključivanja međunarodnih ugovora od strane Evropske ekonomske zajednice, Godišnjak Pravnog fakulteta u Banja Luci, Vol. 7. 1983. str. 87 – 107.

Vukas, B. Opća načela prava kao izvor prava Evropskih zajednica, Zbornik Pravnog fakulteta Zagreb, Vol. 42. 1992.

USTAVNO PRAVO EVROPSKE UNIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznati studente sa pravnom prirodom Evropske unije i značajem donošenja Ustava Evropske unije. Pored izučavanja instituta utvrđenih Ustavom, analizirati će se i odnos ustavnog prava država članica Evropske unije i nadsacionalnog evropskog ustavnog sistema.

Definicija i ciljevi Unije. Osnovna prava i građanstvo Unije. Nadležnosti Unije. Povelja osnovnih prava Unije. Politika i funkcioniranje Unije. Prostor slobode, sigurnosti i pravde. Oblasti u kojima Unija može odlučivati o politici koordinacije, komplementarnosti i podrške. Spoljne aktivnosti Unije. Funkcioniranje Unije. Finansijske dispozicije.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Ustav Evropske unije

Siniša Rodin: Evropska integracija i ustavno pravo, Institut za međunarodne odnose, Zagreb 1997.

T.C. Hartly: Osnovi prava Evropske zajednice – Uvod u ustavno i upravno pravo, Pravni centar, Sarajevo 1998.

Nevenko Misita: Osnovi prava Evropske unije, COLPI Magistrat, Sarajevo 2002.

Lada Sadiković: Država u evropskom poretku, TDK Šahinpašić

Džozef Vajler: Ustav Evrope, Filip Višnjić, Beograd 2002.

KRIVIČNO-PРАВNA NASTAVNA GRUPA

KRIVIČNO-PРАВNA ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa kategorijama zaštite ljudskih prava na međunarodnom i nacionalnom nivou, kao i njihovom refleksijom na oblast krivičnog pravosuđa i krivičnog zakonodavstva. Očekuje se da će studenti poznavati ove sadržaje bitne za svaku društvenu zajednicu i biti sposobni prepoznati njihov sadržaj u kontekstu društvenih vrijednosti.

Međunarodno pravo o pravima čovjeka. Univerzalni i regionalni aspekt krivično-pravne zaštite ljudskih prava (dokumenti UN i Vijeća Evrope). Krivično-pravna zaštita ljudskih prava kroz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima (materijalno-pravni, procesno-pravni i izvršno-pravni aspekt). Sudski mehanizmi zaštite ljudskih prava u kontekstu Evropske konvencije o ljudskim pravima (judikatura Evropskog suda za ljudska prava). Krivično-pravna zaštita ljudskih prava u BiH (krivično-pravni aspekt i poređenje sa međunarodnim standardima).

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u predviđenim oblicima rada, a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih materijala, a koji se odnose na konkretne institute međunarodnog prava o pravima čovjeka. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivično-pravne zaštite ljudskih prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz testiranje. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Sijerčić-Čolić, H.: Krivično procesno pravo BiH. Sarajevo, 2005.

Dijk, P. van et al.: Teorija i praksa Evropske konvencije o ljudskim pravima. Sarajevo, 2001.

Harland, C. et al.: Komentar Evropske konvencije o ljudskim pravima prema praksi u Bosni i Hercegovini i Strasbourgu. Sarajevo, 2003.

Sijerčić-Čolić, H.: Krivični postupak i zaštita prava i sloboda čovjeka. U: Čitanka ljudskih prava. Sarajevo. 2001., str. 345. – 362.

Evropska konvencija o ljudskim pravima

Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine. «Službeni glasnik BiH», br. 3/2003., 36/2003., 26/2004., 63/2004. i 13/2005.

Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine. «Službene novine Federacije BiH», br. 35/2003., 56/2003. i 78/2004.

U toku rada studentima će biti preporučena i druga aktuelna literatura, kao i odgovarajući zakonski tekstovi.

KRIVIČNO-PРАВNA ZAŠTITA OKOLINE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Nakon savladavanja građe posebnog dijela materijalnog krivičnog prava student se kroz predviđeni fond sati šire i svestranije upoznaje sa problematikom krivično-pravne zaštite čovjekove okoline u domaćem i uporednom pravu kako bi spoznao standarde te zaštite na evropskom prostoru; na taj način stiču se dodatna znanja o oblicima te zaštite čime se student dodatno obrazuje i osposobljava za rad u pravosudnim institucijama, inspeksijskim i policijskim organima, drugim upravnim organima, itd.

Opće napomene o zaštiti čovjekove okoline. Osnov krivično-pravne zaštite čovjekove okoline. Međunarodni dokumenti o zaštiti čovjekove okoline. Domaći zakonski i podzakonski propisi o zaštiti čovjekove okoline. Blanketnost zakonskih opisa ekoloških krivičnih djela. Krivična djela protiv okoliša, poljoprivrede i prirodnih dobara. Onečišćenje okoliša (čl. 303). Ugrožavanje okoliša napravama (čl. 304). Ugrožavanje okoliša otpadom (čl. 305). Ugrožavanje okoliša bukom (čl. 306). Uništenje zasada (čl. 313). Nesavjesno postupanje u prometu pesticida (čl. 314). Pustošenje šuma (čl. 315). Ostala krivična djela iz glave XXVI KZ FBiH.

Obaveze studenata

Obaveza redovnih studenata, tj. onih koji su odabrali ovu izbornu grupu je da pohađaju predavanja, da obavljaju konsultacije prema utvrđenom fondu nastavnih sati, da ukoliko se opredijele, izrade i odbrane seminarski rad prema izabranoj ili dodijeljenoj temi; uspješnost studenta u savladavanju nastavne materije kontinuirano se prati tokom izvođenja svih oblika nastavnog rada, a konačna ocjena utvrđuje se na završnom ispitu koji se obavlja na način i pod uslovima koji budu važili na Fakultetu.

Literatura

Krivično pravo, posebni dio, «Magistrat», Sarajevo, 2003, (autor Z. Tomić);
Krivično pravo, posebni dio, «Savremena Administracija», Beograd, 1998, (autor LJ. Lazarević);
Kazneno pravo, posebni dio, «Informator», Zagreb, 2001, (autor F.Bačić-Š.Pavlović);

Dopunska:

Kazneno pravo, posebni dio, «Prosvetno Delo», Skopje, 2003, (autor V.Kambovski);
Komentar kaznenog zakona, «Organizator», Zagreb, 2004, (autori F.Bačić, Š.Pavlović)

ORGANIZIRANI KRIMINALITET

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa konceptualizacijom pojmova vezanim za nosioce, strukturu i temeljne djelatnosti organiziranog kriminala. S tim u vezi studenti će steći znanja o organizaciji, načinu djelovanja i metodici rada kriminalnih organizacija, tipa mafija, kako bi im ta znanja mogla poslužiti kao osnova u pripremanju za obavljanje pravnih i kriminalističkih poslova suzbijanja organiziranog kriminala.

Pojam i obilježja organiziranog kriminala; Temeljne djelatnosti organiziranog kriminala; Najpoznatije kriminalne organizacije u svijetu; Organizirani kriminal u Bosni i Hercegovini i regionu; Način suprotstavljanja organiziranom kriminalu.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja prema utvrđenom fondu sati. Znanje studenata se provjerava jednim testom koji će se raditi tokom predavanja, što utiče 50% na konačnu ocjenu, koja se utvrđuje na ispitu. Ispit se polaže usmeno ili pismeno, što će zavisiti od uvjeta utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenata.

Literatura

Petrović, B., Dobovšek, B. (2006). Organizirani kriminal. Sarajevo: Pravni fakultet
Bošković, M. (1998). Organizovani kriminalitet. Beograd: Policijska akademija
Ignjatović, \. (1998). Organizovani kriminalitet. Beograd: Policijska akademija

Dopunska:

Abadinsky, H. (1991). Organized crime, third edition. Chichago
Lopuniša, M., Lopuniša, D. (2001). Svjetska enciklopedija podzemlja. Niš: Zograf.
Puzo, M. (2002). Kum. Beograd
\ukić, I. (1997). Ruska mafija. Beograd
Balzano, V., Karpoci, Dž. (2001). Mafija. Beograd: Laguna

DIPLOMATSKO I KONZULARNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta. Diplomatsko i konzularno pravo jeste upoznavanje studenata sa teoretskim i historijskim razvojem diplomatskog i konzularnog prava, upoznavanje sa osnovnim načinima predstavljanja država u međunarodnim odnosima, te strategijama diplomatskog djelovanja.

Diplomacija u sastavu međunarodnih odnosa: nastanak diplomacije, diplomacija u sastavu Evropske ravnoteže snaga, od klasične prema suvremenoj diplomaciji, diplomacija između dva svjetska rata, diplomacija hladnog rata, politika detanta, novi svjetski poredak. **Strategije diplomatskog djelovanja:** pojam, moderna diplomacija, diplomacija između oblika i sadržaja, kvalitete uspješnog diplomate, funkcije diplomacije. **Multilateralna diplomacija. Konzularno pravo. Konzularne funkcije. Olakšice, privilegije i imuniteti.**

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenja rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

Radovan Vukadinović, Politika i diplomacija, Politička kultura, Zagreb, 2004.

Stanko Nick, Diplomacija, Metode i tehnike, BARBAT, Zagreb, 1997.

Stjepan Berković, Diplomatsko i konzularno pravo, Zagreb, 1997.

MEĐUNARODNI ODNOSI

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta međunarodni odnosi jeste upoznavanje studenata sa teoretskim i historijskim okvirima međunarodnih odnosa, upoznavanje sa osnovnim subjektima kao i sticanje pregleda o najznačajnijim aktuelnim događajima u međunarodnim odnosima.

Pojam, predmet i opseg međunarodnih odnosa. Vrste međunarodnih odnosa. Metode istraživanja međunarodnih odnosa. Suvremene teorije međunarodnih odnosa. Pojam vanjske politike. Ciljeve vanjske politike. Vrste ciljeva u sistemu međunarodnih odnosa. Interakcija ciljeva. Faktori koji utječu na formuliranje vanjskopolitičkih ciljeva. Stvaranje vanjske politike. Mehanizmi stvaranja vanjske politike. Proces formiranja vanjske politike. Teorija kolektivne sigurnosti. Promjene u međunarodnim odnosima.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupni individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenja rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

Vukadinović Radovan, Međunarodni politički odnosi, Zagreb 1980.

Vukadinović Radovan, Osnove teorije međunarodnih odnosa i vanjske politike, Zagreb 1989.

Dimitrijević Vojin, Međunarodni odnosi, Beograd 1996.

MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta Međunarodne organizacije jeste upoznavanje studenata sa teoretskim i historijskim okvirima međunarodnih organizacija, upoznavanje sa osnovnim načinima donošenja odluka i mogućnosti država članica da djeluju unutar ovih organizacija kao i promijenjenu ulogu međunarodnih organizacija poslije raspada SSSR-a.

Opća pitanja: članstvo, organi, nadležnost, donošenje i pravna snaga odluka, međunarodno-pravni subjektivitet. Univerzalne i regionalne organizacije. Evropska integracija. Vijeće Evrope. Sjeverno-atlanski savez – NATO. Zapadnoevropska unija – WEY. Organizacija za Evropsku sigurnost i suradnju – OESS. Strukture i institucije procesa OESS-a. Globalizacija. Globalni resursi.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupni individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenja rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

Le Roy Bennett/James Oliver: Međunarodne organizacije, Politička kultura, Zagreb 2004. str. 207-388.

V. \. Degan, Međunarodno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2000. str. 413-472.

V. Mileta, ABC Evropske zajednice, Zagreb, 1992.

Dopunska:

O. Račić/V. Dimitrijević, Međunarodne organizacije, III. izdanje, Beograd, 1980.

Danijel Gueguen: Praktični vodič kroz labirint Evropske unije, Zagreb, 2001.

PRAVNO-EKONOMSKA NASTAVNA GRUPA

EKOLOGIJA I EKOLOŠKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student treba da se upozna i usvoji temeljna znanja o pravnom uređenju čovjekove okoline. Polazna razumijevanja ekologije i ekološkog prava. Globalne implikacije narušavanja ekološke ravnoteže. Stanje i upravljanje prirodnom sredinom. Evolucija pristupa upravljanja prirodnom sredinom. Odnos države i društva prema zaštiti prirodne okoline. Primjena modela održivog razvoja. Pozitivno-pravni propisi iz oblasti zaštite okoliša u BiH. Pozitivno-pravni propisi iz oblasti zaštite okoliša u EU.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava – prezentacije – diskusija) Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

Ekonomija i ekologija, dr. Bajro Golić, Sarajevo 1998.;
Principi ekonomije I, dr. Bajro Golić, Sarajevo 2002, (stranica 389 – 406);
Pozitivno-pravni propisi FBIH
Pozitivno-pravni propisi EU
Agenda 21

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

EKONOMSKA ANALIZA PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je upoznati studente s kategorijama i institucijama koje ukazuju na neodvojivu sponu države i prava s jedne i privredne s druge strane. Od studenata se očekuje da usvoje znanja o neophodnosti pravne regulacije privrednih tokova u zaštiti i artikulaciji općih i pojedinačnih interesa.

Pojam i svrha ekonomske analize prava. Škole ekonomske analize prava. Uvod u ekonomsku teoriju. Efikasnost svojinskih sistema. Javni izbori. Pravo konkurencije.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava – prezentacije – diskusija) Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

A. Bajt «Osnove ekonomske analize i politike», Informator, Zagreb;
R. Coase «The firm, The Market and The Law», UNIVERSITY of Chicago Press 1988;
Cooter and Ulen, «Law and Economic», Harper Collins, 1988;
U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

POTROŠNJA I POTROŠAČKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je upoznati studente sa potrošnjom, kao bitnom fazom tokova ekonomskog procesa, te u tom kontekstu je značajan problem pozicije potrošača na tržištu, sa osnovnim elementima njegove zaštite. Studenti na taj način stiču znanja koja su neophodna za razumijevanje načina usmjeravanja ponude na određenim tržištima usmjerava ka pojedinim ciljnim grupama potrošača, sa osnovnim elementima zaštite potrošačkog prava.

Opći dio: Pojam potrošnje i potrošačkog prava. Strukturalne odrednice potrošnje – opća, zajednička, lična potrošnja. Pozicija potrošača na tržištu. Razvoj instituta zaštite prava potrošača. Zaštita prava potrošača u Evropskoj uniji. Zakonske obaveze proizvođača i prodavača kao vid zaštite potrošača. **Posebni dio:** Zaštita potrošača u BiH. Izvori prava.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, vježbe (interaktivna nastava – prezentacije – diskusija) Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Kontinuirane provjere znanja – testovi. Način polaganja ispita: pismeno.

Literatura

Prof. dr. Nevenko Mistika, «Osnove zaštite potrošača Evropske unije», 2002;

Dragutin Ledić, Zaštita potrošača i Zakon o obaveznim odnosima, Pravni život, 1988;

Zakon o zaštiti potrošača BiH;

Silvija Petrić, Kritički osvrt na Zakon o zaštiti potrošača u BiH, Zbornik Radova, Aktuelnosti gospodarskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, 2, Sveučilište u Mostaru, 2004.

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

PRAVNO-HISTORIJSKA NASTAVNA GRUPA

RAZVOJ PRAVNE MISLI U BOSNI I HERCEGOVINI

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi ovog predmeta su: da upozna studente sa pojavom i razvitkom pravne misli u Bosni i Hercegovini u kontekstu pojave i razvitka evropske pravne nauke od renesanse do modernog doba; da razvije svijest kod studenata o mjestu bosanskohercegovačke pravne misli u odnosu na njene opće tokove sa posebnim naglaskom na autohtoni bosanskohercegovački doprinos njenom razvitku još od vremena osmanske vlasti do modernog doba; i da omogući studentima da uvidom u bosanskohercegovačke doprinose u razvoju pravne misli samostalno primjenjuju najnovije naučne rezultate u svojoj kasnijoj jurističkoj praksi.

Historija prava i razvoj pravne misli. Renesansa i nastanak historije prava kao nauke. Reformacija i pravo. Škola prirodnog prava. Prosvjetiteljstvo ili racionalizam i pravna misao. Historijsko-pravna škola. Razvoj pravne misli u slavenskim zemljama. Rudolf Jhering i pravna misao. Baltazar Bogišić. 10. Počeci pravne misli u Bosni i Hercegovini. Hasan Kjačija Pruščak. Ivan Frano Jukić. Muvekkit (Salih Sidki Hadžihuseinović). Institucionalizacija pravne misli u Bosni i Hercegovini. Šerijatska sudačka škola (ŠSS) i Viša islamska šerijatsko-teološka škola (VIŠT). Zemaljski muzej. Pravni fakultet u Sarajevu.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tolerira se do 20% opravdanih izostanaka. Studenti koji ne ispune uslov na 80% časova svih oblika nastave neće moći pristupiti završnom ispitu i dobit će negativnu ocjenu. Tokom nastave svaki student dužan je uraditi: Pojedinačno ili grupno istraživanje o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani. Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopćeni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra. Esej o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 20 poena. Teme za eseje, i detalji vezani za obim, dokumentaciju, tehnički aspekt ovog rada i dinamiku izvršenja obaveza biće saopćeni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi. Da pristupi završnom ispitu koji donosi 50 poena.

Literatura

Mustafa Imamović: Historija države i prava Bosne i Hercegovine, I izdanje, Sarajevo, 1999, str. 17 – 78.

Hazim Šabanović: Književnost Muslimana BiH na orijentalnim jezicima, Svjetlost, Sarajevo, 1973.

Aleksandar Solovjev: Predavanja iz historije slovenskih prava, Beograd, 1939.

Dopunska:

Julijan Jelenić: Bio-bibliografija franjevacu Bosne Srebrene, Zagreb, 1925.

Hasan Kjačija Pruščak: Izabrani spisi, Veselin Masleša, Sarajevo, 1983.

Salih Sidki Hadžihuseinović Muvekkit: Povijest Bosne, El-Kalem i Gazi Husrev-begova biblioteka, Sarajevo, 1999.

Ivan Frano Jukić: Putopisi i historijsko-etnografski radovi, Svjetlost, Sarajevo, 1953.

SEKULARNA DRŽAVA NA BALKANU

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi ovog predmeta su: da upozna studente sa razvitkom i značajem sekularizma i sekularno uređene države općenito, a u Bosni i Hercegovini posebno; da omogući studentima saznanja o raznim oblicima odnosa crkve i države i ulozi i nadležnostima vjerskih organizacija u oblasti prava; i da omogući studentima da shvate sekularni model organizacije države i njegovu aplikaciju na Bosnu i Hercegovinu.

Prosvjetiteljstvo – pojam i značaj sekularne misli. Sekularizam francuske i drugih buržoaskih revolucija. Restauracija i klerikalna reakcija. Antiklerikalizam. Odvajanje crkve i države u Francuskoj 1905. i trijumf sekularizma. Odnos crkve i države u balkanskim zemljama do Prvog svjetskog rata. Crkvene i vjerske nadležnosti u oblasti prava. Odnos crkve i države u Jugoslaviji između dva svjetska rata. Republika Turska i njen sekularizam. Utjecaj Ataturkovih reformi na Jugoslaviju i druge balkanske zemlje do Drugog svjetskog rata. Jugoslavenska revolucija kao nastavak modernizacije i sekularizacije Balkana. Pravna nedefiniranost odnosa vjerskih zajednica i države u BiH kao samostalnoj državi.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tolerira se do 20% opravdanih izostanaka. Studenti koji ne ispune uslov na 80% časova svih oblika nastave neće moći pristupiti završnom ispitu i dobit će negativnu ocjenu. Tokom nastave svaki student dužan je uraditi: Pojedinačno ili grupno istraživanje o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani. Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopćeni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra. Esej o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 20 poena. Teme za eseje, i detalji vezani za obim, dokumentaciju, tehnički aspekt ovog rada i dinamiku izvršenja obaveza biće saopćeni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi. Da pristupi završnom ispitu koji donosi 50 poena.

Literatura

Jovan Stefanović: Odnos crkve i države, Zagreb, 1953.

Fikret Karčić: Društveno-pravni aspekt islamskog reformizma – Pokret za reformu šerijatskog prava i njegov odjek u Jugoslaviji u prvoj polovini XX stoljeća, Sarajevo, 1990.

Radmila Radić: Država i vjerske zajednice 1945-1970, Knjiga I i II, Beograd, 2002.

Dopunska:

Marija Todorova. Imaginarni Balkan, Beograd, 1999.

Mirjana Teodosijević: Mustafa Kemal Ataturk u jugoslavenskoj javnosti, Beograd, 1998.

Trojan Stojanović: Balkanski svjetovi – Prva i posljednja Evropa, Beograd, 1997.

Žorž Korm: Multikonfesionalne zajednice, Svjetlost, Sarajevo, 1977.

STUDIJ GENOCIDA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ovaj predmet ima za cilj da studente uvede u teorijsko, normativno određenje genocida i drugih oblika zločina. Između ostalih, pažnja će se fokusirati na genocid i zločine izvršene u Bosni i Hercegovini. U tom kontekstu, bit će uključene teme: historijski razvoj normativnog određenja genocida i drugih zločina, definicije genocida i drugih zločina. Karakteristični oblici genocida u svijetu, historija genocida na Balkanu, agresija na Bosnu i Hercegovinu 1991-1995. godine. Mogućnosti prevencije i procesuiranja genocida i drugih zločina, posebno u konkretizaciji genocidnih radnji.

Obaveze studenata

Obavezno je prisustvo studenata na nastavi. Tolerira se do 20% opravdanih izostanaka. Studenti koji ne ispune uslov na 80% časova svih oblika nastave neće moći pristupiti završnom ispitu i dobit će negativnu ocjenu. Tokom nastave svaki student dužan je uraditi: Pojedinačno ili grupno istraživanje o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi 30 poena. Rezultati istraživanja u formi Power point biće javno prezentirani. Detalji u pogledu tema istraživanja, tehničkog aspekta i dinamike prezentacije biće saopćeni na nastavi tokom prve dvije sedmice tekućeg semestra. Esej o temi iz nastavnog programa ovog predmeta što donosi do 20 poena. Teme za eseje, i detalji vezani za obim, dokumentaciju, tehnički aspekt ovog rada i dinamiku izvršenja obaveza biće saopćeni tokom prve dvije sedmice nastave tekućeg semestra na časovima vježbi. Da pristupi završnom ispitu koji donosi 50 poena.

Literatura

Na početku svake školske godine i u toku izvođenja nastave studentima će biti ponuđena osnovna druga aktuelna literatura.

SEDMI SEMESTAR

FILOZOFIJA PRAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Usvajanje i razumijevanje osnovnih pravaca u filozofiji prava i dominantnih političko pravnih doktrina. Dovodjenje u vezu stečenog znanja iz pozitivnih pravnih predmeta sa izvan-pravnim normativnim sistemima kao što su filozofski, religijski i etički. Na sintetički način se otvara mogućnost zaokruživanja znanja na završnoj godini studija. Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta: Predstavlja osnov za razumijevanje osnovnih pojmova filozofije prava; Razvija sposobnost kritičkog razmišljanja; Pruža osnovne informacije o temeljnim pravcima u filozofiji prava; Osposobljava studente za razumijevanje političkih doktrina.

Razumijevanje pojma i izvora filozofije prava. Problemski razvoj filozofije prava. Pojam prava. Jezik prava. Argumentacija u pravu. Vrijednosti i pravo. Historija političke filozofije. Novovjekovna politička filozofija. Savremene političke teorije. Teorije demokracije. Elitističke teorije. Socijalizam. Totalitarizam.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Rosko Paund. «Uvod u filozofiju prava» CID Podgorica 1996.
Bernard Bruneteau «Totalitarizmi», Politička kultura, Zagreb 2002.
Robert Dal «Demokracija i njeni kritičari», CID, Podgorica 1999.
Dejvid Held «Modeli demokracije» Školska knjiga Zagreb 1990.
E. Bloh «Prirodno pravi i ljudsko dostojanstvo», Beograd 1977.
H.L. A. Hart «Pojam prava» Cetinje 1994.
H. Kelzen «Opća teorija države i prava» Beograd 1951.
H. Perelman «Pravo, moral, filozofija» Beograd 1951.
J. Rawls «Teorija pravde», Cetinje 1988.
G. del Vekio «Pravo, pravda, država» Plato, Beograd 1998.
S. Vračar «Strukturalnost filozofije prava» Cetinje 1997.
G. Radbruch «Filozofija prava» Pravni fakultet, Beograd 1998.
L. Fuller «Moralnost prava» CID, Podgorica 1999.
K. Jabloner «Članci o čistoj teoriji prava», Dosje, Beograd, 2001.
F. Rouvillois: Pravo, Rabic, Sarajevo, 2004.
Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

GRAĐANSKO PARNIČNO PROCESNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Cilj je da se studentima prezentiraju, na metodološki prihvatljiv način, i objasne sve bitne ustanove ovog pozitivno-pravnog predmeta. Očekivani rezultati su da studenti ispravno poimaju kategorijalna i konkretna određenja, da ovladaju procesnim instrumentarijem i da izgrade svoj vlastiti stav prema pojedinim problemskim pitanjima.

Pojam predmet i funkcija parničnog postupka; shvatanja o pravnoj prirodi parničnog postupka; pravna priroda angloameričke parnice; pravo-zaštitni zahtjev; procesne pretpostavke; prethodno pitanje; osnovna načela, nadležnost sudova /pojam, vrste, atrakcija i sukob nadležnosti/; stranke u parnici; zastupanje u parnici; učešće trećih lica u parnici; suparništvo. Aktivnosti procesnih subjekata u parnici: procesne radnje; rokovi i ročišta; pojam propuštanja i restitucije; tužbe /pojam, vrste, kumulacija, preinačenje, povlačenje, sadržaj i osnov, petutim/. Tok parničnog postupka: dokazni postupak; parnični troškovi; sudsko poravnanje; odbrambene radnje tuženog – sudske odluke /presude i rješenja: pojam, klasifikacija, pravosnažnost/; pravni lijekovi /redovni i vanredni/. Postupak obezbjeđenja; posebni parnični postupci; de lege lata & de lege ferenda.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Da redovno pohađaju predavanja kao temeljni oblik nastave, da iskažu inicijativu, znatiželju, kooperativnost u svim segmentima rada, da pristupe testovima, kao preliminarnim i obaveznim periodičnim načinima provjere znanja absolviranoga gradiva, da pristupe završnom usmenom ispitu, da javno iskažu svoj stav dobivenom ocjenom njihovog rada, kao i ostale eventualne primjedbe vezano za konkretan nastavni proces i probleme.

Literatura

Čalija-Omanović: Građansko procesno pravo /verificirani univerzitetski udžbenik/

Triva-Dika: Građansko parničko procesno pravo, Zagreb 2004.

Palačković: Parnično procesno pravo, Kragujevac 2004.

Omanović: Draft novog Zakona o parničnom postupku FBIH s komentarom, Sarajevo 2003.

MEĐUNARODNO FINANSIJSKO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa međunarodnim finansijsko-pravnim odnosima, tokovima i principima na kojima isti počivaju, subjektima, odnosno institucijama međunarodnog finansijskog prava i integracijama regionalnog i međunarodnog karaktera, te međunarodnim monetarnim sistemom. Osposobljavanje budućih diplomiranih pravnika za ravnopravno uključivanje u rasprave i donošenje mišljenja i stavova po pitanjima sadržanim u ovoj nastavno-naučnoj disciplini.

Predmet, razvoj, izvori i principi međunarodnog finansijskog prava. Međunarodni finansijski tokovi i odnosi. Subjekti međunarodnog finansijskog prava. Porezi i problemi oporezivanja u međunarodnom finansijskom pravu. Carinsko-političke mjere i posljedice takvih mjera u međunarodnom finansijskom pravu. Instrumenti i tehnike plaćanja u međunarodnom finansijskom pravu. Pravo deviza i devizno poslovanje u međunarodnim finansijskim odnosima. Međunarodni monetarni sistem.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, interaktivna nastava – prezentacija – diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Babić, Mate & Ante, Međunarodna ekonomija, Mate, Zagreb, 2000.

Doernberg, L. Richard, Međunarodno oporezivanje u sažetom obliku, Magistrat i COLPI, Sarajevo, 1999.

Jahić, Mehmed, Finansije i finansijsko pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2004.

LeRoy Miller, Roger & VanHoose D. David, Moderni novac i bankarstvo, Mate, Zagreb, 1999.

MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	4

Program predavanja

Uvod (akademski i praktični značaj Međunarodnog privatnog prava; privatnopravni odnosi s elementima inostranosti i načini njihove pravne regulacije; glavni cilj Međunarodnog privatnog prava i njegov položaj u pravnom poretku, opći pogled na izvore, unifikacija nacionalnih zakonodavstava, izvori međunarodnog privatnog prava u EU). Opći dio sukoba zakona sukob zakona na internacionalnom planu, mogućnost neutraliziranja ili relativiziranja sukoba zakona, rješavanje sukoba zakona, metod vezivanja, težišni kontakti, kolizione norme, problem kvalifikacije, incidentalno pitanje, rezerva javnog poretka, fraudulozno ponašanje stranaka, uzvraćanje i upućivanje dalje, norme neposredne primjene, problem složenih pravnih poredaka i unutrašnji sukob zakona, primjena stranog prava pred domaćim organima, uloga reciprociteta i retorizije u privatnopravnoj sferi). Posebni dio sukoba zakona (određivanje mjerodavnog prava u pojedinim vrstama privatnopravnih odnosa, statusni, porodični i nasljedni odnosi, stvarnopravni odnosi, obligacioni odnosi).

Historijski razvoj (antička prava, glosatori i postglosatori, statusne škole, razvoj u zemljama kontinentalne Evrope u XIX stoljeću, angloameričke koncepcije u XVIII i XIX stoljeću, američka «revolucija u sukobu zakona», karakteristike savremenog Međunarodnog privatnog prava.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Potrebna teorijska i praktična znanja i vještine studenti stiču kroz različite oblike nastavnog rada: predavanja, vježbe usmene i pismene komunikacije i referate, seminarske radove, diskusije i sl. Studenti imaju obavezu prisustvovati predavanjima i vježbama i to najmanje 50% od utvrđenog semestralnog fonda časova, o čemu se vodi posebna evidencija. Provjeravanje znanja studenata vrši se tokom nastave i na završnom ispitu. U toku nastave student dobiva ocjene na temelju pismenih provjera znanja – testova (dva puta u semestru), u kojima se kombiniraju teorijska pitanja i praktični zadaci, zatim na temelju komunikacija i referata koje su sami uzeli ili su s njima zaduženi od strane nastavnika, kao i na temelju svog učešća u raspravama i analizama stvarnih i hipotetičkih slučajeva. Završni ispit se polaže usmeno, i student na kraju dobiva zbirnu ocjenu.

Literatura

E. Muminović: Međunarodno privatno pravo, Sarajevo 2005. godina ili drugi standardni udžbenik Međunarodnog privatnog prava koji odgovara nastavnom programu (npr. Varadi-Bordaš-Knežević: Međunarodno privatno pravo, Novi Sad 2003. god. Pak Međunarodno privatno pravo, Beograd 2001.).

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Sl. list SFRJ br. 43, 1982.)

OSNOVI PRAVA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	4

Program predavanja

Sticanje osnovnih znanja o pravu intelektualnog vlasništva, kroz upoznavanje studenata sa elementarnim pojmovima i kategorijama ove oblasti, te posebnih pravnih disciplina, koje je sačinjavaju, odnosno prava industrijskog vlasništva i autorskih i srodnih prava. Očekuje se da studenti shvate specifičnosti predmeta zaštite prava intelektualnog vlasništva, te njihov kulturni i posebno ekonomski značaj, kao i tendencija njihove harmonizacije na regionalnom i međunarodnom nivou.

Pojam, nastanak i razvoj prava intelektualnog vlasništva. Posebnosti nematerijalnog dobra kao predmeta zaštite prava intelektualnog vlasništva. Ekonomski i kulturni značaj prava intelektualnog vlasništva. Moderno shvatanje prava intelektualnog vlasništva (regionalizacija, globalizacija i internacionalizacija). Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo. Sporazum o trgovinskim aspektima prava intelektualnog vlasništva (TRIPS). Karakteristike, sadržaj i pojedine vrste prava industrijskog vlasništva. Karakteristike oblasti autorskih i srodnih prava.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Kontinuirano i redovno pohađanje nastave od strane studenata, te njihovo aktivno učešće u vidu referata ili drugih oblika izlaganja odabranih tema iz ove oblasti (interaktivni rad). Samostalni istraživački rad studenata. Kontinuirano praćenje rada studenata uz pismenu provjeru znanja na kraju semestra, koji zajedno utiču na konačnu ocjenu studentovog znanja iz ove oblasti.

Literatura

Zakonsko uređenje prava intelektualnog vlasništva u BiH, Prof. dr. Slavica Krneta, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, 2003.

Pravo intelektualne svojine, Slobodan M. Marković, Beograd 2000.

Evropsko pravo intelektualnog vlasništva, Slavica Krneta, 1996.

Intelektualna svojina, Međunarodni ugovori, Vesna Besarović, Blagota Žarković, Beograd, 1999.

Zakon o autorskim i srodnim pravima u BiH, «Službeni glasnik BiH», 07/02

Zakon o industrijskom vlasništvu u BiH, «Službeni glasnik BiH» 03/02

Zakon o patentima i znacima razlikovanja, «Službeni list RBiH», br. 21/93 i 13/94 (čl. 108-117 i 118-125)

PRAVO PRIVREDNIH DRUŠTAVA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	5

Program predavanja

Poslovno pravo. Izvori poslovnog prava i njihova hijerarhija. Subjekti poslovnog prava i njihova sistematizacija. Individualni trgovac. Privredna društva. Društva lica. Društva lica i kapitala. Društva kapitala. Oblici povezivanja društva. Institucije tržišta i kapitala. Banke. Osiguravajuća i reosiguravajuća društva. Društva za upravljanje fondovima. Fondovi. Organizovana i javna tržišta kapitala. Javna preduzeća i kompanije. Zadruge i zadružne organizacije i savezi. Privredne komore i komorske asocijacije. Ostala pravna lica (neprofitne organizacije). Fondacije i zadužbine. Statusno pravo. Statusna obilježja privrednih društava i odgovornost za obaveze u prometu. Imovina privrednih društava i odgovornost za obaveze. Registracija privrednih društava. Zastupanje i predstavljanje privrednih društava. Statusne promjene privrednih društava. Prestanak privrednih društava. Stečaj, likvidacija i reorganizacija privrednih društava. Oblici privrednih društava. Društvo neograničene solidarne odgovornosti. Komanditno društvo. Dioničko društvo. Društvo ograničene odgovornosti. Ostali oblici organizovanja. Banke. Društva i fondovi. Povezivanje društva i njihovi oblici. Posebni oblici poslovnih subjekata. Agencija za osiguranje depozita. Mikrokreditne organizacije. Evropsko preduzeće. Evropska ekonomska interesna grupacija (eeig).

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe. Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su pavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije). Znanje studenata kontinuirano se prati tokom semestra. U toku semestra provjera znanja se vrši putem najmanje jednog a najviše dva testa. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu od 50% u formiranju konačne ocjene. Završni ispit se polaže pismeno ili pismeno i usmeno u skladu sa utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

Šefkija Čović, «Poslovno pravo-pravo trgovačkih društava», Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, 2003.

Esad Vilogorac i Mihret Dizdar, Zakon o privrednim društvima sa komentarom, izdanje «REVIKON», 2000.

Zakon o privrednim društvima, Zakon o bankama, Zakon o javnim preduzećima, Zakon o obrtu, Zakon o postupku upisa u sudski registar.

Dopunska:

Gorenc Vilim i ostali, «TRGOVAČKO PRAVO - DRUŠTVA», Zagreb, 1992 ili 1995.

Mirko Vasiljević, Poslovno pravo, Beograd, 2001.

UPRAVNO PRAVO I

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	2	5	6

Program predavanja

Uvod. Upravne organizacije. **Upravno-pravni odnos: s obzirom na stvari i s obzirom na lica.** Upravno pravo kao grana prava. Nastanak i razvoj upravnog prava. Sistem upravnog prava. Odnos upravnog prava prema drugim granama prava. Izvori upravnog prava. Nauka upravnog prava. **Upravne organizacije.** Opći pogled na nastanak i razvoj. Struktura rješenja položaja uprave u mehanizmu vlasti-načelo podjele i jedinstva vlasti. Razvoj uprave. Jedinstvo vlasti. Odnos organa uprave sa predstavničkim tijelima i vladom. Djelatnost organa uprave. Djelokrug i nadležnost organa uprave. Vrste organa uprave. Uprava u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine. Unutrašnja organizacija organa uprave i upravnih ustanova. Odnosi između organa uprave. Odnos organa uprave prema sudovima i nadležnom tužilaštvu. Načela funkcionisanja (rada) organa uprave. Sredstva za rad i radni odnosi. Institucije sa javnim ovlaštenjima. **Upravno-pravni odnos.** Pojam upravno-pravnog odnosa. Subjekti između kojih se može zasnovati upravno-pravni odnos. Razlika između upravno-pravnog i građansko-pravnog odnosa. Nastanak upravno-pravnog odnosa. Vrste upravnih akata. Sadržajni elementi upravnog akta. Pravno dejstvo upravnog akta. Prestanak važenja upravnog akta. Pravosnažnost upravnih akata. Pogrešni upravni akti. Karakter normi koje regulišu upravno-pravne odnose. Upravni ugovor. Upravno pravo s obzirom na lica. Državljanstvo. Zavičajno pravo. Obaveza prijavljivanja prebivališta i boravišta građana. Lično ime. Udruženja građana Javni skupovi. Prava i dužnosti ovlaštenih lica organa unutrašnjih poslova u odnosu na građane. Evidencija i dokazivanje ličnih stanja građana. **Upravno pravo s obzirom na stvari:** Javno pravo. Eksproprijacija. Ostali oblici nastanka državne svojine. Rekvizicija. Obavezni otkup.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije). Znanje studenata kontinuirano se prati tokom semestra. U toku semestra provjera znanja se vrši putem najmanje jednog a najviše dva testa. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu od 50% u formiranju konačne ocjene. Završni ispit se polaže pismeno ili pismeno i usmeno u skladu sa utvrđenim režimom polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

prof. dr. Mustafe Kamarić i prof. dr. Ibrahima Festića: Upravno pravo, str. 240-568 .

Dopunska:

prof. dr. Ivo Borković: Upravno pravo, šesto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator Zagreb, 1997., str. 363-537.; prof. dr. Zoran R. Tomić: Upravno pravo, treće, novelirano i prošireno izdanje, Beograd, 1998., str. 327-574.; Prof. dr. Slavoljub Popović: Upravno pravo, opći dio, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, izdavač «Savremena administracija», izdavačko-štamarsko-knjižarska radna organizacija, Beograd 1999., str. 3-482, 649-682, 765-789

IZBORNI PREDMETI

AUTORSKO PRAVO I SRODNA PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Sticanje produbljenih znanja o autorskim i srodnim pravima, izdvajajući ih iz šireg konteksta oblasti intelektualnog vlasništva. Očekuje se da studenti shvate kako kulturni, tako i ekonomski značaj oblasti autorskih i srodnih prava, njihovu specifičnu pravnu prirodu, tendenciju njihove harmonizacije na regionalnom i međunarodnom nivou, kao i utjecaj modernih tehnologija na njihov razvoj i transformaciju.

Pojam, pravna priroda i historijski razvoj autorskog prava i srodnih prava. Ekonomski i kulturni značaj autorskih i srodnih prava. Nacionalni, regionalni i međunarodni izvori autorskog prava i srodnih prava. Autorsko djelo i autor. Sadržaj i trajanje autorskog prava. Vrste prava srodnih autorskom pravu. Specifičnosti u pogledu nosilaca, sadržaja i trajanja srodnih prava. Prijenos autorskih i srodnih prava. Ostvarivanje autorskih i srodnih prava. Zaštita autorskih i srodnih prava.

Obaveze studenata

Kontinuirano i redovno pohađanje nastave od strane studenata, te njihovo aktivno učešće u vidu referata ili drugih oblika izlaganja odabranih tema iz ove oblasti (interaktivni rad). Učešće stručnjaka iz prakse u oblikovanju nastavnog procesa iz ove discipline (Institut za intelektualno vlasništvo, organizacije za kolektivno ostvarivanje autorskih prava, međunarodni eksperti WIPO-a...), te mogući kratkotrajni angažmani studenata izvan nastave, u relevantnim institucijama i organizacijama, koje se bave ovom oblasti, a u svrhu sticanja praktičnih vještina. Saradnja sa visokoškolskim ustanovama umjetničkog smjera, kao ciljnim grupama nosilaca prava (Muzička akademija, Akademije scenskih umjetnosti, Akademija likovnih umjetnosti...). Kontinuirano praćenje rada studenata uz pismenu provjeru znanja na kraju semestra, koji zajedno utiču na konačnu ocjenu studentovog znanja iz ove oblasti.

Literatura

Zakonsko uređenje prava intelektualnog vlasništva u BiH, Prof. dr. Slavica Krneta, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, 2003.

Autorsko pravo, Ivan Heeneberg, Informator, Zagreb, 2001.

Autorsko pravo i srodna prava, Slobodan M. Marković, Službeni glasnik, Beograd 1999.

Intelektualna svojina, Međunarodni ugovori, Vesna Besarović, Blagota Žarković, Beograd, 1999.

Zakon o autorskim i srodnim pravima u BiH, «Službeni glasnik BiH» 07/02

EVROPSKO PRAVO INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Pravo intelektualnog vlasništva i poredak EU. Utjecaj stvaranja i stabilizacije unutrašnjeg tržišta EU na harmonizaciju prava intelektualnog vlasništva. Harmonizacija oblasti industrijskog vlasništva na nivou EU. Evropska patentna konvencija. Konvencija o patentu zajednice. Komunitarni žig. Komunitarni dizajn. Zaštita geografskih naziva na nivou EU. Harmonizacija oblasti autorskih i srodnih prava na nivou EU. Direktive Savjeta EEZ o pravnoj zaštiti računarskih programa. Direktiva Savjeta EEZ o pravu iznajmljivanja i posuđivanja i određenim srodnim pravima. Direktiva Savjeta EEZ o koordinaciji određenih propisa na području autorskog prava i srodnih prava u odnosu na satelitsku radio-difuziju i kablovski prijenos. Direktiva Savjeta EEZ o harmonizaciji rokova zaštite autorskih i srodnih prava. Direktive Evropskog parlamenta i Savjeta o pravnoj zaštiti banki podataka. Direktive Evropskog parlamenta i Evropskog savjeta o harmonizaciji određenih aspekata autorskog prava i srodnih prava u informacijskom društvu. Direktive Evropskog parlamenta i Savjeta o pravu slijedenja autora originala umjetničkog djela. Zaštita prava intelektualnog vlasništva na nivou EU. Direktive Evropskog parlamenta i Savjeta o sprovođenju prava intelektualnog vlasništva. Usklađenost propisa BiH sa standardima zaštite intelektualnog vlasništva u EU.

Obaveze studenata

Kontinuirano i redovno pohađanje nastave od strane studenata, te njihovo aktivno učešće u vidu referata, ili drugih oblika izlaganja odabranih tema iz ove oblasti (interaktivni rad). Samostalni istraživački rad studenata. Kontinuirano praćenje rada studenata uz pismenu provjeru znanja na kraju semestra, koji zajedno utiču na konačnu ocjenu studentovog znanja iz ove oblasti.

Literatura

Evropsko pravo intelektualnog vlasništva, Prof. dr. Slavica Krneta, 1996.
Europaisches Urheberrecht. Kommentar (Hrsg.: M. Walter), zusammen mit Walter, Blocher, Dreier, Daum, Dillenz, SpringerVerlag Wien, 2001.
Intellectual Property Rights in the EU Law, Free Movement and Competiton Law, David T. Keeli, Oxford Univesity Press, 2004.
Intelektualna svojina, industrijska svojina i autorsko pravo, Vesna Besarović, Beograd 2000.
Obrisi autorskog prava Evropske unije, Prof. dr. Slavica Krneta, Godišnjak Pravnog fakulteta u Zagrebu, 1995.
Očuvanje koncepta autorskih prava u eri digitalnih tehnologija, Iza Razija Mešević, Beograd, 1999.
Intelektualna Svojina, Međunarodni ugovori, Vesna Besarović, Blagota Žarković, Beograd, 1999.
Direktiva Evropskog parlamenta i Savjeta o sprovođenju prava intelektualnog vlasništva, br. 48/2004
Uredba EEZ o zaštiti geografskih naziva i imena proizvoda na poljoprivredne proizvode i živežne namirnice, br. 2081/92
Uredba Evropskog savjeta o komunitarnom žigu, br. 40/94
Uredba Evropskog savjeta o komunitarnom dizajnu, br. 6/2002

PRAVO INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Sticanje produbljenih znanja o pravu industrijskog vlasništva, izdvajajući ga iz šireg konteksta oblasti intelektualnog vlasništva. Očekuje se da studenti shvate privredni značaj oblasti industrijskog vlasništva, ali i njegovo ishodište, koje se nalazi u kreativnom i stvaralačkom radu pojedinca. Također se očekuje da studenti steknu razumijevanje za specifičnosti pojedinih prava industrijskog vlasništva (patenti, žigovi, geografske osnove i industrijski dizajn), njihov teritorijani karakter, te tendenciju unapređenja nesmetanog protoka roba i usluga, kroz harmonizaciju ove oblasti na međunarodnom nivou i stvaranje regionalnih sporazuma, koji omogućavaju sticanje ovih prava za teritoriju više država.

Pojam, pravna priroda i historijski razvoj prava industrijskog vlasništva. Vrste prava industrijskog vlasništva i njihove zajedničke karakteristike. Privredni značaj i funkcije pojedinih prava industrijskog vlasništva. Pronalazačko pravo i prava srodna pronalazačkom pravu. Pravo žiga. Pravo na industrijski dizajn. Pravo geografskih oznaka. Prenos prava industrijskog vlasništva. Zaštita prava industrijskog vlasništva.

Obaveze studenata

Kontinuirano i redovno pohađanje nastave studenata, te njihovo aktivno učešće u vidu referata ili drugih oblika izlaganja odabranih tema iz ove oblasti (interaktivni rad). Učešće stručnjaka iz prakse u oblikovanju nastavnog procesa iz ove discipline (Institut za intelektualno vlasništvo, patentni zastupnici, međunarodni eksperti WIPO-a...), te mogući kratkotrajni angažmani studenata izvan nastave, u relevantnim institucijama i organizacijama, koje se bave ovom oblasti, a u svrhu sticanja praktičnih vještina. Saradnja sa privrednim komorama i privrednim subjektima, kao ciljnim grupama nosilaca prava. Kontinuirano praćenje rada studenata uz pismenu provjeru znanja na kraju semestra, koji zajedno utiču na konačnu ocjenu studentovog znanja iz ove oblasti.

Literatura

Zakonsko uređenje prava intelektualnog vlasništva u BiH, Prof. dr. Slavica Krneta, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, 2003.

Patentno pravo, Slobodan M. Marković, Beograd 1997.

Ogledi iz prava industrijskog vlasništva, Doc. dr. Jozo Čizmić, Split 1998.

Intelektualna svojina, industrijska svojina i autorsko pravo, Vesna Besarović, Beograd 2000.

Intelektualna Svojina, Međunarodni ugovori, Vesna Besarović, Blagota Žarković, Beograd, 1999.

Zakon o industrijskom vlasništvu u BiH, «Službeni glasnik BiH» 03/02

Zakon o patentima i znacima razlikovanja, «Službeni list RBiH», br. 21/93 i 13/94 (čl. 108-117 i 118-125)

BERZE I BERZANSKO POSLOVANJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata s vrijednosnim papirima, pravom vrijednosnih papira i institucijama nadležnim za poslovanje vrijednosnim papirima, te upravljanjem i načinom organiziranja i poslovanja takvih institucija.

Pojam i vrste vrijednosnih papira. Funkcije vrijednosnih papira. Institucije koje obavljaju poslovanje vrijednosnim papirima. Pojam i vrste berzi. Uloga i zadaci berzi. Način rada berzi.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, interaktivna nastava – prezentacija – diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Čović, Šefkija, Poslovno pravo, Pravni fakultet, Sarajevo, 2004.

Zakonski propisi iz oblasti koje čine sadržaj nastavnog predmeta Pravo finansijskih institucija.

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura

KORPORATIVNO UPRAVLJANJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa sistemom upravljanja malim, srednjim i velikim korporacijama, pravima osoba u statusu vlasnika dijela kapitala sa različitim omjerom učešća u ukupnom kapitalu, sa naglaskom na male dioničare i njihova prava.

Izvori i upotreba finansijskih sredstava. Finansijsko upravljanje. Dugoročno upravljanje. Politika finansiranja i politika dividendi. Restrukturiranje korporacija. Finansijsko restrukturiranje banaka. Upravljanje međunarodnim finansiranjem.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, interaktivna nastava – prezentacija – diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Va Horne, C. James, Finansijsko upravljanje i politika, IX – izdanje, Mate, 1997.

Zakonski propisi iz oblasti koje čine sadržaj nastavnog predmeta.

U toku izvođenja nastave studentima može biti ponuđena i druga aktuelna literatura.

MEĐUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta je upoznavanje studenata sa međunarodnim pravilima, običajne ili konvencionalne prirode, čija je svrha rješavanja humanitarnih problema koji neposredno nastaju u oružanom sukobu (međunarodnom i nemeđunarodnom); Ograničavanje iz humanitarnih razloga, Prava strana u sukobu da izaberu metode i sredstva borbe te zaštitu osoba koje su pogođene sukobom.

Međunarodno pravo oružanih sukoba – od ratnog do humanitarnog prava definicija i priroda humanitarnog prava, izvori i razvoj humanitarnog prava. Pravila o izvođenju neprijateljstava u međunarodnim oružanim sukobima. Međunarodno humanitarno pravo od Povelje Ujedinjenih nacija do novih izazova. Međunarodno humanitarno pravo u sukobu sa kršenjem njegovih pravila (posebno na prostoru bivše SFRJ).

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupe i individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenja rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

M. Šahović, K. Obradović, M. Despot, Međunarodno humanitarno pravo, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2002 godine

Hans-Peter Gasser, Međunarodno humanitarno pravo, uvozna razmatranja, MOCK, Zagreb, 2000.

Izvori Međunarodnog humanitarnog prava, priredio M. Starčević, MOCK, Beograd 2002.

Dopunska:

Burgental Tomas, Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku, COLPI, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 1997. str. 286.

Ženevska Konvencija o zaštiti žrtava rata, 1949.

Poštovanje Međunarodnog humanitarnog prava, MCKC i Interparlamentarna unija, Priručnik za parlamentarce, br. 1. 1999.

NOMOTEHNIKA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Pravno normiranje kao oblik društvenog stvaranja. Pojam i zadatak nauke o izradi pravnih propisa. Predmet nauke o izradi pravnih propisa. Pravni propisi (vrste pravnih propisa i hijerarhija pravnih propisa). **Pretpostavke za donošenje pravnih propisa:** Pravna svijest; Znanja (opća naobrazba, poznavanje jezika, poznavanje društvenog uređenja, poznavanje društvene politike, poznavanje materijalnog prava, poznavanje nomotehnike). Metode za izjavu pravnog propisa: Taksativno normiranje, Primjerično normiranje, Apstraktno normiranje, Načelno normiranje, Procedentno normiranje.

Oblici normativnog izražavanja: Jezičko izražavanje u pravnim propisima (vrste jezika, gramatika u pravnim propisima, sintaksa u pravnim propisima, značenje izraza u pravnim propisima, interpunkcija u pravnim propisima). Pojmovi u pravnim propisima. **Sudovi u pravnim propisima.** Zaključci u pravnim propisima. Konstitutivnost, apstraktnost, prosječnost i ciljanost pravne norme. **Načela za izradu pravnog propisa:** Načelo jasnoće, kvaliteta i kvantiteta stila pravnog propisa, Načelo odnosa jezičkih izraza i logičkog smisla pravnog propisa, načelo ukupnosti sadržaja pravnog propisa, načelo utvrđivanja egzistencijalne i sadržajne zavisnosti nižeg o višem pravnom propisu. **Sastavni dijelovi pravnog propisa** (uvodni dio pravnog propisa, naslov pravnog propisa, uvodne odredbe, centralni dio pravnog propisa, prelazne odredbe pravnog propisa, kaznene odredbe pravnog propisa, završene odredbe pravnog propisa). Objavljivanje i stupanje na snagu pravnih propisa. Izmjene i dopune pravnih propisa. Prečišćeni tekst pravnog propisa. Ispravka pravnog propisa. Prestanak važenja pravnog propisa. Klasifikacija pravnih propisa s obzirom na: sadržaj, obim, prostor, vrijeme, nadležnost na donošenje, djelovanje. Postupak izrade zakona (izrada teza; izrada prednacrta, nacrti i prijedloga zakona; izrada obrazloženja; amandmani; javna rasprava). Redovni, skraćeni i hitni postupak za donošenje zakona.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada), prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobivaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Mihajlo Vuković, \uro Vuković: Znanost o izradi pravnih propisa – Nomotehnika, Informator, Zagreb, 1997.

Prof. dr. Mirjana Pajvančić: Pravno normiranje, Novi Sad, 1995.

Prof. dr. Ivo Borković: Postupak i tehnika izrade pravnih propisa, Informator, Zagreb, 1985.

Prof. dr. Miodrag Zečević: Proces stvaranja općih akata, Savremena administracija, Beograd, 1982.

PRAVNA KLINIKA IZ GRAĐANSKOG PROCESNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj je da studenti steknu i ovladaju konkretnim pragmatičnim znanjima, od nomotehnike, do aplikacije procesnog instrumentarija. Akcent se stavlja na praktičnu primjenu instituta u praksi. Očekivani rezultati su, prije svega, neposredna aktivnost i učešće studenata u svim segmentima rada, što jeste i osnovni zadatak pravne klinike, odnosno konkretna primjena nastavno-obrazovnih aspekata, uz maksimalnu angažiranost i aktivnost studenata. Obrazovno-nastavni aspekti: praktičan rad sa studentima i obuka na konkretnim pravnim problemima uz sudske prakse, posjeta sudovima i dr. Pravosudnim organima u cilju prisustva konkretnom procesu, uvid u rad sudske pisarnice, posjeta advokatskoj kancelariji. Simulacija suđenja na konkretnom slučaju, uz aktivno učešće studenata, gostovanja eminentnih pravnika i pravosudnika, i sl.

Paktikum: način pisanja tužbe kao temeljnog introduktivnog akta, sastavljanje odgovora na tužbu, kao obligatorne procesne radnje, pisanje podneska – eksepcije tokom parnice, simulacija dokaznog postupka, prisustvo uviđaju na licu mjesta, osporavanju nalaza sudskog vještaka, uvid u javne i privatne isprave, saslušanje svjedoka; Sačinjavanje sudskog spisa, način sastavljanja sudskog zapisnika, pisanje presude – rješenja, sastavljanje žalbe protiv presude i žalbe protiv rješenja kao redovnih pravnih lijekova, te revizije i zahtjeva za ponavljanje postupka, kao vanrednih pravnih lijekova.

Obaveze studenata

U pogledu izvođenja pravne klinike su veoma zahtjevne, u smislu konkretnog angažovanja, neposrednog učešća i aktivnosti u svim sferama izvođenja pravne klinike, davanje pune inicijative i sticanje kreativnosti, eksperimentisanje i slično.

Literatura

Čalija-Omanović: Građansko procesno pravo, /verificirani univerzitetski udžbenik/;
Omanović: Dispozitio u građanskom sudskom postupku, Mostar 2002; Omanović: Civil procedure, Sarajevo 2003/04;
Dopunska: Omanović: Contumacia, Bihać 2002.

PRAVNA KLINIKA IZ LJUDSKIH PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Interaktivni metod edukacije studenata u nekim praktičnim vještinama koje su neophodne za samostalno obavljanje buduće profesije. Svrha ovog predmeta jeste da obučiti studente kako da unaprijede pravne vještine u susretu sa konkretnim slučajevima iz prakse vezanih za problematiku ljudskih prava. Unutar oblasti ljudskih prava, njihovog priznanja, uživanja i zaštite svake godine se utvrđuje tema klinike «Ljudskih prava» koja je društvena aktuelna i koja zaslužuje posebnu pažnju. Osnovni cilj kliničkog obrazovanja jeste razvijanje analitičkog i kritičkog pristupa pitanjima ljudskih prava, razvijanje pravničkih vještina (analiza, prezentacija, razvijanje strategije unapređenja ljudskih prava). Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta omogućava: Razvijanje metoda pravne i činjenične analize slučaja, Razvijanje praktičnih vještina prezentacije, Razvijanje vještina u kontekstu organiziranja simuliranog suđenja, Zagovaranje ljudskih prava.

Profesionalna etika pravne profesije. Klinička metodologija. Vještine komuniciranja (vještine slušanja, vještina intervjuiranja i savjetovanja klijenta). Mehanizmi zaštite ljudskih prava. Razvijanje vještina zastupanja i pisanja pravnih akata. Simulirano suđenje.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobivaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Međunarodni dokumenti za zaštitu ljudskih prava.

Domaći instrumenti za zaštitu ljudskih prava.

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz oblasti.

PRAVNA KLINIKA IZ POSLOVNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi koji se žele postići u okviru klinike jesu sticanje osnovnih praktičnih znanja iz oblasti obligacionog prava. U okviru ovog predmeta sa studentima će prije svega biti rađene praktične vježbe i to kroz rješavanje konkretnih pravnih problema.

U okviru ovog predmeta sa studentima će biti prije svega rađene praktične vježbe i to kroz rješavanje konkretnih pravnih problema iz određenih tematskih cjelina.

Obaveze studenata

Studenti imaju pravo pohađati pravnu kliniku i aktivno učestvovati u istoj. Obaveze studenata se sastoje i u pisanju i rješavanju konkretnih slučajeva (pisanje ugovora i tužbi vezanih za Privredno pravo).

Literatura

Doc. dr. Veljko Trivun: Praktikum poslovnog prava, Sarajevo, 2002.

Prof. dr. Šrfkija Čović: Poslovno pravo, Sarajevo, 2003.

Prof. dr. Mirko Vasiljević, Poslovno pravo, Beograd, 2001.

Prof. dr. Miloš Trifković, Poslovno pravo, Sarajevo 1997.

PRAVNA KLINIKA IZ UPRAVNOG PRAVA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Kliničko obrazovanje studenata prava u oblasti upravnog prava kao metod «učenja iz iskustva» ili «učenja na osnovu činjenja» ima za cilj da se studenti uče praktičnim vještinama i profesionalnoj odgovornosti. Konkretnije, radeći sa stručnjacima iz prakse iz oblasti upravnog prava, studenti imaju priliku da sami razriješe slučajeve kojima se bave umjesto da samo memorišu opće pravne norme i najvažnija načela. Na ovaj način postiže se pozitivan utjecaj na kvalitet pravnog obrazovanja posebno s obzirom na činjenicu da se ovim interaktivnim metodom edukacije studenata prava razvija sposobnost analitičkog i kritičkog mišljenja kao izuzetno važan segment bavljenja pravom.

Opći principi profesionalne etike pravnik koji obavljaju funkcije i dužnosti u organima i institucijama koje imaju javne ovlasti za vođenje i rješavanje upravnih stvari. Odnos organa uprave sa strankama /podnesci u upravnom postupku, pozivanje, zapisnik, dostavljanje.../, Tehnika pisanja pravnih dokumenata u upravnom postupku /rješenja, vrste rješenja, zaključci, žalba, vanredna pravna sredstva/, Načini provođenja administrativnog izvršenja /izvršenje preko drugih lica, izvršenje putem prinude/, Dopunski upravni spor /upravno sudska zaštita sloboda i prava zajamčenih ustavom: spor o narušavanju ustavnih sloboda i prava pojedinačnim aktom, spor o narušavanju ustavnih sloboda i prava službenom radnjom/.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene oblike rada (prisustvo časovima, grupni i individualni rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti učesnici klinike na prvom času dobivaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje ocjene. U strukturi ukupnog broja poena 80% poena je predviđeno za aktivnosti i provjere tokom kliničkog obrazovanja. Završni ispit iz Pravne klinike iz upravnog prava je rješavanje konkretnog zadatka na osnovu realne ili simulirane situacije u pogledu ostvarivanja i zaštite prava u upravnim stvarima.

Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenta na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Zakonski tekstovi vezani za oblast upravnog postupka i upravnog spora.

OSMI SEMESTAR

GRAĐANSKO VANPARNIČNO I IZVRŠNO PROCESNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	5

Program predavanja

Građansko vanparnično procesno pravo: pojam, funkcija i bitna obilježja, - pravna priroda vanparničnog postupka, - mjesto vanparničnog procesnog prava u sistemu prava, - subjekti, načela i razvoj vanparničnog postupka, - sudske odluke, - pravni lijek, pravosnažnost; Posebni vanparnični postupci: uređenje ličnih stanja /oduzimanje-vraćanje poslovne sposobnosti, zadržavanje duševno bolesnih osoba u zdravstvenoj ustanovi, proglašenje nestalih lica umrlim i dokazivanje smrti; /Uređenje porodičnih odnosa (produženje-prestanak roditeljskog prava, oduzimanje-vraćanje roditeljskog prava, dozvola za zaključivanje braka); - Uređenje statusno-imbinskih odnosa (raspravljanje zaostavštine, određivanje naknade za ekspropisane nekretnine, upravljanje i korištenje zajedničkim stvarima, dioba stvari i nekretnina u suvlasništvu, uređenje međa/; - Ostali vanparnični postupci (sastavljanje i ovjeravanje sadržine isprava, čuvanje isprava, amortizacija isprava, sudski depozit).

Izvršno procesno pravo: izvršenje kao pravosudna funkcija, odnos izvršenog postupka prema drugim oblicima izvršenja, načela i pravna priroda izvršnog postupka, subjekti, pretpostavke za izvršenje, odluke i pravni lijekovi u izvršnom postupku, klauzula izvršnosti, opozicioni/opugnacioni prigovor i tužba, vrste izvršenja, obustava i odlaganje izvršnog postupka, protiv izvršenje.

Posebni dio: sprovođenje izvršenja, izuzimanje od izvršenja, izvršenje radi naplate novčanog potraživanja, sredstva izvršenja, izvršenje na pokretnim i nepokretnim stvarima, novčanom potraživanju dužnika, zabrana i prenos potraživanja – radi naplate i umjesto isplate, izvršenje na plati, izvršenje na drugim potraživanjima i pravima; - izvršenje radi ostvarivanja nenovčanih potraživanja: obaveza na radnju, trpljenje, nečinjenje, vraćanje radnika na rad, upisivanje prava u javnu knjigu, davanje izjave volje.

Obaveze studenata

Prisustvo predavanjima i praktikuma, redovni dolazak na nastavu, uz puno učešće i aktivnost u istoj, pristupanje testiranju, kao prethodnom i kvalifikacionom obliku provjere znanja studenata, te javno polaganje završnog ispita, uz mogućnost da se na licu mjesta očituju o rezultatima vrednovanja njihovog rada i učinka, kao i postavljanje zahtjeva za većom ocjenom.

Literatura

Čalija-Omanović: Građansko procesno pravo /verificirani univerzitetski udžbenik/
Rajović-Živanović-Momčilović: Građansko procesno pravo, Banja Luka 2001. Čizmović-Đuričin: Građansko procesno pravo, Podgorica 1997;
Omanović, Glossarium uz novi Zakon o izvršnom postupku FBiH, Sarajevo 2005.
Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

PENOLOGIJA

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
3	1	4	3

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa institucijama vezanim za pitanja izvršenja krivičnih sankcija, kao i alternativnih oblika sankcionisanja. Očekuje se da studenti obvladaju penološke institute i instrumente u općem smislu, kao i konkretne instrumente u BiH. Studenti se tako osposobljavaju za rad u organizacijama i institucijama koje se bave izvršenjem sankcija u širem smislu riječi.

Pojam i predmet penologije. Razvoj krivično-pravnih nauka i diferenciranje penologije u samostalnu nauku. Tradicionalna misao u penološkoj ideji i praksi (sistemi izvršenja kazne lišenja slobode i njihov razvoj). Savremena penološka misao i tendencije (resocijalizacija i prevaspitanje). Zatvorske ustanove. Osnovni principi izvršenja krivičnih sankcija. Alternativni oblici sankcionisanja. Osnovne karakteristike i principi izvršenja sankcija i alternativnih oblika sankcionisanja u BiH.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u predviđenim oblicima rada (predavanja, vježbe, konsultacije), a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih zadataka, a koji se odnose na konkretne institute izvršenja krivičnih sankcija. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnopravne zaštite ljudskih prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenta se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz testiranje. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih za konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Mladenović-Kupčević, R.: Osnovi penologije, Sarajevo, 2001.

Milutinović, M.: Osnovi penologije, Beograd, 1985.

Petrović, B., Gorazd, M.: Kriminologija, Sarajevo, 2004.

Zakon o izvršenju krivičnih i prekršajnih sankcija i izvršenju pritvora u BiH, «Službeni glasnik BiH» br. 13/2005.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Federacije BiH, «Službene novine Federacije BiH», 44/1998.

Dopunska:

Sijerčić-Čolić, H. : Maloljetničko krivično pravosuđe i maloljetnička delinkvencija u BiH. Godišnjak pravnog fakulteta u Sarajevu, XLIV, 2001.

Vranj, V. : Odgojne mjere prema maloljetnicima i njihovo izvršenje u BiH. Godišnjak Pravnog Fakulteta u Sarajevu, XLVII, 2004.

Vranj, V.: Alternativna sankcija rad za opće dobro na slobodi u Republici Hrvatskoj. Penološka teorija i praksa 2004., br. 3.

PROCESNO MEUNARODNO PRIVATNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	4

Program predavanja

Uvod (pojam i vidovi «sukoba jurisdikacija»; vođenje postupka u prisustvu elemenata inostranosti, izvori procesnog međunarodnog privatnog prava, unifikacija na internacionalnom planu, izvori procesnog međunarodnog privatnog prava u EU).

Međunarodna nadležnost (pojam međunarodne nadležnosti, tipovi međunarodne nadležnosti, pojam međunarodnih trgovačkih arbitraža i afirmacija arbitražnog sudovanja, dvostruka međunarodna litis pendencija, regulacija u EU, međunarodna regulacija). Međunarodna pravna pomoć (pojam međunarodne pravne pomoći i njena nezaobilazna uloga, principi na kojima počiva njeno davanje i traženje, redovan i poseban predmet međunarodne pravne pomoći, zamolnica, način komunikacije, međunarodna regulacija). Priznanje i izvršenje stranih sudskih i drugih odluka (pojam ekstertorijalnog dejstva stranih odluka, različiti pristupi problemu i različiti režimi priznanja u pojedinim zemljama, priznanje i izvršenje stranih i sudskih odluka prema našem međunarodnom privatnom pravu, regulacija u EU, međunarodna regulacija). Priznanje i izvršenje stranih arbitražnih odluka (pojam strane arbitražne odluke, režim njihovog priznanja i izvršenja prema našem međunarodnom privatnom pravu, međunarodna regulacija). Pravni položaj stranaca (procesnopravni položaj, potreba za nekim posebnim pravilima postupka kad u njemu sudjeluju strani državljani, pitanje besplatne sudske pomoći, aktorska kaucija, međunarodna regulacija, restrikcije u pogledu sticanja i uživanja pojedinih privatnih prava, kategorizacija prava po dostupnosti).

Obaveze studenata

Potrebna teorijska i praktična znanja i vještine studenti stiču kroz različite oblike nastavnog rada: predavanja, vježbe, usmene i pismene komunikacije i referate, seminarske radove, diskusije i sl. Studenti imaju obavezu prisustvovati predavanjima i vježbama i to najmanje 50% od utvrđenog semestralnog fonda časova, o čemu se vodi posebna evidencija. Provjeravanje znanja studenata vrši se tokom nastave i na završnom ispitu. U toku nastave student dobiva ocjene na temelju pismenih provjera znanja – testova (dva puta u semestru), u kojima se kombiniraju teorijska pitanja i praktični zadaci, zatim na temelju komunikacija i referata koje su sami uzeli ili su s njima zaduženi od strane nastavnika, ka i na temelju svog učešća u raspravama i analizama stvarnih i hipotetičkih slučajeva. Završni ispit se polaže usmeno, i student na kraju dobiva zbirnu ocjenu.

Literatura

E. Muminović: Procesno međunarodno privatno pravo, Sarajevo 2005. god. Ili drugi standardni udžbenik Međunarodnog privatnog odnosno procesnog prava koji odgovara nastavnom programu (npr. Varadi-Bordaš-Knežević: Međunarodno privatno pravo, Novi Sad 2003. god., Pak Međunarodno privatno pravo, Beograd 2001.)

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Sl. List SFRJ br. 43, 1982.9

Dopunska:

Dika-Knežević-Stojanović: Komentar Zakona o međunarodnom privatnom i procesnom pravu, Beograd 1991.; Sajko-Sikirić-boučekBabić-tepeš: Izvori hrvatskog i evropskog međunarodnog privatnog prava, Zagreb 2001.; Dvadeset godina Zakona o međunarodnom privatnom pravu, zbornik radova, Niš 2004.; \. Vuković: Međunarodno građansko procesno pravo, Banja Luka; Rakić-Knežević: Građansko procesno pravo Evropske Unije, Beograd 1998.

UGOVORNO POSLOVNO PRAVO

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	1	3	6

Program predavanja

Pojam ugovora i osnovna načela. Načelo ugovornog prava: načelo poštenja i savjesnosti, pojačanje pažnje, neformalnosti i teretnosti. Zaključivanje ugovora. Pregovori i predugovori. Ponuda i prihvata ponude. Prećutno zaključivanje ugovora

Poslovni ugovori: Ugovor o prodaji, Ugovor o posredovanju, Ugovor o trgovinskom zastupanju (agenturi), Ugovor o komisiju, Ugovor o uskladištenju, Ugovor o osiguranju, Ugovor o špediciji (otpremanju), Ugovor o građenju, Ugovori o turističkim uslugama, Ugovori o prijevozu – transportu, Ugovor o prijevozu robe morem, Ugovor o prijevozu robe u unutrašnjoj plovidbi, Ugovor o teglenju, Ugovor o prijevozu robe vazdušnim putem, Ugovor o prijevozu robe željeznicom, Ugovor o prijevozu robe drumom, Ugovor o kombinovanom prijevozu robe, Ugovor o prijevozu putnika, Ugovor o prijevozu prtljaga, Novi poslovni ugovori, Ugovor o transferu tehnologije (ugovor o licenci), Ugovor o kontroli kvaliteta i kvantiteta, Ugovor o ulaganju kapitala, Ugovor o dugoročnoj proizvodnoj kooperaciji, Ugovor o faktoringu, Ugovor o forfetingu, Ugovor o leasingu, Ugovor o frašizingu, Ugovor o obaveznoj distribuciji robe, Ugovor o tajmšeringu (time sharingu), Ugovor o koncesiji.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanja, vježbe, konsultacije). Znanje studenata kontinuirano se prati tokom semestra. U toku semestra provjera znanja se vrši putem najmanje jednog a najviše dva testa. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu od 50% u formiranju konačne ocjene. Završni ispit se polaže pismeno.

Literatura

Trifković/Milić/Sultanović, Poslovno pravo – ugovori, vrijednosni papiri i pravo konkurencije, Šahinpašić, Sarajevo, 1997.

Mirko Vasiljević, Poslovno Pravo – Ugovorno poslovno pravo, Udruženja pravika u privredi, Beograd, 2001.

Zakon o obligacionim odnosima

Dopunska:

Kapor/Carić, Ugovori robnog prometa, R.O. Svetozar Marković, Beograd, 1983 i kasnija izdanja.

Vilim Gorenc, TRGOVAČKO PRAVO – UGOVORI, Školska knjiga, Zagreb, 1995 i kasnija izdanja.

UPRAVNO PRAVO II

OBAVEZNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	2	4	6

Program predavanja

Imajući u vidu ostvarenje ljudskih prava i sloboda studenti motraju steži temeljita znanja iz upravnog postupka i upravnog spora, te određeni stepen znanja iz materijalnog prekršajnog prava i prekršajnog postupka. Uopšte o upravnom postupku. Dužnost. Načela upravnog postupka. Nadležnost. Stranka i njezino zastupanje. Opštenje organa i stranke. Dostavljanje. Rokovi. Povraćaj u pređašnje stanje. Odražavanje reda. Troškovi upravnog postupka. Dokazivanje. Prvostepeni postupak. Žalbeni postupak. Vanredna pravna sredstva. Izvršenje. Osnovi upravnog spora. Postupak u upravnom sporu. Sudska zaštita ustavom zajamčenih sloboda i prava od pojedinačnih akata i radnji. Pojam prekršaja. Pravni propisi o prekršajima. Materijalno prekršajno pravo. Prekršajni postupak.

Vježbe

Vježbe su auditorne. Angažiranost i zainteresiranost studenata za rad u procesu nastave se evidentira i boduje približavajući se obilježjima ECTS sistema. Da bi student stekao pravo na potpis nastavnika neophodno je da uredno i redovno pohađa predavanja i vježbe.

Na vježbama se izvode i uvježbavaju nastavne oblasti koje su obrađene na predavanjima.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene nastavne oblike rada (predavanje, vježbe, konsultacije). Znanje studenata kontinuirano se prati tokom semestra. U toku semestra provjera znanja se vrši putem najmanje jednog a najviše dva testa. Konačna ocjena se utvrđuje na završnom ispitu, a aktivnosti u nastavi učestvuju u procentu od 50% u formiranju konačne ocjene. Završni ispit se polaže pismeno.

Literatura

Upravno pravo, Prof. dr. Mustafa Kamarić i Prof. dr. Ibrahima Festića, od 240 do 568 strane.

Dopunska:

Upravno pravo, Prof. dr. Ivo Borković, od strane 363-537, šesto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Informator Zagreb, 1997. godine

Upravno pravo, Prof. dr. Zoran R.Tomić, od strane 327-574, treće, novelirano i prošireno izdanje, Beograd, 1998. godine

Prof. dr. Slavoljub Popović – Upravno pravo, opšti dio, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, izdavač "Savremena administracija", izdavačko-štamarsko-knjižarska radna organizacija, Beograd 1999. godine od strane 483-648, te 685-761

Upravno pravo, grupa koautora – Prof. dr. Stevan Lilić, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Prof. dr. Petar Kunić – Pravni fakultet Univerziteta u Banjoj Luci, Doc. dr. Predrag Dimnitrijević – Pravni fakultet Univerziteta u Nišu. Doc. dr. Milan Marković – Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore u Nišu, univerzitetski udžbenik, izdavač Savremena administracija, Beograd 1999. godine, od straned 312-594

AMERIČKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA

FEDERALIZAM U SAD

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa principima federalizma u SAD-a, te značajem federalizma za izgradnju i funkcionisanje modernog američkog političkog sistema. Kroz razmatranje teorijskih dilema osnivača američkog Ustava, studentima će se izložiti osnovna ideja federalizma kojom su osnivači bili vođeni, a to je shvaćanje federalizma kao najboljeg načina da se onemogući tiraniju države, decentralizacijom državne vlasti. Okosnica za rad sa studentima svakako je analiza Ustava, te je cilj da studenti razumiju značaj Ustava i ulogu Vrhovnog suda SAD-a u razumijevanju federalnih principa i izgradnji moderne države. Stoga će se studenti upoznati sa određenim brojem sudskih slučajeva, kako onih iz prošlosti, tako i modernih koji diktiraju dalji razvoj federalizma u SAD-a.

Ovakvim načinom rada studenti će pored teorijskog znanja, imati i na sudskim. Cilj je da nakon što odslušaju predmet, mogu samostalno analizirati i primjenjivati na konkretne slučajeve osnovne principe američkog federalnog sistema. Federalizam i federacija. Konfederacija i Federacija. Teorijske osnove američkog federalizma/suverenitet u federalnoj državi. Ustav SAD-a i njegov značaj za razvoj federalizma. Konceptije dualnog i kooperativnog federalizma u SAD-u. Položaj federalnih jedinica (država). Supremacija nacionalnog zakona. Raspodjela zakonodavne nadležnosti između federacije i federalnih jedinica (izričite ovlasti, rezervirane ovlasti, prešutne ovlasti i konkurentne ovlasti). Sukob nadležnosti između federacije i federalnih jedinica. Participacija federalnih jedinica u vršenju federalne vlasti. Položaj i uloga federalnih jedinica u vanjskoj politici federacije. Raspodjela sudske i upravne vlasti. Moderne tendencije američkog federalizma. Sistemi lokalne samouprave.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspjehnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Ibrahim Festić: Raspodjela zakonodavne nadležnosti između federacije i federalnih jedinica, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2003.

Miodrag Jovičić: Savremeni federalizam, Beograd 1973.

Nurko Pobrić: Ustavno pravo, Slovo, Mostar 2000.

Ratko Marković: Ustavno pravo i političke institucije, Službeni glasnik. Beograd 1998.

Božo Kljajić: Položaj federalnih jedinica u međunarodnim odnosima – PROVJERITI Ćazim Sadiković: Politički sistemi, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo 2004.

Filip Lovo: Velike savremene demokratije, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Novi Sad 1999. Sudski slučajevi

SUDSKI SISTEM U SAD

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa sudskim sistemom SAD s obzirom na karakteristiku američkih sudova vezanu za paralelno postojanje sudova država-članica sa federalnim sudovima, s posebnim akcentom na granice sudske nadležnosti. Cilj ovog nastavnog predmeta je izlaganje osnova sudske sistema SAD s obzirom da je sudski sistem najpogodnija polazna tačka za ispitivanje izvora američkog prava jer su sudovi u Americi, kao i u drugim državama common law, tradicionalno predstavljali izvorište javnih pravila.

Struktura sudova/sudovi u okviru federalnih jedinica –državni sudovi, nadležnost/. **Federalni sudovi**/okružni sudovi, apelacioni sudovi, Vrhovni sud, posebni sudovi sa ograničenom nadležnošću/. **Federalna sudska nadležnost**/raspodjela vlasti između federacije i država – članica, slučajevi u kojoj je jedna strana u sporu sa SAD-om, sporovi između stranaka koji se tiču federalnih zakona, sporovi između građana različitih država – članica/. **Pravo koje primjenjuju federalni sudovi**/problem prilagođavanja državnog i federalnog prava, federalno običajno pravo, precedentno pravo država – članica/.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Pozitivno ocijenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

Carp, Robert A. & Stidham, Ronald, *Judicial Process in America*, 5th ed.(Washington, D.C.:CQ Press), 2001.

Meador Daniel John, *America Courts* (St.Paul, Minn: West Pub. Co) 1991.

Neubauer David W. *Judicial Process: Law, Courts and Politics in the United States*, 2nd ed. (Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers), 1997.

druga domaća i strana literatura po izboru studenta

UVOD U AMERIČKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa općim osnovama pravnog sistema SAD s ciljem da studenti dobiju prethodna znanja kao okvir za dalje proučavanje američkog prava koji karakterišu dva različita elementa: jedinstvena vrsta federalizma i tradicija običajnog prava.

Historijska pozadina i napomene o terminologiji /porijeklo američkog prava, law, common law, case law.../. **Pravnička profesija i školovanje pravničkih kadrova** /raznolikost pravnih škola, advokati, pravnici u preduzećima, korporacijama, državnoj službi, sudije, profesionalne organizacije/. **Zakonodavni sistem i izvori prava** /redosljed značaja zakonodavnog materijala, forma prava u pisanim zakonima, značaj izvora prava od drugostepene važnosti, klasifikacija/. **Postupak** /građanski postupak, krivični postupak, dokazni postupak, pravila o sukobu zakona/. **Privatno pravo** /ugovori, naknada vanugovorne štete, imovinsko pravo, porodično pravo, trgovačko pravo.../. **Javno pravo** /ustavno pravo, administrativno pravo, radno pravo, krivično pravo, poresko pravo, reguliranje trgovine/.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Pozitivno ocijenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

Ansary, Tugrul&Clark, David Scott, eds. Introduction to the Law of the United States, 2nd ed.

Byrd, B. Sharon, Introduction to Anglo-American Law&Language, 2 ed.

Munchen: C.H: Beck, 2001.

Hegland, Kenney F., Introduction to the Study and Practice of Law in a Nutshell, 4th ed. (St.Paul, Minn: Thomson/West), 2003

druga domaća i strana literatura po izboru studenta

ME\UNARODNO ARBITRAŽNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Izvođenje nastave iz ovog predmeta nastavne grupe ima kao osnovni cilj da studenti steknu produbljena znanja i profesionalne vještine koje se odnose na arbitražno rješavanje sporova u građanskoj i trgovačkoj materiji. Oni treba da steknu jasnu predstavu o prednostima arbitražnog rješavanja sporova, kao i o svim aspektima takvog načina sudovanja (formiranju arbitraže i institucionalnim pitanjima, o problemu mjerodavnog procesnog i materijalnog prava pred arbitražama, arbitražnim klauzulama i arbitražnim sporazumima, pravnim okvirima u kojima su takvi sporazumi mogući, o režimu priznanja i izvršenja stranih arbitražnih odluka i o tome slično. Kurs bi trebao rezultirati spremnošću studenata da kao pravni savjetnici ili zastupnici mogu ispravno posavjetovati svoje klijente o povoljnosti i prihvatljivosti arbitražnog rješavanja njihovih sporova, da uspješno sudjeluju u takvim postupcima ili da ih uspješno vode.

Uvod (pojam međunarodne trgovačke arbitraže i pravni izvori, arbitražna klauzula i arbitražni sporazum, problem “arbitrabilnosti” predmeta, sjedište arbitraže, mjerodavno procesno i materijalno pravo). **Pravni problemi prije otpočinjanja postupka** (pojam arbitara, svojstva arbitara, nezavisnost arbitara, prihvaćanje uloge arbitra i odgovornost arbitra, izuzeće arbitara). **Arbitražni postupak** (procesni principi, nadležnost arbitraža, problem dvostruke litis pendencije, tok postupka, mjere obezbjeđenja i troškovi postupka, donošenje odluke). **Pravni problemi nakon donošenja arbitražne odluke** (problem priznanja i izvršenja stranih arbitražnih odluka, utvrđivanje pripadnosti arbitražne odluke, smetnje priznanju strane arbitražne odluke po internim i međunarodnim izvorima, problem poništaja arbitražnih odluka).

Obaveze studenata

Potrebna teorijska i praktična znanja i vještine studenti stiču kroz različite oblike nastavnog rada: predavanja, usmene i pismene komunikacije i referate, diskusije i sl. Studenti imaju obavezu prisustvovati predavanjima i to najmanje 50% od utvrđenog semestralnog fonda časova, o čemu se vodi posebna evidencija. Provjeravanje znanja studenata vrši se tokom nastave i na završnom ispitu. U toku nastave student dobija ocjene na temelju pismenih provjera znanja – testova (u jednom semestru), u kojima se kombiniraju teorijska pitanja i praktični zadaci, zatim na temelju komunikacija i referata koje su sami uzeli ili su s njima zaduženi od strane nastavnika, kao i na temelju svog učešća u raspravama i analizama stvarnih i hipotetičkih slučajeva. Završni ispit se polaže usmeno, i student na kraju dobija zbirnu ocjenu.

Literatura

E. Muminović: Procesno međunarodno privatno pravo, Sarajevo 2005. g. ili drugi standardni udžbenik Međunarodnog privatnog prava, koji odgovara nastavnom programu (npr. Varadi-Bordaš-Knežević: Međunarodno privatno pravo, Novi Sad, 2003. g. Pak M., Međunarodno privatno pravo, Beograd, 2001.

Zakon o rješavanju sukoba zakona sa propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Sl. list SFRJ br. 43, 1982.)

Konvencija o priznanju i izvršenju stranih arbitražnih odluka (New York 1958.).

PRAVO OSIGURANJA KREDITA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti stiču produbljena znanja o pravu osiguranja kredita, sa akcentom na realnim sredstvima osiguranja. Predmet pretpostavlja interdisciplinarni pristup materiji i studenti objedinjuju znanja stečena u stvarnom pravu i obligacionom pravu, te im se prezentira i procesnopravna komponenta, prije svega izvršno i stečajno pravo, te notarsko pravo. Cilj je da studenti ovladaju sposobnošću da shvate različita sredstva osiguranja kredita. zakonske forme ali i stanje u praksi, da razviju analitičke sposobnosti koje se tiču rizika i sukoba pojedinih sredstava osiguranja.

Uvod – značaj kredita u tržišnoj privredi. Uvjeti koje mora ispuniti adekvatno osiguranje kredita. Poređenje realnih i personalnih sredstava osiguranja kredita. Zahtjevi moderne kreditne privrede kojima ne mogu udovoljiti klasična sredstva osiguranja kredita – moderne tendencije u razvoju sredstava osiguranja. Uporednopravni aspekt – sredstva osiguranja kredita u tranzicijskim zemljama Evropskoj uniji. Mobilijarna sredstva osiguranja (bezposjedovna zaloga, registrirana zaloga, fiducijarno vlasništvo, zadržanje prava vlasništva, lizing). Imobilijarna sredstva osiguranja – hipoteka i zemljišni dug. Procesnopravni aspekt osiguranja kredita – pribavljanje izvršnog naslova, uloga notara u osiguranju potraživanja, položaj osiguranog povjerioca u izvršnom i stečajnom postupku.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja i aktivno učestvovati u svim oblicima nastavnog rada. Po sopstvenom izboru, uz konsultaciju sa nastavnikom ili po preporuci nastavnika obavezni su izraditi pismeni rad (esej) o određenoj temi. U toku semestra provjera znanja vrši se putem testa. Progres studenata kontinuirano se prati tokom nastave. Na formiranje konačne ocjene utiču rad i aktivno učešće u nastavi u procentu od 20%, esej 20%, a test 30%, tako da predispitne aktivnosti učestvuju u iznosu od 70% u konačnoj ocjeni. Završni ispit se polaže pismeno.

Literatura

Obren Stanković – Miodrag Orlić. Stvarno pravo, Beograd, 1989. kao i sva kasnija izdanja Nikola Gavella i drugi, Stvarno pravo, Zagreb, 1998.

Edita Čulinović Herc, Ugovorno osiguranje tražbina zalaganjem pokretnih stvari bez predaje stvari u posjed vjerovnika, Rijeka, 1998.

Matjaž, Tratnik, Vesna Rijavec, Tomaž Keresteš, Renato Vrenčur, Stvarnopravna zavarovanja, Maribor, 2001.

Meliha Powlakić, Stvarnopravna sredstva osiguranja napokretnim stvarima u zemljama nasljednicama bivše SFRJ, objavljeno u: Gesellschaft für technische Zusammenarbeit (Hrsg.), Das Budapester Symposium, Beiträge zur Reform des Sachenrechtes in den Staaten Südosteuropas, Budimpeštanski simpozijum, Dorpinos reformi stvarnog prava u državama Jugoistočne Evrope, Bremen, 2003., str. 220 – 245.

Meliha Powlakić, Zemljišni dug u usporednom pravu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 26., br.1., 2005., str 207-254.

Meliha Powlakić, Leasing kao sredstvo osiguranja povjerilaca, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XLV/2002.

STEČAJNO PROCESNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi, pojam, načela i izvori stečajnog postupka, vrste stečaja, načela stečajnog postupka, zakonodavna nadležnost, subjekti stečaja, stečajni sud i njegovi pomoćni organi, nadležnost stečajnog suda, odbor povjerilaca, položaj stečajnog upravnika u stečajnom postupku, stranke u stečajnom postupku, stečajni dužnik i stečajni povjerilac, tok stečajnog postupka: osnovni stadijumi, pripremanje, pokretanje i sprovođenje stečajne procedure, rješavanje sporova nastalih u toku stečajnog postupka, prethodni postupak, prvo ročište, obavezan pokušaj prinudnog poravnanja, stečajni razlozi, otvaranje stečaja. Oglašavanje stečaja, nastupanje pravnih posljedica, parnična sposobnost stečajnog dužnika, izvršenje i obezbjeđenje, prebijanje potraživanja /kompenzacija/, radni odnosi, dospelost i konverzija potraživanja, uslovna potraživanja, kamate, prekid i obustava zastarjelosti, ugovori i jednostrane izjave volje, pravo na potragu stvari, obrazovanje stečajne mase, prijava i ispitivanje potraživanja, utvrđena potraživanja, upućivanje na parnicu. Unovčenje imovine dužnika, javna prodaja, pravo prvokupa, poništaj prodaje, prodaja dužnika, namirenje povjerilaca, izdvajanje iz diobne mase, prvenstvo u namirenju, srazmjerno namirenje, isplatni redovi u posebnim stečajnim postupcima, neraspoređena sredstva. Okončanje stečajnog postupka, prestanak stečajnog dužnika.

Obaveze studenata

Da prisustvuju izvođenju nastave, da uzmu aktivno učešće u istoj, postavljanje pitanja i traženja odgovora na sve nejasnoće u vezi sa nastavnom građom. Dolazak na prethodna – kontrolna ispitivanja znanja putem pismenih testova tokom semestra, čiji je cilj ustanovljavanje nivoa i rezultata prethodnog edukacionog ciklusa, te polaganje završnog usmenog ispita iz ovog predmeta.

Literatura

Čović: Poslovno pravo, Sarajevo, 2003 /kao verificirani univerzitetski udžbenik/
Poznić, Rakić-Vodinelić: Građansko procesno pravo, Beograd 1999.
Velimirović: Preduzeća i njihovi pravni poslovi, Sarajevo 2000.
Shepard, Company Law, London 1997.

NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA II

MEĐUNARODNO STANDARDI U IZBORNOM PRAVU

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osposobljavanje studenata za razumijevanje međunarodnih standarda o izbornom pravu i njihova upućenost u razne izborne sisteme i izborne tehnike preko kojih se oni ostvaruju i štite može značajno pomoći da izbori postanu siguran put demokratskog osvajanja i vršenja državne vlasti.

Pojam i značaj izbornog prava i izbornih sistema (reprezentativnost, uspostavljanje stabilne i efikasne vlasti, demokratsko razrješavanje konflikata, osiguravanje odgovornosti nosilaca funkcija vlasti, promovisanje parlamentarne opozicije). Načela izbornog sistema (opšte biračko pravo, jedno biračko pravo, neposredni i posredni izbori, sloboda i tajnost glasanja, aktivno i pasivno biračko pravo). Pluralno – većinski sistemi (“prvi dobija mjesto”, “blok sistem”, “alternativni glas”, “partijski blok glas”, “dvokružni sistem”). Poluproporcionalni sistemi (“jednostruki neprenosivi glas”, “Paralelni sistemi”). Sistemi proporcionalne zastupljenosti (“proporcionalna zastupljenost listi”, “personalizovani proporcionalni sistem”, “jednostruki prenosivi glas”). Izborni prag. Otvorene, zatvorene slobodne liste. Magnituda izbornih jedinica. Posebni parlamentarni zahtjevi (zastupljenost žena, zastupljenost manjina, zastupljenost zajednica). Predsjednički izbori. Izbori lokalnih vlasti. Izborni postupak (birački spiskovi. kandidovanje, organi za provođenje izbora, glasanje). Utvrđivanje izbornih rezultata i raspodjela mandata. Kontrola izbora i zaštita izbornih prava. Finansiranje izbora.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada), prema utvđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržaju aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Udžbenik za Ustavno pravo

Andrew Reynolds, Ben Reilly: Oblikovanje izbornog sistema, Rabic, Sarajevo, 1999.

Nohlen D.: Izborna prava i stranački sustav. Zagreb, 1992.

Prof. dr. Neđo Miličević: Ustavno uređenje Bosne i Hercegovine i biračko pravo građanina, Pravni centar Fonda Otvoreno društvo, Sarajevo 2001.

SUDSKO PRAVO EVROPSKE UNIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa osnovama sistema sudske zaštite u okviru Evropske unije sa ciljem povećanja učinkovitosti budućih pravika u razumijevanju: načina i zaštite sticanja subjektivnih komunitarnih prava, zatim odnosa između stečenih komunitarnih prava prema nacionalnom pravu, te stvaranja novih komunitarnih sredstava zaštite u okviru Evropske unije.

Evropski sud /naziv, sastav, nadležnost u svjetlu Amsterdamskih amandmana, funkcija generalnog pravobranioca, organizacija i rad Evropskog suda, stručna i administrativna služba/.

Sud prve instance /nastanak, nadležnost, sastav, postupanje u pojedinim predmetima, mogućnost žalbe/. **Djelovanje Evropskog suda** /kontrola zakonitosti, povreda ugovornih obaveza od strane države članice, spor "pune jurisdikcije", prethodno pitanje odštetna odgovornost Zajednice, tužba za poništenje, propuštanje administracije, prigovor nezakonitosti/.

Metode i tehnike tumačenja. Osnovni elementi postupka pred Evropskim sudom /pokretanje postupka, prikupljanje činjenica i pravne građe, javno zasjedanje, odlučivanje, objavljivanje odluka/. **Dejstvo odluka Evropskog suda.**

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Pozitivno ocijenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

Nevenko Misita, Osnovi prava Evropske unije, Sarajevo, 2002, str. 485-620

Dehousse R. The European Court of Justice – The politics of Judicial Integration, Macmillan Press, New York, 1998.

Radovan Vukadinović, Stvaranje i ostvarivanje komunitarnih prava u Evropskoj uniji, Beograd, 1998.

druga domaća i strana literatura po izboru studenata

UPRAVNO PRAVO EVROPSKE UNIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi nastavnog predmeta Upravno pravo Evropske Unije se sastoje u upoznavanju studenata sa upravnim postupkom i upravnim sporom pred organima Evropske Unije i sa pravnim pojmovima ove grane prava koji odstupaju od sadržine pojmova klasičnog upravnog prava.

Akti koji podliježu kontroli zakonitosti. Slučaj Noordwijks cement Accord. Slučajevi u kojima su se pojavili ozbiljni problemi. Ništavi i rušljivi akti. Autor akta. **Locus standi.** Privilegirani tužioc. Neprivilegirani tužioc. Osnovni uvjeti po Ugovoru o EC. Odnos između uvjeta. Pojedinačna zainteresiranost i priroda odluke. Kvazisudsko odlučivanje. Neposredna nezainteresiranost. Neprivilegirani tužioc: Ugovor o ECSC. **Šutnja uprave.** Negativne odluke. Definiranje stava. Stranke u postupku. Šutnja koja podliježe kontroli zakonitosti. Podnošenje zahtjeva za djelovanje. Locus standi. Oblik presude **Posredno osporavanje.** Odredbe ugovora Evropska Zajednica. Evropska Zajednica za uglj i čelik. Koji se akti mogu osporavati? Ko može osporavati? U kojim postupcima se može osporavati? Po kojim osnovima se može osporavati? Posljedice uspješnog osporavanja. Nepostojeći akti. **Osnova za kontrolu zakonitosti.** Osnovi za kontrolu zakonitosti. Formalni uslovi. Činilac vremena. Interes. Zabluda o činjenicama. Šutnja uprave. Zaključci. **Poništavanje i ukidanje.** Poništavanje i ukidanje. Poništavanje. Posredno osporavanje. Ukidanje. **Obaveze Zajednice.** Ugovori. Kvazi ugovori. Građanskopravni delikt. Odgovornost za akte koji treba da imaju pravno dejstvo. Konkurentna odgovornost: Zajednica i države članice.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni prisustvovati svim predviđenim oblicima rada, te izrade jedan pristupni esej/projekat na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom predviđenih oblika nastave, a pred ispitne aktivnosti utiču na 80% bodova vezanih za konačnu ocjenu na ispitu. Pozitivno ocijenjen esej/projekat je uvjet za pristup ispitu.

Literatura

T.C. Hartley, Osnovi prava Evropske Zajednice – Uvod u ustavno i upravno pravo Evropske Zajednice – Sarajevo, 1998. godine od 339-507 strane
Smjernice i drugi akti Evropske Unije u oblasti upravnog prava.

NASTAVNA GRUPA KOMUNITARNA III

GRAĐANSKO PROCESNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Obrazovno-nastavni aspekti: elaboriranje studentima materije Građanskog procesnog prava Evropske unije. Sukladno metodi funkcioniranja pravnog poretka EU, težište je na praktici institucija EU, a naročito Evropskog suda i Evropske komisije. Cilj je apsolviranje predmetne materije od strane studenata, koji će biti u mogućnosti analitički joj pristupiti, sagledavajući je iz ugla nužnosti usklađivanja propisa na evropskom planu. Očekivani rezultati: da studenti ovladaju materijom organizaciono-pravnog i procesno-pravnog Građanskog procesnog prava Evropske unije u svjetlu njene sve nalaženije “evropeizacije” i da pokušaju pozicionirati naše nacionalno pravo u tom globalnom procesu.

Uvod: pojam i razgraničenje u odnosu na ostale discipline, historijski osvrt i razvoj, izvori Građanskog procesnog prava EU; Institucionalni okviri u smislu pozitivnih propisa u svjetlu odgovarajućih rješenja EU, pojam regionalnog pravnog povezivanja /teorije, stupnjevi/, nastanak i razvoj EU i njenih institucija /pozitivna i negativna integracija/, zajednički-jedinstveni-unutrašnji pravosudni organi i organizacije, tendencije ujednačavanja nacionalnih prava, ukidanje ograničenja, pojam pravila pravnog puta, Evropski sud i Evropska komisija, mogućnosti jedinstvene kodifikacije, organizaciono-pravna unifikacija.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni prisustvovati predavanjima i nastavnim aktivnostima, izraditi seminar iz određene teme /ili djelovati kao oponent na njegovoj odbrani/. Provjera znanja: praćenjem prisustva i aktivnog učešća na predavanjima, ocjenom seminara (autori/ili oponent), preliminarnim usmenim testovima, te putem – po pravilu – završnog usmenog ispita.

Literatura

Herdegen: Europsko pravo, Rijeka, 2003.

Vukadinović: Pravo Evropske unije, Beograd, 2001.

Misita: Osnove prava zaštite potrošača Evropske zajednice, Sarajevo, 1997.

Dopunska:

Vuković: Međunarodno građansko procesno pravo, Beograd, 1987.

EVROPSKO UGOVORNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi koji se žele postići u okviru ovog predmeta jesu sticanje osnovnih znanja iz evropskog ugovornog prava. U okviru ovog predmeta sa studentima će prije svega biti obrađeni principi evropskog ugovornog prava.

U okviru ovog predmeta sa studentima će prije svega biti obrađeni principi evropskog ugovornog prava (PECL) i to posebno: zaključenje ugovora, zastupanje, tumačenje, ispunjenje, neispunjenje i pravna dejstva, zastarjelost, ništavost ugovora i sl.

Obaveze studenata

Studenti imaju pravo pohađati predavanja i aktivno učestvovati u nastavi. Interaktivna saradnja sa studentima, upoređivanje rješenje pojedinih problema u evropskim načelima sa domaćim pozitivnim pravom. Studenti aktivno učestvuju u rješavanju pravnih problema. Pismeno rješavanje praktičnih testova.

Literatura

Herdegen: Evropsko pravo, Rijeka, 2003.

Vukadinović: Pravo Evropske unije, Beograd, 2001.

Misita: Osnove prava zaštite potrošača Evropske zajednice, Sarajevo, 1997.

Dopunska:

Vuković: Međunarodno građansko procesno pravo, Beograd, 1987.

PRAVO ZAJEDNIČKOG TRŽIŠTA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Izlaganje materije obuhvaćene ovim predmetom ima za cilj upoznavanje studenata sa osnovnim elementima pravnog režima unutrašnjeg tržišta Evropske zajednice, odnosno Evropske unije. Tim povodom posebno se obrađuju tzv. osnovne komunitarne grupe slobode (promet robe, usluga, radne snage/ljudi i kapitala na unutrašnjem tržištu), i pravni režim tržišne konkurencije, U skladu sa metodom funkcionisanja pravnog poretka EU poseban naglasak je na praksi institucija EU, a prije svih Evropskog suda i Evropske komisije, kao i na fenomenu jedinstva bh tržišta.

Po apsolviranju ove materije studenti će biti u mogućnosti analitički joj pristupiti, sagledavajući je iz ugla nužnosti usklađivanja propisa na evropskom planu, i u skladu s tim **Uvod**. Regionalno ekonomsko povezivanje (pojam; teorije, stupnjevi); Nastanak i razvoj EU (negativna i pozitivna integracija); Zajedničko – jedinstveno. Unutrašnje tržište; Ekonomsko-monetarna unija. **Sloboda kretanje robe**. Osnovni principi; Eliminacija kvantitativnih ograničenja i ograničenja “sa istim dejstvom”; Dopušteni izuzeci; Ujednačavanje prava. **Sloboda pružanja i korišćenja usluga**. Osnovni principi; Ukidanje ograničenja; Dopušteni izuzeci; Ujednačavanje prava. **Sloboda kretanja radnika/ljudi i poslovnog etabliranja**. Osnovni principi; Ukidanje ograničenja; Dopušteni izuzeci; Osnovna prava radnika migranata (ugla unijskog građanstva); Ujednačavanje prava. **Sloboda kretanja kapitala i sredstava plaćanja**. Osnovni principi; Ukidanje ograničenja; Dopušteni izuzeci; Ujednačavanje prava (bankarstvo; investicije; osiguranje; transogranično plaćanje). **Tržišna konkurencija**. Izvori prava; Restriktivni sporazumi; Zloupotreba dominantnog položaja; Koncentracija; Državne subvencije. raditi na stvaranju odgovarajućih propisa i njihovoj primjeni u praksi.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni prisustvovati predavanjima i izraditi seminar iz određene teme (ili djelovati kao oponent na njegovoj odbrani). Provjera znanja: uz praćenje rada tokom semestra, po pravilu, putem pismenog završnog ispita. Odgovarajući minimum prisustva predavanjima i seminarskim časovima je uslov za pristupanje završnom ispitu.

Literatura

Vukadinović, Radovan, Pravo Evropske unije, “Megatrend” univerzitet primjenjenih nauka, Beograd, 2001, str 96 – 305

Herdegen, Matthias, Europsko pravo, PF Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 2003, str 184 do 249.

Mlikotin – Tomić, Deša, Pravo konkurencije Evropske zajednice, COLPI, Budimpešta, 2000

NASTAVNA GRUPA KRIVIČNO-PRAVNA I

OSNOVI KRIMINALISTIKE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa značajem i ulogom kriminalistike u suzbijanju kriminaliteta, te osnovnim kriminalističkim institutima. Cilj je da studenti ovladaju osnovnim znanjima o metodologiji istraživanja kriminaliteta, tj. kakva je uloga pojedinih državnih organa prekrivičnog i krivičnog postupka, a primarno tužiteljstva i policije. Time se student, u određenoj mjeri, osposobljava za rad u državnim organima koji se bave otkrivanjem, istraživanjem i procesuiranjem kriminala.

Pojam i predmet kriminalistike; Osnovna načela i zlatna pitanja kriminalistike; Opći dio kriminalistike: Kriminalističko-taktične radnje, Kriminalističko-tehničke metode i sredstva. Posebni dio kriminalistike: Metodologija istraživanja općeg kriminala, Metodologija istraživanja privrednog kriminala, Metodika istraživanja genocida i ratnih zločina, Metodika istraživanja maloljetničke delikvencije Metodika istraživanja prometne delikvencije.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja prema utvđenom fondu sati. Uspješnost studenata u savladavanju osnova kriminalistike kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima /kreditima/. Znanje studenata se provjerava jednim testom koji će se raditi na predavanjima, što će 50 % uticati na konačnu ocjenu koja se utvrđuje na ispitu. Ispiti se polaže usmeno ili pismeno, što će zavisiti od uvjeta utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata pomoću odgovarajućih upitnika.

Literatura

Petrović, B. (2005). Osnovi kriminalistike. Sarajevo: Pravni fakultet;
Modly, D., Petrović, B., Korajlić, N. (2004). Uvod u kriminalistiku: Sarajevo
Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine (odabrana poglavlja)

Dopunska:

Pavišić, B. Modly, D. (1999). Kriminalistika. Rijeka: Pravni fakultet,
Aleksić, Ž., Škulić, M. (2002). Kriminalistika,. Beograd: Dosje.
Maver, D., et al. (2004). Kriminalistika. Ljubljana: Uradni list.
Bošković, M. (1998). Kriminalistika metodika I. Beograd: Policijska akademija.
Bošković, M. (2000). Kriminalistika metodika II. Beograd: Policijska akademija.
Krivokapić, V. (1997). Kriminalistika taktika III. Beograd: Policijska akademija.
Simonović, B. (2004). Kriminalistika. Kragujevac: Pravni fakultet.

PREKRŠAJNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Student se upoznaje sa osnovnim pojmovima prekršajnog prava kao samostalne pravne discipline koja je uključena u sistem kaznenog prava koji je pojmovno širi od krivičnog prava, a koji se odnose na opće pojam prekršaja u pravnoj teoriji, pravne propise o prekršajima, institute materijalnog karaktera i prekršajni postupak u cilju razvijanja sposobnosti samostalne teorijske i stručne analize tih pojmova; student se osposobljava za rad u domaćim pravosudnim institucijama, privrednim društvima, ustanovama, organima uprave, policijskim organima itd.

Opći pojam prekršaja u teoriji i njegovo razgraničenje u odnosu na krivično djelo. **Pravni propisi o prekršajima:** Zakon o prekršajima Bosne i Hercegovine, Zakon o prekršajima Federacije Bosne i Hercegovine, Zakon o prekršajima Zeničko-dobojskog kantona, Ostali zakoni i drugi propisi kojima su regulisani prekršaji. **Materijalno prekršajno pravo:** Načelo legaliteta i važenje propisa o prekršajima, Način, mjesto i vrijeme izvršenja prekršaja, Uslovi odgovornosti za prekršaj, Sankcije za prekršaj, Zastarjelost. **Prekršajni postupak:** Osnovna načela prekršajnog postupka, Organi za vođenje prekršajnog postupka, Nadležnost i sukob nadležnosti, Pokretanje i tok prekršajnog postupka, Pravna sredstva i posebni postupci.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati predavanja prema utvđenom fondu sati. Uspješnost studenata u savladavanju osnova kriminalistike kontinuirano se prati tokom nastave i izražava se odgovarajućim bodovima /kreditima/. Znanje studenata se provjerava jednim testom koji će se raditi na predavanjima, što će 50 % uticati na konačnu ocjenu koja se utvrđuje na ispitu. Ispiti se polaže usmeno ili pismeno, što će zavistiti od uvjeta utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se anketiranjem studenata pomoću odgovarajućih upitnika.

Literatura

Upravno pravo, opšti dio, "Editio Iuristica", Sarajevo, 2004. (autor: M. Kamarić, I. Festić);

Prekršajno pravo, "Policijska akademija", Beograd 2004, (autor: \orđević)

Pojam i elementi prekršaja, Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd, 1975, Br. 4, (A.Mihajlovski);

Dopunska:

Granica između krivičnog djela i prekršaja kod istovjetnog ili sličnog opisa djela, "Naša zakonitost", Zagreb, 1961, Br.9-10, (S.Potočki);

Zakonski tekstovi (važeći tekstovi zakona o prekršajima BiH, F BiH, Republike Srpske i Distrikta Brčko BiH);

SUDSTVO ZA MALOLJETNIKE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upućuju u kategorije i institucije maloljetničkog pravosuđa koje su neophodne za razmatranje pitanja maloljetničkog prestupništva. Očekuje se da studenti shvate značaj i složenost maloljetničkog prestupništva, kao i modalitete za njegovo rješavanje. Na taj način student je osposobljen za rad u okviru institucija i organa koji se bave prevencijom maloljetničkog prestupništva i njegovim raspravljanjem kroz institucije maloljetničkog pravosuđa.

Organizacija sudova za maloljetnike (u BiH, uporednopravni prikaz). Krivičnopravna pitanja maloljetničkog prestupništva. Alternativni oblici reakcije na maloljetničko prestupništvo (“otklanjanje” krivičnog postupka i primjena alternativnih mjera, koncept restorativne pravde). Djeca i maloljetnici kao žrtve krivičnih djela.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u predviđenim oblicima rada, a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih materijala, a koji se odnose na konkretne institute sudstva za maloljetnike. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnopravne zaštite ljudskih prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz testiranje. Konačna ili završna ocjena se utvrđuje na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praženje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Sijerčić – Čolić, H.: Krivično procesno pravo BiH. Sarajevo, 2005.

Sijerčić – Čolić, H. et al.: Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u BiH

Kosović, J. et al.: Nacrt Zakona o maloljetnim učinocima krivičnih djela. FOD BiH. Banja Luka, 2005

Dopunska:

Mladi u sukobu sa zakonom u svjetlu aktuelnih programa maloljetničkog krivičnog pravosuđa u BiH. Banja Luka, 2002.

Sijerlić – Čolić, H.: Položaj maloljetnika u krivičnim procesnom pravu Federacije BiH – usklađenost sa međunarodnim dokumentima koji se odnose na položaj maloljetnika koji su u sukobu sa zakonom. U: Mladi u sukobu sa zakonom u svjetlu aktuelnih problema maloljetničkog krivičnog pravosuđa u BiH. Banja Luka, 2002., str.41 – 49.

Sijerčić – Čolić, H.: Maloljetničko krivično pravosuđe i maloljetnička delikvencija u BiH. Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XLIV, 2001.

Vranj, V.: Odgojne mjere prema maloljetnicima i njihovo izvršenje u BiH. Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XLVII, 2004

NASTAVNA GRUPA KRIVIČNO-PRAVNA II

KOMPARATIVNA RJEŠENJA U IZVRŠENJU SANKCIJA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa kategorijama u savremenom pravu, a koje se odnose na pravila u izvršenju krivičnih sankcija. Također, studenti se upoznaju i sa alternativnim oblicima reakcije na kriminalitet. Očekuje se da studenti shvate značaj modernih rješenja u izvršenju sankcija, te da razumije i druge mogućnosti u reakciji društva na izvršenje krivičnih djela.

Savremena rješenja i principi u izvršenju sankcija (uporednopravni prikaz). Oblici reakcije na kriminalitet kao zamjena za institucionalne oblike kažnjavanja. Izvršenje sankcija za maloljetnike.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u svima predviđenim oblicima rada (predavanja, vježbe, konsultacije), a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Također su obavezni učestvovati u izradi odgovarajućih zadataka, a koji se odnose na konkretne institute izvršenja krivičnih sankcija. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnopravne zaštite ljudskih prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz testiranje. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Petrovec, D.: Kazen brez zločina. Ljubljana, 1998.

Radoman, M.: Penologija i sistem izvršenja krivičnih sankcija, Novi Sad – Beograd 2003. godine

Snacken, S. et al.: Changing prison population in Western counties: Fate or policy? European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, br.1., 1995, str 18-53

Žene i kazna zatvora. Ur. V. Grozdanić i A. Šelih. Rijeka 2001.

Dopunska:

Spencer, J. T.: Social methods of treatment. Annales internationals decriminology, br.2., 1969., str 379-396.

Šelih, A.: Kaznene sankcije u radnom nacrtu kaznenog zakonika Republike Slovenije. Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, br. 5-6. 1994., str 537-546.

KRIVIČNO PRAVO EVROPSKE UNIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa razvojem i sadašnjim stanjem u okviru krivičnog aspekta zaštite interesa i vrijednosti Evropske Unije. Očekuje se da studenti ovladaju osnovnim institutima i kategorijama krivičnog prava Evropske Unije, kako u okviru materijalnog krivičnog prava i procesnog krivičnog prava, tako i u dijelu drugih državnih aktivnosti i međusobne saradnje u suzbijanju kriminaliteta.

Uvod u pravni poredak Evropske Unije (historijski razvoj, ključni pravni akti). Krivičnopravni aspekt zaštite interesa Evropske Unije. *Corsus Iuris* (materijalnopravni i procesnopravni aspekt). Usklađenost krivičnog prava (u širem smislu) BiH sa krivičnopravnim poretkom (u širem smislu) Evropske Unije.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati i učestvovati u svima predviđenim oblicima rada (predavanja, vježbe, konsultacije), a prema utvrđenom broju nastavnih sati. Očekivani rezultati studenata u savladavanju pojmova i instituta krivičnopravne zaštite ljudskih prava kontinuirano se prate tokom nastavnih oblika rada i izražavaju odgovarajućim bodovima ili kreditima. Znanje studenata se provjerava i ocjenjuje tokom nastave kroz testiranje. Konačna ili završna ocjena utvrđuje se na ispitu, s tim što opisane predispitne aktivnosti utiču na 50% bodova ili kredita vezanih uz konačnu ili završnu ocjenu na ispitu. Ispiti se polažu pismeno ili pismeno i usmeno na način i pod uslovima utvrđenim režimom polaganja ispita na Pravnom fakultetu. Praćenje uspješnosti izvođenja nastavnih oblika rada na predmetu ostvaruje se, između ostalog, i anketiranjem studenata, na osnovu anketnih listova propisanog sadržaja.

Literatura

Korođec, D., Bavcon, Lj.: Mednarodno kazneno pravo. Posebni del. Ljubljana, 2003.

Krapac, D.: Europsko kazneno pravo: konvergencijom nacionalnog kaznenog prava prema kaznenom pravu za Europu? 6(1999)1., str. 219 – 249

Sijerčić – Čoli, H.: Modeli zakona za krivično pravosuđe u post-ratnim i post-konfliktnim aktivnostima. Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, XLVI, 2003.

Dopunska:

Corpus Iuris. Introducing penal provisions for the purpose of the financial interest of the European Union. Ur. Delmas-Marty, M. Paris, 1997.

Temeljni akti Evropskih skupnosti, Ljubljana, 2002.

RESTORATIVNA PRAVDA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti se upoznaju sa ključnim pojmovima jedne nove discipline – restorativne pravde, kao svojevrsnog programa pomirenja između učitelja i žrtve krivičnog djela. Cilj je da studenti steknu osnovna znanja o elementima i procesu restorativne pravde, kao i krivičnopravnim osnovama za ovakav način rješavanja krivičnopravne stvari.

Zakonski osnov restorativne pravde. Elementi restorativne pravde. Proces restorativne pravde. Legalitet i alternativno rješavanje sukoba. Modeli saniranja odštete žrtvi.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati nastavu prema utvrđenom fondu sati. Uspješnost studenata u savladavanju pojmova i kategorija restorativne pravde se prati tokom nastave i izražava odgovarajućim bodovima /kreditima/. Znanje studenata se provjerava putem jednog testa tokom predavanja što utiče 50% na konačnu ocjenu. Ispit se polaže usmeno ili pismeno, što će zavisi od uvjeta utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu. Praćenje uspješnosti nastave provodi se i anketiranjem studenata.

Literatura

Ramljak, A., Petrović, B. (2006). Restorativna pravda. Sarajevo

Ramljak, A. (2004). Viktimologija. Sarajevo (odabrana poglavlja)

Marshall, T.F. (1992). Restorative Justice on Trial in Britain, v: Messmer, H. Otto, H.U. (eds): Restorative Justice on Trial: Pitfalls and Potentials of Victim – Offender Media, NATO Asi Series, Dordrecht.

Dopunska:

Umbreit, M.S. (1990). Victim – Offender Mediation With Violent Offenders. Minnesota: Center for Victim – Offender Mediation.

Bosnjak, M. (2000). Karakteristike koncepta restorativne pravde. Pravna misao, br. 1-2.

Ramljak, A., Petrović, B. (2005). Viktimološki pojmovnik. Sarajevo

KONVENCIJSKO ME\UNARODNO PRIVATNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj izvođenja nastave iz ovog predmeta u okviru međunarodnopravne nastavne grupe jest, da studenti prodube svoja znanja i vještine vezane za identificiranje i korištenje tzv. vanjskih ili internacionalnih izvora Međunarodnog privatnog prava. Produbljena znanja iz ovog segmenta Međunarodnog privatnog prava su danas nezaobilazna s obzirom na sve veći oslon na vanjske izvore ne samo u Međunarodnom privatnom, već i u drugim pravnim disciplinama, kao i u Porodničnom, Nasljednom, Obligacionom pravu itd. Nakon savladavanja ovog kursa, studenti bi trebalo da, s jedne strane, pouzdano vladaju važećim internacionalnim izvorima (da ih znaju identificirati, utvrditi da li su na pravnoj snazi, u kakvom su hijerarhijskom odnosu međusobno, a potom i prema internim izvorima), a s druge strane, da imaju predstavu o tendencijama u internacionalnom reguliranju pojedinih pravnih pitanja, što bi im omogućilo da ispravno protumače i primijene konvencijska pravila.

Uvod (unifikacija nacionalnih zakonodavstava kao metod nautraliziranja sukoba zakona u Međunarodnom privatnom pravu). **Multilateralne konvencije kao izvori i kao način unifikacije Međunarodnog privatnog prava** (uloga međunarodnih institucija u nastanku multilateralnih konvencija, uloga Haške konferencije za Međunarodno privatno pravo, regionalne multilateralne konvencije kao način unifikacije Međunarodnog privatnog prava, EU, materijalnopravne i kolizionopravne konvencije). **Konvencijski izvori Međunarodnog privatnog prava BiH** (sistemiziranje i analiza relevantnih konvencijskih izvora Međunarodnog privatnog prava BiH).

Obaveze studenata

Potrebna teorijska i praktična znanja i vještine studenti stiču kroz različite oblike nastavnog rada: predavanja, usmene i pismene komunikacije i referate, diskusije i sl. Studenti imaju obavezu prisustvovati predavanjima i to najmanje 50% od utvrđenog semestralnog fonda časova, o čemu se vodi posebna evidencija. Provjeravanje znanja studenata vrši se tokom nastave i na završnom ispitu. U toku nastave student dobija ocjene na temelju pismenih provjera znanja – testova (u jednom semestru), u kojima se kombiniraju teorijska pitanja i praktični zadaci, zatim na temelju komunikacija i referata koje su sami uzeli ili su s njima zaduženi od strane nastavnika, kao i na temelju svog učešća u raspravama i analizama stvarnih i hipotetičkih slučajeva. Završni ispit se polaže usmeno, i student na kraju dobija zbirnu ocjenu.

Literatura

Matić Ž., *Međunarodno privatno pravo*, posebni dio, Zagreb 1982.

Zbirka konvencijskih tekstova

Sajko – Sikirić – Bouček – Babić – Tepeš: *Izvori hrvatskog i europskog međunarodnog privatnog prava*, Zagreb 2001.

MEUNARODNO HUMANITARNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predavanja je upoznavanje studenata sa međunarodnim pravilima, uobičajene ili konvencionalne prirode, čija je svrha rješavanje humanitarnih problema koji neposredno nastaju u oružanom sukobu (međunarodnom i nemeđunarodnom); Ograničavanje iz humanitarnih razloga, Prava strana u sukobu da izaberu metode i sredstva borbe te zaštitu osoba koje su pogođene sukobom.

Međunarodno pravo oružanih sukoba – od ratnog do humanitarnog prava definicija i priroda humanitarnog prava, izvori i razvoj humanitarnog prava. Pravila o izvođenju neprijateljstava u međunarodnim oružanim sukobima. Međunarodno humanitarno pravo od Povelje Ujedinjenih nacija do novih izazova. Međunarodno humanitarno pravo u sukobu sa kršenjem njegovih pravila (posebno na prostoru bivše SFRJ).

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rada). Vršit će se kontinuirana provjera znanja i praćenje rada studenata. Od studenata se očekuje aktivno učestvovanje, koje podrazumijeva pripremanje materijala te postavljanje pitanja i izlaganja o zadatoj temi. Vrednovat će se svi oblici rada.

Literatura

M. Šahović, K. Obradović, M. Despot, Međunarodno humanitarno pravo, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd 2002 godine

Hans – Peter Gasser, Međunarodno humanitarno pravo, uvodna razmatranja, MOCK, Zagreb 2000

Izvori međunarodnog humanitarnog prava, priredio M. Starčević, MOCK, Beograd 2002.

Dopunska:

Burgental Tomas, Međunarodna ljudska prava u sažetom obliku, COLPI, Beogradski centar za ljudska prava, Beograd, 1997. str 286.

Ženevske Konvencije o zaštiti žrtava rata, 1949.

Poštovanje međunarodnog humanitarnog prava, MKCK i Interparlamentarna unija, Priručnik za parlamentarce, br. 1 1999.

POMORSKO I SAOBRAĆAJNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Upoznavanje studenata sa osnovama pomorskog prava, prava unutarnje plovidbe, kao i kopnenog i zračnog prava sa ciljem da se ovlada temeljnim pojmovima, kategorija i institutima pomorskog i saobraćajnog prava i time stekne početna tačka za dalje produbljeno bavljenje ovim pravnim područjem.

Uvod u pomorsko pravo /pomorsko dobro, sigurnost plovidbe i brodova, brod u imovinskom pravu, osobe u pomorskom pravu, ugovori pomorskog prava/. **Međunarodno pravni režim mora** /opći i posebni dio/. **Željezničko pravo** /pravni izvori, organizacija, ugovori u prijevozu stvari, teretni list, odgovornost prevoznika, naknada za prevoz, ugovor o prevotu putnika i prtljage/. **Cestovno pravo** /pojam i pravni izvori, organizacija, ugovori/. **Zračno pravo** /pojam i pravni izvori zračnog prava, ugovori/.

Obaveze studenata

Redovni studenti su obavezni pohađati sve predviđene oblike rada prema utvrđenom rasporedu. U strukturi ukupnog broja poena 80% poena je predviđeno za aktivnosti i provjere tokom izvođenja nastave. Studenti su obavezni izraditi esej/rad na temu po sopstvenom izboru u konsultaciji sa predmetnim nastavnikom koji je uvjet za pristupanje završnom ispitu. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Zakonski i podzakonski propisi iz područja pomorskog prava, prava cestovnog prometa, željezničkog prometa i prava zračnog prometa,

Međunarodni izvori (Konvencija o teritorijalnom moru i vanjskom pojasu iz 1958., Konvencija o otvorenom moru iz 1958., Konvencija o epikontinentalnom moru iz 1958., Konvencija o međunarodnom željezničkom prijevozu iz 1980., Konvencija o ugovoru o međunarodnom prijevozu robe cestom iz 1956., Međunarodna konvencija o suradnji na sigurnosti zračne plovidbe iz 1960.... i dr.)

Grabovac Ivo, Pomorsko pravo RH, Split, 1997.

D.P.O. Connell, The Law of the Sea, Vol. I in II, Claredon Press, Oxford, 1989.

PRIVREDNO-PРАВNA NASTAVNA GRUPA

PRAVO KONKURENCIJE

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti savladavaju kompleksni pojam konkurencije – strukturu tržišta, uslove obavljanja poslovnih aktivnosti i način ponašanja poslovnih subjekata na tržištu. Studenti stiču osnovne pojmove o istorijskom razvoju ovog instituta, u cilju boljeg razumijevanja pozitivnog pravnog okvira u BiH.

Pojam prava konkurencije. Anitmongolsko pravo. Monopolitički sporazumi. Monopolističko djelovanje. Pravo nelojalne konkurencije. Nelojalna konkurencija. Špekulacija. Ograničenje jedinstvenog tržišta. Sankcije za narušavanje slobodne /tržišne/ konkurencije – ograničenja tržišta.

Obaveze studenata

Studenti su dužni redovno pohađati sve ponuđene oblike nastave i u njima aktivno učestvovati, o čemu se vodi evidencija. U toku semestra studenti su obavezni izraditi po jedan esej na zadatu ili izabranu temu iz prava konkurencije. Provjera znanja vrši se kontinuirano – najmanje jedan test u semestru. Predispitna aktivnost studenta učestvuje sa 70% u formiranju završne ocjene (20% aktivnost, 25% pismeni rad, 25% test). Završni ispit se odvija pismeno ili pismeno i usmeno u zavisnosti od utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

Trifković/Simić/Sultanović, Poslovno pravo, Šahinpašić, Sarajevo, 1997, str 409-445.

Miloš Trifković, Pravo konkurencije, Svjetlost, Sarajevo, 1981.

Mirko Vesiljević, Poslovno pravo, dio koji se odnosi na pravo konkurencije (str 483-490), Udruženje pravnika u privredi Jugoslavije, Beograd, 2001. godine

Zakon o konkurenciji, Zakon o vanjsko-trgovinskom poslovanju, Zakon o trgovini.

PRAVO VRIJEDNOSNIH PAPIRA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti stiču produbljena znanja iz materije vrijednosnih papira, sa ciljem da shvate funkciju vrijednosnih papira u modernoj tržišnoj privredi. Očekuje se da na osnovu praktičnog rada i primjera student bude osposobljen u kreiranju pojedinih vrsta vrijednosnih papira, da ocijeni situacije u kojima pojedini vrijednosni papir može poslužiti kao sredstvo plaćanja ili osiguranja. Student treba da savlada i procesni aspekt realizacije prava iz vrijednosnog papira.

Pojam, osnovna načela i vrste vrijednosnih papira, pravni izvori. Mjenica. Ček. Robni i vrijednosni papiri. Skladišnica. Tovarni list. Konosman /teretnica/. Legitimacione isprave. Legitimacioni papiri i legitimacioni znaci. Dematerijalizirani vrijednosni papiri.

Obaveze studenata

Studenti su dužni redovno pohađati sve ponuđene oblike nastave i u njima aktivno učestvovati, o čemu se vodi evidencija. U toku semestra studenti su obavezni izraditi po jedan esej na zadatu ili izabranu temu iz prava konkurencije. Provjera znanja vrši se kontinuirano – najmanje jedan test u semestru. Predispitna aktivnost studenta učestvuje sa 70% u formiranju završne ocjene (20% aktivnost, 25% pismeni rad, 25% test). Završni ispit se odvija pismeno ili pismeno i usmeno u zavisnosti od utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

Trifković/Simić/Sultanović, Poslovno pravo – ugovori vrijednosni papiri i pravo konkurencije, Šahinpašić, Sarajevo, 1997,

M. Vesiljević, Poslovno pravo, Udruženje pravnik u privredi, Beograd, 2001.

Dopunska:

Pavao Rastovčan, Vrijednosni papiri, mjenica i ček, Informator, Zagreb, 1977.

Zakon o obligacionim odnosima

Zakon o vrijednosnim papirima

Zakon o mjenici

Zakon o čeku

TRANSPORTNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Studenti produbljuju znanja o transportnom pravu i transportnim ugovorima tečena u okviru predmeta Ugovorno poslovno pravo . Također studenti treba da shvate odnos slobode ugovaranja i općih uvjeta poslovanja u ovoj oblasti. Od studenta se očekuje da u praktičnoj primjeni mogu oblikovati odnose stranaka u transportnim ugovorima prema njihovima ciljevima i namjerama.

Pojam i značaj transportnog prava. Izvori transportnog prava. Ugovori transportnog prava. Ugovor o špediciji. Ugovor o transportu morem. Ugovor o unutrašnjoj plovidbi Ugovor o tegljenju. Ugovor o transportu robe željeznicom. Ugovor o transportu robe, putnika i prtljaga. Ugovor o transportu robe i putnika u drumskom saobraćaju. Ugovor o transportu u vazdušnom saobraćaju.

Obaveze studenata

Studenti su dužni redovno pohađati sve ponuđene oblike nastave i u njima aktivno učestvovati, o čemu se vodi evidencija. U toku semestra studenti su obavezni izraditi po jedan esej na zadatu ili izabranu temu iz transportnog prava. Provjera znanja vrši se kontinuirano – najmanje jedan test u semestru. Predispitna aktivnost studenta učestvuje sa 70% u formiranju završne ocjene (20% aktivnost, 25% pismeni rad, 25% test). Završni ispit se odvija pismeno ili pismeno i usmeno u zavisnosti od utvrđenog režima polaganja ispita na Fakultetu.

Literatura

Trifković/Simić/Sultanović, Poslovno pravo – ugovori vrijednosni papiri i pravo konkurencije, Šahinpašić, Sarajevo, 1997,

Mirko Vasiljević, Poslovno pravo-svi ugovori o prevozu, Beograd, 2001.

Zakoni:

Zakon o prevozu u željezničkom saobraćaju – Sl.l. SFRJ 22/77, Sl. list R BiH

2/92; Zakon o pomorskoj i unutrašnjoj plovidbi – Sl.l. SFRJ 22/77. Sl.l. R BiH 2/92, 13/94.

Zakon o obligacionim i osnovnim materijalno-pravnim odnosima u vazdušnoj plovidbi – Sl.l. SFRJ 22/77, SL.l. R BiH br. 2/92, 13/94,

Zakon o ugovorima o prevozu u drumskom saobraćaju

TEORIJSKO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA

PRAVO I ETIKA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj ovog predmeta je upoznavanje studenata sa pitanjima koja ulaze u oblasti etike i pravnog reguliranja, Kroz izabrana relevantna etička pitanja studenti se osposobljavaju da uoče na koji način je moguće njihovo reguliranje i zašto je uopće potrebno postupati u skladu sa moralnim principima. Jedan od ciljeva je senzibiliziranje studenata kako pristupiti u skladu sa moralnim principima, Jedan od ciljeva je senzibiliziranje studenata kako pristupiti osjetljivim pravnim pitanjima kao što su abortus, eutanazija, odgovornost prema sredini u kojoj živimo, kloniranje, istospolne zajednice i niz ostalih moralnih i pravnih dilema sa kojim se susreće moderan svijet.

Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta podrazumijeva: Razumijevanje veze između prava i etike; Razumijevanje političkih, pravnih i etičkih kontradikcija koje otvara rasprava o određenim pitanjima; Osposobljavanje za vođenje argumentirane debate na osjetljiva etička i pravna pitanja; Razumijevanje pojma jednakosti i implikacija koje nosi.

Etika – definiranje. Moralno pristupanje. Ciljevi i sredstva. Jednakost i njene implikacije. Praktična etika.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Peter Singer: Praktična etika, (drugo izdanje), Signature, Beograd, 2000.

Fridrih A Hajek: Pravo, zakonodavstvo i sloboda, Službeni list (Bg) i CID (Podgorica), 2002

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

RELIGIJA I PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Usvajanje i razumijevanje osnovnih veza između porava i religije, odnosno pravnih i religijskih normativnih sustava. Cilj je upoznavanje studenata sa velikim vjerskim pravnim sustavima i njihovih mogućih veza sa modernom državnom organizacijom. Cilj je dovođenje sadržaja ovog predmeta u sisteme priznavanju i zaštite ljudskih prava. Kao i upoznavanje sa načinima na koji moderna država regulira položaj vjerskih zajednica.

Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta: Predstavlja osnov za razumijevanje osnovnih pojmova filozofije prava; Razvija sposobnost kritičkog razmišljanja; Pruža osnovne informacije o temeljnim pravcima u filozofiji prava; Osposobljava studente za razumijevanje političkih doktrina.

Definiranje religije. Odnos religije i prava. Islamsko pravo i društvo. Jevrejsko pravo. Crkveno pravo (Katolička crkva/Pravoslavna crkva). Protestantizam i liberalna tradicija. Reguliranje odnosa države i vjere u muslimanskim društvima. Odnos crkve prema državi. Teokratska država. Sekularna država / Laicizam. Pluralizam – više (multi) konfesionalne zajednice. Modeli uređenja odnosa između dvije države i vjerskih zajednica.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Fikret Karčić i Enes Karić: Šerijatsko pravo u savremenim društvima, Pravni centar FODBiH, Sarajevo, 1998.

Eliezer Papo: Judaizam i ljudska prava, Pravni centar FODBiH, Sarajevo, 1998.

Velimir Blažević; Ljudska prava i katolička crkva, Pravni centar FODBiH, Sarajevo, 1998.

Dimšo Perić: Crkveno pravo, 2. izm. i dop. izdanje, Pravni fakultet Beograd, 1999.

Fikret Karčić: Religija i pravo, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2004.

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi ove oblasti.

TEORIJE ETNICITETA

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Osnovni cilj predmeta je upoznavanje studenata sa teorijama etniciteta, sa pojmovima i obilježjima nacionalizama, njihovima vezama sa organizacijom države. Na ovaj način studenti stiču znanja o modernim teorijama o etnicitetu, nacionalizmu smještenim u globalni kontekst.

Uspješno ovladavanje sadržajima ovog predmeta podrazumijeva: Znanja o modernim teorijama o etnicitetu; Dovođenje ovih pojmova u globalni kontekst; Razumijevanje veze između etniciteta i države; Razumijevanje balkanskog konteksta.

Nadnacionalni sistemi i nacionalizam. Novije teorije o nacionalizmu. Rane teorije. Primordijalne teorije (C.Geertz, P.L. van der Berghe; modernizam – A. Smith). Moderne teorije nacionalizma (F.Barth, E. Gellner, B. Anderson, E. Hobsbawm, I. Wallerstein i E. Balibar, L.Greenfeld, M. Mann). Dekonstrukcija nacionalnog do konstrukcije postnacionalnog.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Vjeran Katunić: “Sporna zajednica – novije teorije o naciji i nacionalizmu”, Jesenski i Turk, Zagreb 2003.

Ernest Gellner: “Nacije i nacionalizam”, Matica srpska, Beograd 1997

Hans-Urlih Veler: “Nacionalizam – Istorija-forme-posljedice”, Svetovi, Novi Sad 2002.

Mikel Asurmendi: “Identitet i nasilje”, XX vijek, Beograd 2002

Mihael Cirin: “Upravljanje sa one strane nacionalne države”, Filip Višnjić, Beograd, 2003.

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi ove oblasti.

UPRAVNO-PRAVNA NASTAVNA GRUPA

POSEBNO UPRAVNO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Uvod. Državna uprava. Upravne ustanove. Institucije sa javnim ovlaštenjima. Stručne službe skupština političko-teritorijalnih jedinica. Unapređivanje organizacije i rada uprave. Nastanak i razvoj upravnog prava - posebni dio. Odnosi upravnog prava – posebni dio – prema drugim granama prava i naučnim disciplinama. Usklađivanje organizacije i funkcija uprave s nastalim promjenama u društveno-političkom sistemu. Pluralitet ciljeva i interesa u upravnim i drugim organizacijama. Klasifikacija funkcija i djelatnosti uprave. **Državna uprava.** Unutrašnji poslovi. Pravosudni i opći upravni poslovi. Upravni poslovi o oblasti privrede. Upravni poslovi o oblasti prostornog planiranja komunalnih djelatnosti i građevinarstva. Upravni poslovi u stambenoj oblasti. Upravni poslovi u oblasti imovinsko-pravnih odnosa. Upravni poslovi u oblasti zdravstva. Upravni poslovi u oblasti boračke i socijalne zaštite. Upravni poslovi u oblasti porodičnih odnosa. Upravni poslovi u oblasti odgoja i obrazovanja. **Upravne ustanove.** Značaj i potreba diferencijacije ovih organa u odnosu na državnu upravu u užem smislu. Organizacija i funkcije nekih upravnih ustanova. **Institucije sa javnim ovlaštenjima.** Značaj i društvena opravdanost povjeravanja upravnih poslova u djelokrug institucija sa javnim ovlaštenjem. Vrste institucija kojima se povjeravaju javna ovlaštenja. Prava i dužnosti institucija u izvršavanju javnih ovlaštenja. Nadzor i druga prava državnih organa u odnosu na institucije koje vrše javna ovlaštenja **Stručne službe skupština društveno-političkih jedinica.** Nastanak i razvoj stručnih službi skupština društveno-političkih jedinica. Vrste, organizacija i status stručnih službi. **Unapređivanje organizacije i rada uprave.** Razvoj i značaj naučne organizacije rada. Potreba organiziranog unapređivanja rada uprave. Racionalizacija poslova u organima uprave. Racionalizacija vlastitog intelektualnog rada. Ekonomičnost poslovanja i tehnička opremljenost organa uprave. Organizacija i prostorni smještaj organa uprave. Institucije i službe za unapređivanje rada uprave.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Prof. dr. \ure Gatarića sa Više upravne škole u Zagrebu, Upravno pravo, posebni dio, "Narodne novine", Zagreb, 1978. godine

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

SLUŽBENIČKO PRAVO

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Cilj predmeta je usvajanje znanja i vještina koje su preduslov studentima za izučavanje službeničkog prava. Studenti trebaju smostalno ovladavati tehnikom rješavanja zadataka i problema iz područja službeničkog prava.

Studenti koji izaberu upravno-pravnu nastavnu grupu predmeta na osmom semestru, a time i predmet Službeničko pravo, na početku nastave će dobiti detaljne upute o sadržajima, znanjima i vještinama kojima trebaju ovladati iz ovog nastavnog predmeta.

Obaveze studenata

Oblik nastave: Predavanja, interaktivna nastava – prezentacija – diskusija. Način provjeravanja znanja i ocjenjivanja studenata tokom nastave: Studenti su obavezni prisustvovati predavanjima. Način polaganja ispita: Ispit se obavlja pismeno.

Literatura

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.

UPRAVNI SISTEMI

IZBORNI PREDMET			
P	V	Σ	ECTS
2	-	2	2

Program predavanja

Ciljevi nastavnog predmeta Upravni sistemi jeste upoznavanje studenata sa sistemom upravnih organizacija i njihovom djelatnosti te njihovim razvojem u političkom sistemu države kao političke jedinice.

Ovo podrazumijeva da studednti trebaju da: Utvrde značenje izraza “sistem”, ispitati obim odgovarajućeg pojma i njegove značajke, a osobito način mijenjanja sistema; Opisati opći razvoj sistema ljudske suradnje, kao najbliži viši rod u koji spadaju upravni sistemi kao vrsta; Razvrstati upravne sisteme na najviše kategorije, koje su program prikaza upravnih sistema.

Uvod. Teritorijalni upravni sistemi. Funkcionalni upravni sistemi. Asocijativni upravni sistemi. Sistem. Sistemi ljudske egzistencije. Upravni sistemi. Teritorijalni upravni sistemi. Razvojni procesi. Odnos uprave i vlasti. Odnos uprave i građana. Diferencijacija – integracija u teritorijalnim upravnim sistemima. Funkcionalni upravni sistemi. Poduzeća i ustanove. Funkcionalno upravljanje u Bosni i Hercegovini. Asocijativno upravni sistemi. Jedinstvo intencije i jedinstvo funkcije. Odnosi u asocijacijama.

Obaveze studenata

Studenti su obavezni pohađati sve oblike rada (prisustvo časovima, grupne i individualne oblike rad) prema utvrđenom rasporedu. Studenti na prvom času dobijaju instrukcije o oblicima praćenja njihovog rada, karakteru i sadržajem aktivnosti koje se ocjenjuju i koje utiču na formiranje konačne ocjene. Praćenje uspješnosti nastave sprovodi se anketiranjem studenata na osnovu upitnika propisanog sadržaja i oblika.

Literatura

Prof. dr. Eugen Pusić, Prof. dr. Stjepan Ivanišević, Mr. Željko Pavić i Prof. dr. Milan Ramljak, izdanje “Narodne novine”, Zagreb, 1988.

Na početku svake akademske godine studenti će biti obaviješteni o aktuelnoj literaturi iz ove oblasti.